

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูง
โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ
กรณีศึกษา อำเภอภักดีนิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
Strengthening Upland Community
By Using Community-Base Tourism As a Tools :
A Case of Kallayaniwattana, Chiang Mai

รวมโครงการ

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ

สิงหาคม 2556

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูง
โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ
กรณีศึกษา อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่

Strengthening Upland Community

By Using Community-Base Tourism As Tools:

A Case of Kallayaniwattana, Chiang Mai

คณะผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน

อาจารย์พิศาทิมพ์ จันทร์พรหม

ดร.สวิษฐา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์

สังกัด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ชุดโครงการ การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูง โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชน
เป็นเครื่องมือ กรณีศึกษา อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช.-สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

แผนงานวิจัยเรื่อง “การสร้างความเข้มแข็งในชุมชนบนพื้นที่สูง โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเครื่องมือการศึกษาอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2555 (งบเร่งด่วน) โดยพื้นที่ในการพัฒนาคือ บ้านวัดจันทร์ บ้านดงสามหมื่น และบ้านเสาแดง ซึ่งทั้ง 3 ชุมชน มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างเนื่องจากเป็น 3 ชนเผ่า และยังมีความแตกต่างในสภาพพื้นที่และสภาพแวดล้อม การศึกษาครั้งนี้ ทำให้เกิดแกนนำจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 ชนเผ่า เส้นทางท่องเที่ยวใหม่ใน 3 ตำบล 3 หมู่บ้าน มีฐานข้อมูลทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถนำมาสื่อสารแลกเปลี่ยนกับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้อย่างภาคภูมิใจ

การศึกษาในครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี เนื่องมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่นให้การสนับสนุนทุกๆ ด้าน ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ทำวิจัยในพื้นที่ร่วมกับสถาบันการศึกษาอื่นทำให้งานวิจัยในครั้งนี้สามารถสำเร็จลงด้วยดีและมีผลกระทบกับชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ที่ได้ประโยชน์อีกด้วย

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่กล่าวถึงข้างต้นรวมถึงที่มีได้กล่าวถึง และขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ที่อุดหนุนทุนวิจัยให้กับคณะผู้วิจัย ทำให้ได้มีโอกาสพัฒนางานวิจัยที่มีคุณประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง ขอขอบคุณผู้ประสานงานจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยทุกท่านที่ช่วยอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาในการดำเนินงานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน)

หัวหน้าแผนงานวิจัย

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

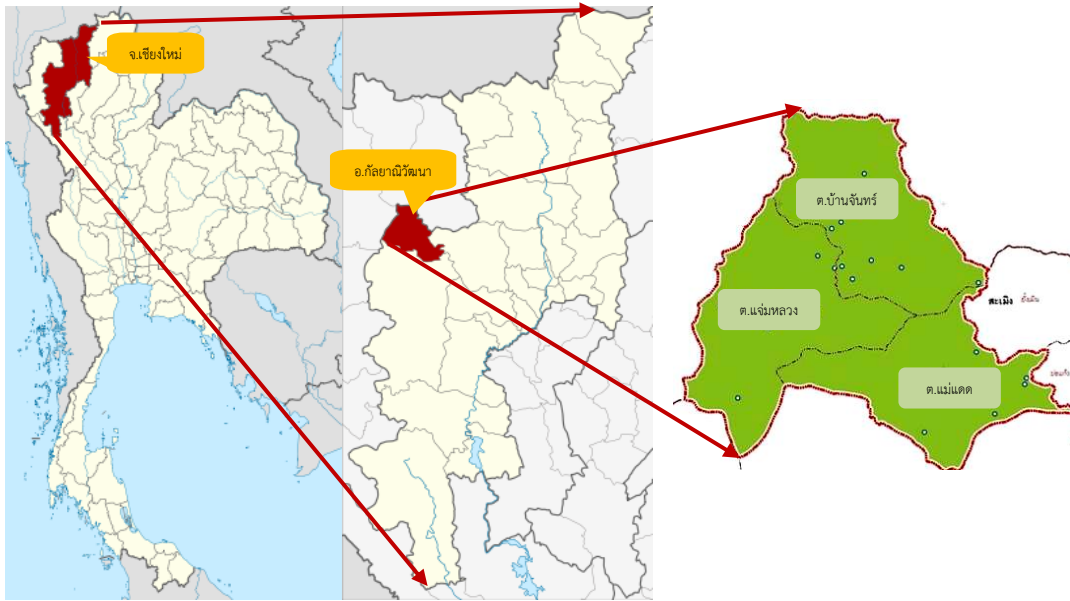
การท่องเที่ยว นับว่าเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในทุกภูมิภาคของโลก การท่องเที่ยวจึงได้กลายเป็นโอกาสที่ประเทศต่าง ๆ จะได้นำกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือการพัฒนา โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศ ที่มีจุดเด่นในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ประเทศไทยก็เป็นประเทศที่มีจุดเด่นทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ทางภาคใต้จะเป็นชายหาด ทะเล ทางภาคเหนือเป็นป่าที่มีสภาพอุดมสมบูรณ์ วิถีชีวิตที่สวยงาม ด้านวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมาก และยังแตกต่างกันไปตามการนับถือศาสนาทั้งศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม และนัับถือผี แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาแล้วนั้นก็จะมีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบตามมา ผลกระทบด้านบวกก็คือการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างอาชีพ สร้างงาน และการกระจายรายได้ไปยังธุรกิจต่างๆ รวมถึงกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนด้วย เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เป็นต้น เมื่อมีรายได้ก็ส่งผลทำให้สภาพเศรษฐกิจดีขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น สังคมก็ดีขึ้นไปด้วย ส่วนผลกระทบด้านลบนั้นเกิดขึ้นเพราะเมื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวมุ่งตอบสนองอุปสงค์ หรือความต้องการให้มีปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนมากเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้คำนึงถึงอุปทาน ซึ่งก็คือศักยภาพของพื้นที่ด้านองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว เมื่อการใช้ทรัพยากรต่างๆ ในพื้นที่เกินความสามารถที่จะรองรับได้ โดยไม่มีระบบการจัดการที่ถูกต้องเหมาะสม ทรัพยากรต่างๆ เกิดการเสื่อมโทรม เกิดขยะ ของเสีย และมลพิษขึ้นแหล่งท่องเที่ยว บางพื้นที่ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวโดยไม่คำนึงถึงรากเหง้า(อัตลักษณ์)ของตนเอง หรือความขัดแย้งที่เกิดจากการแข่งขันกันเองของคนในชุมชนเพื่อให้มีรายได้จากนักท่องเที่ยวโดยไม่สนใจว่าจะเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง

สืบเนื่องจากการประกาศให้พื้นที่ 3 ตำบลของอำเภอแม่แจ่ม คือ ตำบลแม่แดด ตำบลบ้านจันทร์ และตำบลแจ่มหลวง เป็นอำเภอใหม่เป็นกรณีพิเศษ ลำดับที่ 25 ของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่ออำเภอใหม่นี้ว่าอำเภอกัลยาณิวัฒนา เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ โดยคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอกัลยาณิวัฒนาได้ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมชนเผ่า มาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว จึงกำหนดยุทธศาสตร์ให้อำเภอกัลยาณิวัฒนาเป็นอำเภอท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัด

เชียงใหม่ ส่งผลให้มีการประชาสัมพันธ์อำเภอภักดีพัฒนาในฐานะแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของ จังหวัดเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะกลายเป็นปัจจัยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่ เพิ่มขึ้น ประกอบกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้สัมผัสวิถีชีวิตแบบชนบทที่ ยังมีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์และมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวิถีชีวิตของสังคมเมืองที่มีความเจริญ ทางวัตถุ ประเด็นเหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลแม่แดด ตำบล แจ่มหลวง และตำบลบ้านจันทร์ อำเภอภักดีพัฒนาทั้งสิ้น ดังนั้นหากสถานการณ์ยังเป็นเช่นนี้ ต่อไป ผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวที่ขาดการวางแผนจัดการ หรือดำเนินการไม่เหมาะสม จะกลายเป็นภัยคุกคามต่อทรัพยากรธรรมชาติ สังคมวัฒนธรรม และวิถีชีวิตประชาชนในอำเภอ ภักดีพัฒนา เช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมาแล้ว ดังนั้นการค้นหาแกนนำ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน หลักการ บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเข้าใจและสามารถใช้การท่องเที่ยวเป็น เครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชนได้ จะเป็นทางออกให้กับชุมชนที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เช่นอำเภอภักดีพัฒนาได้

แผนงานวิจัยการสร้างเสริมเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเครื่องมือ ภูมิศึกษา อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อการ พัฒนาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอภักดีพัฒนา อย่างเหมาะสม 2) เพื่อการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน ของอำเภอภักดีพัฒนา ให้สามารถ จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ด้วยตนเอง และ 3) เพื่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อ ความหมายตามธรรมชาติและวัฒนธรรม และแผนที่สีเขียว (Green Map) ภายใต้แนวคิดการ ท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (7 Green Concept) ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากร ท้องถิ่น โดยมีโครงการย่อย 3 โครงการ

ระเบียบวิธีวิจัย ทั้ง 3 โครงการย่อย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)ควบคู่กันไป ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ วิจัย ทั้ง 3 โครงการย่อยกำหนดพื้นที่ศึกษาในอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถ แสดงพื้นที่ที่ตั้งได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ที่มา: <http://wikipedia.org>, <http://gis.chiangmai.go.th>)

แผนภาพ แสดงที่ตั้งอำเภอกัลยาณิวัฒนา

อำเภอกัลยาณิวัฒนาประกอบด้วย 3 ตำบล คือ ตำบลบ้านจันทร์ ตำบลแจ่มหลวง และตำบลแม่แดด ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือก 1 หมู่บ้านจาก 3 ตำบล ดังนี้ 1) บ้านวัดจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์ ชนเผ่าปกาเกอะญอ 2) บ้านเสาแดง ตำบลแจ่มหลวง ชนเผ่าลีซู และ 3) บ้านดงสามหมื่น ตำบลแม่แดด ชนเผ่าม้ง ทั้ง 3 หมู่บ้านเป็นคนละชนเผ่า จึงทำให้มีความแตกต่างกันในเรื่องของภูมิปัญญา วิถีชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงความแตกต่างของประเพณีและวัฒนธรรมตามชนเผ่าที่ต่างกัน ผลการวิจัย มีดังนี้

1. เกิดฐานข้อมูลทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของ 3 ชุมชน ได้แก่ บ้านวัดจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์ บ้านดงสามหมื่น ตำบลแม่แดด และบ้านเสาแดง ตำบลแจ่มหลวง โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตั้งแต่ แกนนำกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้รู้ด้านต่างๆ รวมทั้งเยาวชน ฐานข้อมูลทรัพยากรประกอบไปด้วย ข้อมูลชุมชนด้านต่างๆ ดังนี้ ลักษณะการตั้งบ้านเรือน ความเชื่อพิธีกรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติ กระบวนการต่างๆ ทำให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องทรัพยากรในชุมชนที่สามารถนำมาจัดการท่องเที่ยวได้ ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชน เรียนรู้กระบวนการจัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อสืบค้น แลกเปลี่ยน เพิ่มเติม แก้ไข เพื่อให้ได้ข้อมูลของชุมชนที่ถูกต้อง สมบูรณ์ กำหนดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชนจากฐานข้อมูลทรัพยากร

ทางการท่องเที่ยว โดย บ้านวัดจันทร์กำหนดเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม บ้านดงสามหมื่นเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศวัฒนธรรม และบ้านเสาดังเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

2. เกิดแกนนำพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 21 คน มีการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น 3 กลุ่ม 3 ชุมชน ใน 3 ตำบล ได้แก่ กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ ในตำบลบ้านจันทร์ มีแกนนำ จำนวน 8 คน กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น ในตำบลแม่แดด มีแกนนำ จำนวน 8 คน และกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาดัง ในตำบลแจ่มหลวง มีแกนนำ จำนวน 5 คน มีการจัดโครงสร้างกลุ่มและคัดเลือกคณะกรรมการตามโครงสร้างที่ตรงกับความสามารถของแต่ละคน มีการสร้างกฎกติกาต่างๆ ของกลุ่ม ได้แก่ กฎของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม กฎสำหรับนักท่องเที่ยว กติกาเกี่ยวกับอัตราค่าบริการ และกติกากการจัดสรรรายได้สู่ชุมชน รวมถึงความเข้าใจและสามารถบันทึกเอกสารต่างๆ ที่จำเป็นได้ เช่น บันทึกการประชุม บันทึกการรับ-รายจ่าย บันทึกทะเบียนสมาชิก บันทึกคิวผู้นำเที่ยว เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ทำให้แกนนำมีความตระหนักถึงส่วนรวมมากกว่าคนเฉพาะกลุ่ม โดยการจะตัดสินใจดำเนินการของกลุ่มจำเป็นต้องมีการชี้แจงให้ชุมชนทราบและยอมรับ มีหลักการที่ชัดเจนในการกระจายผลประโยชน์ที่กลุ่มได้รับจากกิจกรรมท่องเที่ยวไปพัฒนาสาธารณะประโยชน์ของชุมชน

3. เกิดกิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยว 3 โปรแกรม ของ 3 กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งแต่ละกิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยวมีจุดเด่นที่เป็นความแตกต่างในด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อต่างๆ ซึ่งเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการให้บริการและยังสอดคล้องตามแนวคิดการท่องเที่ยวเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Tourism) ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เกิดอาชีพผู้นำเที่ยวท้องถิ่นจำนวน 13 ราย ที่มีความรู้และทักษะในการสื่อความหมาย การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองได้ รวมถึงความพร้อมในการนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้ และได้แผนที่สีเขียว (Green Map) ของชุมชนทั้ง 3 ชุมชน ที่แสดงถึงวิถีความเป็นชุมชนสีเขียวที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ และด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์แตกต่างกัน ซึ่งแผนที่สีเขียวนี้ยังช่วยด้านการประชาสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยว โดยการเผยแพร่แผนที่สีเขียวสู่ระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้กลุ่มเป้าหมายหรือนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถเข้าถึงข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวและสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนได้สะดวกมากขึ้น

4. จากกระบวนการเรียนรู้ผ่านโครงการย่อยทั้ง 3 โครงการข้างต้น คณะนักวิจัยสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชนในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรในชุมชน ที่สามารถนำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวและเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนได้ ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในชุมชน และสร้างความภาคภูมิใจที่ได้นำเสนอสิ่งที่เป็นภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ของชนเผ่าที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน สิ่งเหล่านี้จะทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนมากขึ้น ข้อมูลความรู้ด้านต่างๆ ของชุมชนที่เกือบจะสูญหายหรือบางเรื่องสูญหายไปแล้ว จะเกิดกระบวนการร่วมกันค้นหา รื้อฟื้น จากปราชญ์ท้องถิ่น และผู้รู้ในชุมชน เพื่อให้เกิดการสืบทอดทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนเหล่านั้นอย่างเหมาะสมสู่รุ่นลูกหลานต่อไป และที่สำคัญจะทำให้เกิดความสามัคคีและความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน อันจะช่วยสร้างระเบียบวินัยให้ชุมชนในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตลอดไป

ชื่อโครงการ : แผนงานการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูง กรณีศึกษาอำเภอกัลยาณิวัฒนา
จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน¹

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภท : งบเร่งด่วน ประจำปี 2555 จำนวนเงิน 225,700 บาท

ระยะเวลาทำการวิจัย : 1 พฤษภาคม 2555 ถึง 30 เมษายน 2556

บทคัดย่อ

แผนงานวิจัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีโครงการย่อยทั้งหมด 3 โครงการ วัตถุประสงค์หลักสอดคล้องกับโครงการย่อยทั้ง 3 โครงการ ได้แก่ 1) เพื่อการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอกัลยาณิวัฒนา อย่างเหมาะสม 2) เพื่อการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน ของอำเภอกัลยาณิวัฒนา ให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ด้วยตนเอง และ 3) เพื่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายตามธรรมชาติและวัฒนธรรม และแผนที่สีเขียว (Green Map) ภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (7 Green Concept) ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากรท้องถิ่น แผนงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยพื้นที่ศึกษาในอำเภอกัลยาณิวัฒนาเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จาก 3 ตำบลๆ ละ 1 หมู่บ้าน เป็น 3 ชนเผ่า ได้แก่ 1) บ้านวัดจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์ ชนเผ่าปกากะญอ 2) บ้านเสาแดง ตำบลแจ่มหลวง ชนเผ่าลีซู และ 3) บ้านดงสามหมื่น ตำบลแม่แดด ชนเผ่าม้ง

ผลการวิจัยจาก 3 โครงการย่อย ทำให้ทั้ง 3 กลุ่มชุมชนมีฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม ที่ได้เก็บรวบรวมอย่างมีขั้นตอนอย่างเป็นระบบ และมีรูปแบบการจัดเก็บที่ชัดเจน สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวทั้ง 3 ชุมชน โดยได้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนจากฐานข้อมูลทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ได้ ดังนี้ บ้านวัดจันทร์เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม บ้านเสาแดงเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม และบ้านดงสามหมื่นเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศวัฒนธรรม

¹มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชาพืช เชียงใหม่

เกิดกลุ่มแกนนำพัฒนาการท่องเที่ยวใน 3 ชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการจัดโครงสร้างกลุ่มและคัดเลือกคณะกรรมการตามโครงสร้างที่ตรงกับความสามารถของแต่ละคน มีการสร้างกฎกติกาต่างๆ ของกลุ่ม เช่น กฎของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม กฎสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ความรู้ความเข้าใจในการบันทึกเอกสารต่างๆ ที่จำเป็น เช่น บันทึกการประชุม บันทึกการรับ-รายจ่าย เป็นต้น แกนนำมีความตระหนักถึงส่วนรวมมากกว่าเฉพาะคนในกลุ่ม มีหลักการที่ชัดเจนในการกระจายผลประโยชน์ที่กลุ่มได้รับจากกิจกรรมท่องเที่ยวไปพัฒนาสาธารณะประโยชน์ของชุมชน

ได้รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม เกิดการสร้างระบบสื่อความหมายที่เน้นกระบวนการสื่อความหมายโดยใช้บุคคลเป็นหลัก ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสฝึกพูดเพื่อการแนะนำตัว การต้อนรับ การดูแลนักท่องเที่ยว วิธีการนำชมและการเล่าเรื่องราว รวมถึงการอำลาที่สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว และได้แผนที่สีเขียวภายใต้แนวคิด Green Concept ด้วยกระบวนการพัฒนาแผนที่สีเขียวแบบมีส่วนร่วมจากชุมชน และแผนที่ถูกเผยแพร่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน

คำสำคัญ: การสร้างความเข้มแข็ง การท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอภักดีชุมพล

**Project Title: Strengthening Upland Community By Using Community-Base Tourism As a
Tools : A Case of Galyani Vadhana District, Chiang Mai**

Researcher: Ass. Prof. Duangporn Onwan¹²³

Project Fund : amount 225,700 THB

Project period: May, 1 2012 to April, 30 2013

Abstract

The research program on building community strength in Galyani Vadhana District, Chiang Mai Province, consists of 3 sub-projects, most of which main objectives are in compliance with one another which include:

- 1) to develop the potential of tourism resources so that the value of community-based tourism in Galyani Vadhana District can be properly added;
- 2) to develop the potential of the community people in Galyani Vadhana District so that they can manage and operate the community-based tourism by themselves; and
- 3) to develop tourism routes, natural and cultural interpretation system as well as Green Map under the concept of no-environmental-destruction community-based tourism, focusing mainly on local resources (7 Green Concepts).

This research can be categorized as both qualitative and quantitative, with Galyani Vadhana District as a study area, using purposive sampling method. It covers the areas of 3 sub-districts, with 1 village drawn from each, making the total of 3 tribes from the 3 villages being as follows:

- 1) Paga-kayor tribe in Baan Wat Jan, Baan Jan Sub-district;
- 2) Lisu tribe in Baan Sao Dang, Jam Luang Sub-district and
- 3) Hmong tribe in Baan Dong Sam Muen, Mae Dad Sub-district.

As from a research of the above-mentioned 3 sub-projects, these 3 tribes have been enabled to conveniently access the databases related to natural resources, ways of living, traditions and cultures which have been collected sequentially and systematically with a specific

¹Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Mai

data collection format. Because of this, such databases can also be applied, in tourism management, as guidelines for the development of the products that represent each community's identity. Hence, specific types of tourism, based on each community's identity, have been set up in the following manners:

- Baan Wat Jan → Community-based Cultural Ecotourism
- Baan Sao Dang → Community-based Cultural Ecotourism
- Baan Dong Sam Muen → Community-based Cultural Agro-Ecotourism

This causes an initiation of the tourism development leading groups in the 3 communities, community-based tourism groups, organization of group structures and a nomination of the committee according to each individual's capability. Some rules and regulations have also been set, such as rules for the committee and group members, rules for tourists, etc., knowledge and understanding about the necessary information recording, such as minutes of meeting, income statement, etc. Leaders are aware of and give more importance to public benefits rather than the group members alone. They have an apparent principle about sharing the benefits the groups obtained from tourism activities for community's public interests development.

Apart from that, it also originated the type of tourism activities that allows tourists to learn and exchange knowledge on ones' ways of living as well as local wisdoms on how to live with nature happily. There is a development of the interpretation system that emphasizes principally on interpersonal communications. This gives the community people chances to practice speeches that are related to self-introduction, welcome messages, caring for tourists, tour guiding and narration as well as the farewell messages that make impressions to tourists. Moreover, Green Map has also been obtained, under the Green Concept, through community's participative Green Map development process when the Map has been broadcasted on internet which is the major public relation channel for community-based tourism.

Keywords: *Strength Promotion, Community-based Tourism, Galyani Vadhana District*

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	ช
Abstract	ฅ
สารบัญ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์หลักของแผนงานวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	7
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนงานวิจัย	27
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	28
ขอบเขตการวิจัย	28
วิธีดำเนินการวิจัย	28
บทที่ 4 ผลการวิจัย	33
โครงการการจัดการข้อมูลชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยว	33
โดย ชุมชน อำเภอถ้ำกลั่นนิวัฒนา	
โครงการการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	38
โครงการการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายภายใต้แนวคิด	47
Green Concept บนฐานทรัพยากรท้องถิ่น	

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	54
สรุปผลการวิจัย	54
บทวิเคราะห์ผลการวิจัย	57
ข้อเสนอแนะ	58
บรรณานุกรม	62
ภาคผนวก	66
ภาคผนวก ก กิจกรรมที่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	67
ภาคผนวก ข ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์กิจกรรมที่วางแผนไว้	108
และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ	
ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย	114

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การท่องเที่ยวนับว่าเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในทุกภูมิภาคของโลก จากปี ค.ศ. 1950 ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพียง 25 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น 846 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2006 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ในปี ค.ศ. 2020 หรือ คิดเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 1,500 ล้านคน (วลัยพร ธีวตระกูลไพบูลย์, 2551) จากแนวโน้มดังกล่าว การท่องเที่ยวจึงได้กลายเป็นโอกาสที่ประเทศต่าง ๆ จะได้นำกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือการพัฒนาโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศ ที่มีจุดเด่นในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งเมื่อมีนักท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็จะกลายเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เกิดกลุ่มอาชีพและการจ้างงานในการผลิตสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกิดขึ้นด้วย (Anan Wattanakuljarus and Ian Coxheard, 2008)

สำหรับประเทศไทยนั้น ถือได้ว่าเป็นเป้าหมาย หรือจุดหมายทางการท่องเที่ยวที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากศักยภาพที่โดดเด่น และรากฐานจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี(สุวริย์ ศรีปุณณะ และคณะ, 2548) รวมทั้งยังเป็นศูนย์กลางในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะการเดินทางที่สะดวกสบาย เชื่อมโยงได้หลายประเทศในภูมิภาคนี้ การท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ ส่วนหนึ่งของประเทศ (สินธุ์ สโรบล, 2546) ประกอบกับในช่วงระยะเวลากว่า 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ทั้งในด้านการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานในการบริการ เพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการ และการท่องเที่ยว รวมถึงการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของการบริการและการท่องเที่ยวส่งผลให้ ประเทศไทยมีภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวที่คุ้มค่าเงินที่สุดอีกประเทศหนึ่งของโลก (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2551) ทำให้สามารถนำเงินตราเข้าประเทศมากเป็นอันดับสองรองจากการส่งออกชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์ อีกทั้งยังมีอัตราการขยายตัวสูงที่สุดของภูมิภาคนี้ (Anan Wattanakuljarus and Ian Coxheard, 2008 และเทิดชาย ช่วยบำรุง, 2551)

แต่ทว่าลักษณะทั่วไปของการท่องเที่ยวที่เหมือนกันเสมือนดาบสองคมที่มีทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นในห้วงเวลาที่ผ่านมา 3 ทศวรรษที่ประเทศไทยพัฒนาการท่องเที่ยวจนประสบผลดังกล่าวข้างต้นนั้น

ย่อมมีผลทางลบและทางบวกที่เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน ในด้านบวกที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือการสร้างงาน สร้างอาชีพ และการกระจายรายได้ไปยังธุรกิจต่าง รวมทั้งธุรกิจชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพงานหัตถกรรม พื้นบ้าน รวมทั้งยังช่วยส่งเสริมสุขภาพพลานามัย สุขภาพจิต ทำให้เกิดความเบิกบานเกิดความสุขใจ ช่วยบรรเทาความเหน็ดเหนื่อยเคร่งเครียดจากการทำงานได้เป็นอย่างดีอีกด้วย(ณชพงศ จันจุฬา, 2549) ในทางกลับกันการพัฒนาการท่องเที่ยวมุ่งตอบสนองอุปสงค์ หรือความต้องการให้มีปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนมากเพียงอย่างเดียว โดยละเลยอุปทาน หรือทรัพยากรและองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ผลกระทบทางลบอย่างใหญ่หลวงจึงได้ตามมา ทั้งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ ที่ได้ทำให้ค่าครองชีพของประชาชนในท้องถิ่น เช่นค่าอาหาร ค่าเดินทาง ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น (ประพันธ์พงษ์ ชินพงษ์ , 2551) และมีชุมชนบางแห่งที่ได้พยายาม ปูรงแต่งวัฒนธรรมของตนเองตามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจนเสียความเป็นตัวคนที่แท้จริง รวมทั้งมีการแย่งชิงเพื่อใช้ทรัพยากร ที่ถูกใช้อยู่เป็นประจำ อยู่แล้วให้มีอัตราการใช้เพิ่มมากขึ้น เช่น ที่ดิน น้ำดื่ม อาหาร พลังงาน ถนน ทางเดิน เป็นต้น และปลดปล่อยของเสียโดยขาดระบบการจัดการที่เหมาะสม ทำให้เกิดมลพิษและสิ่งปฏิกูลในระบบนิเวศเพิ่มมากขึ้นจนสูญเสียความสมดุล และเสื่อมโทรมไปในที่สุด เช่น ชายหาดบางแสน และ เกาะช้าง เป็นต้น (Terisa C.H. Tao and Geoffrey wall, 2009, สันฐ์ สโรบล, 2546, ณชพงศ จันจุฬา, 2549 และ เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552)

ดังนั้นทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวนับจากนี้ไป จึงต้องให้ความสำคัญกับการวางแผนการจัดการที่ดี มุ่งสู่การเป็นการท่องเที่ยวแบบเน้นอุปทาน (Supply-Based Tourism) กล่าวคือ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งให้ความสำคัญกับการดูแลฐานทรัพยากร และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง แล้วมีผลพลอยได้คือรายได้เสริมจากกิจกรรมการท่องเที่ยว (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552) ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวนี้ได้ มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนฐานคิดสำคัญ สองประการ ได้แก่ ฐานคิดเชิงอุดมการณ์ โดยให้ความสำคัญกับการหวนกลับคืนสู่ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น กับการรักษาความสมดุลระหว่างมูลค่าและคุณค่าทางการท่องเที่ยว และฐานคิดเชิงการบริหารจัดการ ที่คนในท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเองกับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในภูมิภาคอย่างทั่วถึง (บุญสฤษฎ์ เอนกสุข, 2549) และหากสามารถขับเคลื่อนกระบวนการนี้ได้สำเร็จก็จะทำให้ประเทศไทยสามารถรองรับรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังจะเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ที่มีแนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงเป็นการท่องเที่ยวที่ เน้นการเรียนรู้ สัมผัสกับชุมชนและชื่นชมความรื่นรมย์ของแหล่งท่องเที่ยว อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั่นเอง (ณชพงศ จันจุฬา, 2549 และวลัยพร ธีวตระกูลไพบูลย์, 2551)

สืบเนื่องจากการประกาศให้พื้นที่ 3 ตำบลของอำเภอแม่แจ่ม คือ ตำบลแม่แดด ตำบลบ้านจันทร์ และตำบลแจ่มหลวง ให้เป็นอำเภอใหม่เป็นกรณีพิเศษ ลำดับที่ 25 ของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่ออำเภอใหม่นี้ว่า อำเภอภักดีชุมพล เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในการนี้กระทรวงมหาดไทยได้เร่งรัดดำเนินการพัฒนาพื้นที่ทั้งในด้านการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การปกป้องสิ่งแวดล้อม และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ภายใต้โครงการอำเภอ ภักดีชุมพลเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กอปรกับคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอภักดีชุมพลได้ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมชนเผ่า มาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการประชาสัมพันธ์อำเภอภักดีชุมพลในฐานะแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง

คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลแจ่มหลวงจัดเวทีเสวนา การเตรียมความพร้อมชุมชนรองรับการท่องเที่ยวเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2553 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลแจ่มหลวง ซึ่งมีผู้แทนชุมชนทั้ง 3 ตำบล เข้าร่วมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การท่องเที่ยวจากชุมชนบ้านแม่กลางหลวง และบ้านผาหมอน ซึ่งเป็นชุมชนที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีมาเป็นเวลานาน นอกจากจะเป็นการทำความเข้าใจถึงสิทธิและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนแล้ว การเสวนาแลกเปลี่ยนทำให้ได้ทราบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่อำเภอภักดีชุมพลยังขาดความพร้อมในการเตรียมรับมือจัดการท่องเที่ยว แม้ว่าจะมีชุมชนในพื้นที่เริ่มสู่กระบวนการขับเคลื่อน เพื่อจัดการท่องเที่ยวขึ้นมาบ้างแล้ว เช่น กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน เหลือขอ ตำบลบ้านจันทร์ และกลุ่มมอเด ตำบลแจ่มหลวง เป็นต้น แต่ในการดำเนินการยังมีอุปสรรคที่สำคัญ อาทิ ทัศนคติของผู้นำกลุ่ม การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอของสมาชิกในกลุ่ม และยังไม่มียุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเอง เป็นต้น นอกจากนี้ผู้นำชุมชนของตำบลแม่แดดที่เข้าร่วมการเสวนาในครั้งนี้ได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า มีความเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำและประชาชนในพื้นที่ทั้ง 3 ตำบลของอำเภอภักดีชุมพลขาดความพร้อมต่อการท่องเที่ยว

ตำบลแม่แดด เปรียบเสมือนประตูสู่อำเภอภักดีชุมพลบนเส้นทางสายสะเมิง-บ้านวัดจันทร์ เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มากมีบริษัททัวร์เข้ามาใช้ประโยชน์ในทรัพยากรของชุมชนมานานนับ 10 ปี และมีการปลูกสตอร์เบอรี่จำนวนมากส่งให้กับอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ตำบลบ้านจันทร์ เปรียบเสมือนประตูสู่อำเภอภักดีชุมพลบนเส้นทางสายเชียงใหม่-ปาย-แม่ฮ่องสอน เป็นที่ตั้งของวัดจันทร์ซึ่งมีชื่อเสียงในเรื่องโบสถ์ใต้ถุนดินดำ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์

และองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) ส่วนตำบลแจ่มหลวง เป็นที่ตั้งของอำเภอกัลยาณิวัฒนา และสถานีทดลองการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านเสาแดง ในตำบลแม่แดดมีการอยู่อาศัยร่วมกันของชนเผ่าปกาเกอะญอและชนเผ่าม้ง ส่วนตำบลแจ่มหลวงมีการอยู่อาศัยร่วมกันของชนเผ่าปกาเกอะญอและชนเผ่าลีซู ทั้ง 3 ตำบลมีจุดเด่นที่น่าสนใจหลากหลายแตกต่างกันไปทั้งทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตของ 3 ชนเผ่า แต่ในด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกันยังถือว่าทั้งผู้นำและประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดการท่องเที่ยว ชาวบ้านมีความเคยชินกับรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีนักลงทุนจากภายนอกเข้ามาลงทุนซึ่งประชาชนในพื้นที่คาดหวังที่จะเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเหล่านั้นมากกว่าการรวมกลุ่มบริหารจัดการเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกัน

จากยุทธศาสตร์ที่กำหนดให้อำเภอกัลยาณิวัฒนาเป็นอำเภอท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดเชียงใหม่ หรือการเร่งรัดพัฒนาพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างพื้นฐานที่มุ่งบริการสาธารณะให้ประชาชนทั้ง 3 ตำบล ได้รับความสะดวกในการเดินทาง และการดำรงชีวิตเพิ่มมากขึ้น จะกลายเป็นปัจจัยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้สัมผัสวิถีชีวิตแบบชนบทที่ยังมีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์และมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวิถีชีวิตของสังคมเมืองที่มีความเจริญทางวัตถุ ประเด็นเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลแม่แดด ตำบลแจ่มหลวง และตำบลบ้านจันทร์ทั้งสิ้น ดังนั้นหากสถานการณ์ยังเป็นเช่นนี้ต่อไป ผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวที่ขาดการวางแผนจัดการ หรือดำเนินการไม่เหมาะสม จะกลายเป็นภัยคุกคามต่อทรัพยากรธรรมชาติ สังคมวัฒนธรรม และวิถีชีวิตประชาชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา เช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง เช่น อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น

จากความสำคัญเร่งด่วนข้างต้น คณะนักวิจัยจึงกำหนดแผนงานการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย 3 โครงการย่อย ได้แก่

โครงการย่อยที่ 1 โครงการการจัดการข้อมูลชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอกัลยาณิวัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดการข้อมูลของชุมชน และหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

โครงการย่อยที่ 2 โครงการการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและค้นหาแกนนำพัฒนาการท่องเที่ยว วิเคราะห์

ศักยภาพค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนา การท่องเที่ยวของกลุ่มแกนนำในพื้นที่ และเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง

โครงการย่อยที่ 3 โครงการการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายภายใต้แนวคิด Green Concept บนฐานทรัพยากรท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ กำหนดตำแหน่งเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนบนพื้นฐานทรัพยากรชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว ประเมินเส้นทางท่องเที่ยวที่ได้ในพื้นที่ (Route Testing) โดยสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (TEATA) การพัฒนาระบบสื่อความหมายตามเส้นทางท่องเที่ยว และพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนบนฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดทำแผนที่สีเขียวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และเผยแพร่กรีนแมป (Green Map) สู่เว็บไซต์

จากทั้ง 3 โครงการย่อยนั้นมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเร่งให้เกิดจิตสำนึกรักในทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และวางแผนในทรัพยากรของชุมชน โดยก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในชุมชนขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนเอง ส่งผลให้เป็นชุมชนจัดการท่องเที่ยวที่มีความเข้มแข็งทั้งคนในชุมชนและทรัพยากรของชุมชน และเพื่อเป็นตัวอย่างถ่ายทอดกระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งในชุมชนให้แก่ชุมชนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์หลักของแผนงานวิจัย

1. เพื่อการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอภักดีชุมพล อย่างเหมาะสม
2. เพื่อการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน ของอำเภอภักดีชุมพล ให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ด้วยตนเอง
3. เพื่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายตามธรรมชาติและวัฒนธรรม และแผนที่สีเขียว (Green Map) ภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (7 Green Concept) ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากรท้องถิ่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งในด้านธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่ทรงคุณค่าต่างๆ ได้รับการพัฒนาและมีมาตรการดูแลรักษากันอย่างจริงจังจากชุมชน และนำไปสู่การพัฒนาเป็นเส้นทางกิจกรรม การท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่ชุมชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา
2. ได้กลุ่มแกนนำในชุมชนที่มีศักยภาพในด้านความเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนในด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นการดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม และสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนในชุมชน เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ตลอดจนยังเป็นส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ และสนับสนุน โครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องในลำดับต่อไปในชุดโครงการนี้ให้บรรลุผลสำเร็จ
3. ได้เส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เสริมสร้างความรู้และทักษะในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนเองเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
4. ได้แผนที่สีเขียวซึ่งเป็นช่องทางการตลาดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านระบบสารสนเทศ และเว็บไซต์ที่นำไปสู่การเข้าถึงกลุ่มลูกค้าคุณภาพได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นชุมชนสีเขียวที่มีการจัดการและรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

แผนงานการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ในขณะที่การท่องเที่ยวแบบมวลชนที่ได้ผูกติดอยู่กับแนวคิดการพัฒนากระแสหลักอยู่นั้น ในอีกด้านหนึ่งได้เกิดแนวคิดใหม่ อันเป็นทางเลือกในการพัฒนาจากการประชุมขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งจัดขึ้นในปี ค.ศ. 1987 ณ เมืองบรันท์แลนด์ (Brundtland) ประเทศนอร์เวย์ ที่ได้เรียกร้องให้การพัฒนาพิจารณาถึงความสำคัญกับความยั่งยืนในทุกด้าน หรือดุลยภาพ ระหว่างการเติบโตได้ในระยะยาวทางเศรษฐกิจ ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้ทางด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาที่มุ่งตอบสนองต่อความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของคนรุ่นหลังด้วย (HwanSuk Chris Choi and Ercan Sirskaya, 2006) แนวคิดดังกล่าวนี้ ได้กลายเป็นนิยามปฏิบัติการเรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืนในลำดับต่อมา และได้เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการพัฒนาในทุกด้าน รวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยได้มีการจัดประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาแบบยั่งยืนขึ้นในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1990 ณ เมือง แวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา หรือที่เรียกกันว่า GLOBE'90 Conference การประชุมในครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) โดยเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องระยะยาว สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันก็สามารถปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังไว้ได้ด้วย(GLOBE'90, 1990) การท่องเที่ยวนี้จึงมีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศให้คงอยู่จนถึงอนาคตด้วย

1.1 ประมวลความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในด้านการบริหารจัดการนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไว้ว่า เป็นการบริหารจัดการด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอันมีคุณค่าอย่างรอบคอบและชาญฉลาดสามารถรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมได้ในระยะยาวนานที่สุด เกิดปัญหาผลกระทบน้อยที่สุด ขณะเดียวกันคุณภาพของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจะต้องดีขึ้น แม้ว่ามีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นก็ตาม (สรชัย ไทรชมภู และคณะ, 2548)

ในขณะที่มุมมองของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอแต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยืนยาว

สำหรับความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนกับการสร้างความสมดุลของการพัฒนานั้น เป็นการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ และการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมอย่างเสมอภาคกันทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอย่างชาญฉลาด ซึ่งจะต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ให้สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นไว้ให้นานที่สุดเกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2550)

ดังนั้นจึงสรุปความหมายของ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ว่า เป็นความสัมพันธ์กันของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม นำไปสู่ความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่ดำรงไว้ซึ่งโครงสร้าง ความสัมพันธ์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมหรือตัวตนที่แท้จริงของชุมชน ด้วยการปรับวิธีการจัดการให้เข้ากับยุคสมัยและการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก โดยมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมวัฒนธรรมน้อยที่สุด

1.2 เป้าหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2550) ได้กล่าวถึง เป้าหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นสิ่งทีการพัฒนาการท่องเที่ยวในทุก ๆ ด้านต้องให้ความสำคัญ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ใน 3 ส่วนดังต่อไปนี้

1) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนับได้ว่าอยู่ในขั้นวิกฤติ อันเนื่องมาจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยปราศจากการจัดการที่ดีพอ จึงส่งผลให้ทรัพยากรเกิดความเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงต้องร่วมมือกันอย่างเต็มที่ รวมไปถึงการท่องเที่ยวที่จะต้องมีการวางแผนและการจัดการที่ดีพอที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ อีกทั้งควรเร่งช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพทางธรรมชาติให้คงเดิมไว้ให้มากที่สุด

2) ความยั่งยืนของสังคมและวัฒนธรรม สังคมและวัฒนธรรมไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ได้รับผลกระทบจากกระแสวัฒนธรรมตะวันตกจนน่าเป็นห่วงว่า เอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมไทยจะเลือนหายไปในที่สุด จึงเกิดความพยายามที่จะฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่ต่อไป จึงถือว่าเป็นเป้าหมายอีกด้านหนึ่งทีการจัดการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืนต้องคำนึงถึง

3) ความยั่งยืนของเศรษฐกิจ เมื่อมีการจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สภาพสังคม และวัฒนธรรม สภาพของการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะเกิดการพัฒนาขึ้นไปด้วย ถึงแม้ว่าจะไม่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่รวดเร็ว หรือก้าวกระโดด แต่ก็สามารถเกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจแบบค่อยเป็นค่อยไป ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนมากกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบอื่น ๆ

จากเป้าหมาย 3 ส่วนสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต้องคำนึงถึง จึงทำให้ลักษณะของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น มีข้อสังเกตที่สำคัญ 3 ประการคือ

ก) เป็นการท่องเที่ยวที่ **คำนึงถึงคุณภาพ** ได้แก่คุณภาพในการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน คุณภาพของประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว และคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

ข) เป็นการท่องเที่ยวที่ **คำนึงถึงความต่อเนื่อง** ในการจัดการท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวสม่ำเสมอ และความต่อเนื่องในการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนมาใช้ประโยชน์ได้อย่างยาวนาน

ค) เป็นการท่องเที่ยวที่ **คำนึงถึงความสมดุล** ระหว่างอุปสงค์ (Demand) หรือความต้องการของนักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชน กับอุปทาน (Supply) หรือทรัพยากรการท่องเที่ยว และศักยภาพของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว

1.3 หลักการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การพัฒนาจะต้องเปลี่ยนไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น ไม่ใช่เปลี่ยนเพียงได้ชื่อว่า เปลี่ยน พัฒนาจึงไม่ใช่การเปลี่ยนไปจากเดิม แต่ต้องวางอยู่บนฐานของ ตัวตน ด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวจึงต้องผ่านกระบวนการจัดการและพัฒนาองค์ประกอบทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง โดยหน่วยงานสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ต้องใช้องค์ความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ ในเชิงบูรณาการ ทั้งด้านกฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การตลาด การเกษตร การจัดการ จิตวิทยา ภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการต่าง ๆ ต้องมี ทั้งเชิงรุก และเชิงรับ โดยกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวบนฐานของทรัพยากรที่มีอยู่และเกิดผลกระทบ ด้านลบต่อสังคม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ซึ่งเป็นหนทางสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552) โดยมีแนวทางและหลักเกณฑ์ดังนี้

1) สมาชิกของชุมชนจะต้องควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน กำหนดแหล่งทรัพยากรที่จะต้องได้รับการทำนุบำรุง ส่งเสริม รวมทั้งการร่วมกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ในการพัฒนาและบริหารจัดการ นอกจากนี้สมาชิกของชุมชนจะต้องเข้าร่วมในการดำเนินการตามแนวทางและกลยุทธ์ที่ได้กำหนดขึ้น รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านบริการการสาธารณสุข โภคและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

2) การวางแผนระยะยาวเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นหลักประกันว่าพื้นที่นั้น ๆ จะไม่เสียหายจากการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพียงเพื่อประโยชน์ระยะสั้น และละทิ้งไปเมื่อนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจหมดความสนใจและย้ายไปที่อื่น การวางแผนระยะยาวจะ ช่วยส่งเสริมให้มีการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในเชิงรุกเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของพื้นที่และช่วยสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของท้องถิ่น

3) กลยุทธ์และแผนด้านการท่องเที่ยวจะต้องได้รับการเชื่อมโยงเข้ากับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับต่าง ๆ และ นวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นจากความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่

4) ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติในระดับต่าง ๆ ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะนโยบายด้านการท่องเที่ยวและนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ให้บริการด้านต่าง ๆ ทั้งการขนส่ง ที่จอดรถ ความสามารถในการรองรับด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ ความสามารถในการกำจัดของเสีย จะต้องได้รับการพิจารณาร่วมกับแผนการท่องเที่ยวและการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

5) การวางแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจะต้องปรับเปลี่ยนจากแนวคิดเดิมที่เน้นการเติบโตของอุตสาหกรรมมาเป็นให้ความสำคัญกับโอกาสในการจ้างงานที่มีคุณภาพ พัฒนารายได้ รวมทั้ง

คุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น การจัดหางานที่ดีและเหมาะสมกับคนในพื้นที่ควรเป็นส่วนหนึ่งของภาพรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ และหนึ่งในกระบวนการจ้างงานที่มีคุณภาพนั้น คือการให้โอกาสคนในท้องถิ่นเข้าร่วมบริหารจัดการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านค้า ฯลฯ นอกจากนี้ การให้การศึกษา การฝึกอบรมกับคนในท้องถิ่น และการให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบธุรกิจ เป็นส่วนสำคัญของนโยบายการพัฒนาประเภทนี้ด้วย

6) การกระจายประโยชน์จากการท่องเที่ยวควรเป็นไปอย่างกว้างขวางในแต่ละพื้นที่ มีการพัฒนาการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการวางแผน การพัฒนาและการดำเนินงานบริหารทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการบริการด้านต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจว่ามีการกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการต่าง ๆ

7) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องให้ความเสมอภาคระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ การกระจายต้นทุนและผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องเกิดขึ้นทั้งในคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับคนรุ่นต่อไป ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะต้องหลีกเลี่ยงการใช้ทรัพยากรที่ไม่สามารถนำกลับมาสู่สภาพเดิมได้

8) การประสานความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากแต่ละธุรกิจหรือการดำเนินงานด้านหนึ่งด้านใด ย่อมมีผลกระทบต่อการประกอบการหรือคุณภาพการทำงานของธุรกิจด้านอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

9) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาการศึกษาและหลักสูตรอบรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับสาธารณชน ตลอดจนส่งเสริมความสามารถทางธุรกิจ การประกอบอาชีพและความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ

10) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมและการดำเนินการที่จะช่วยส่งเสริมลักษณะเด่นของสภาพภูมิทัศน์และพื้นที่ในบริเวณนั้น ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และโอกาสในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ กิจกรรมต่าง ๆ ความมุ่งมั่นให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณภาพ อันนำไปสู่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวขณะที่ยังยึดมั่นในหลักการอื่น ๆ ของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

11) การทำการตลาดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ควรให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ โดยมีจิตสำนึกกับผิชอบและสะท้อนจริยธรรมของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

12) ความกลมกลืนเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวสถานที่และชุมชน องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่และความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและมนุษย์ ตลอดจนการตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาล ชุมชนท้องถิ่นและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนองค์กรไม่แสวงหากำไรที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

13) มีความจำเป็นที่จะต้องประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ จะต้องได้รับการพิจารณาโดยครอบคลุมทั้งข้อจำกัด และการพัฒนาด้านกายภาพ ธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม จะต้องมีความสอดคล้องกับข้อจำกัดของท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม แผนและการดำเนินงานใด ๆ ควรได้รับการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและมีการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม

14) ขนาดและประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวจะต้องสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดและขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรในพื้นที่ โดยเน้นการส่งเสริมให้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่มีผลกระทบน้อย

15) กระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะต้องช่วยดำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ทั้งนี้โดยใช้หลักเกณฑ์และมาตรฐานสากล

16) จะต้องมีการพัฒนาแนวทางหรือหลักเกณฑ์สำหรับการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการประเมินผลกระทบ นอกจากนี้ต้องมีการสร้างประมวลจรรยาบรรณในการปฏิบัติสำหรับการท่องเที่ยวทุกระดับ ทั้งในระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาดัชนีชี้วัดและขีดจำกัดสำหรับใช้ชี้วัดผลกระทบและความสำเร็จของโครงการท่องเที่ยว กลยุทธ์สำหรับปกป้องและติดตามตรวจสอบเป็นสิ่งจำเป็น หากชุมชนต้องการปกป้องรักษาทรัพยากรซึ่งเป็นฐานสำคัญของสินค้าทางการท่องเที่ยวของพวกเขา

1.4 สรุปหลักการ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

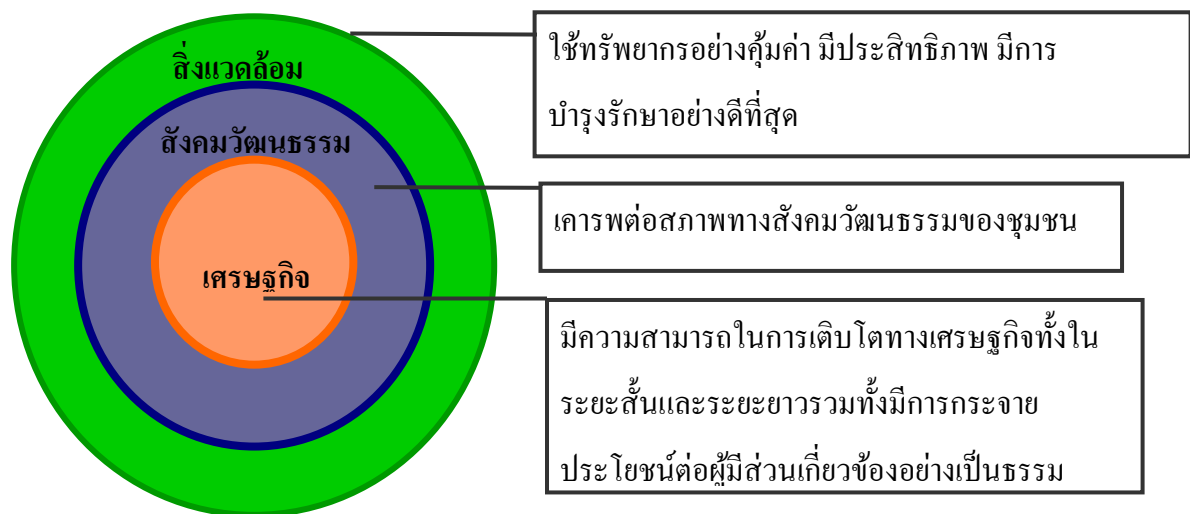
จากที่ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมาทั้งหมดนั้น สรุปหลักการและแนวคิดที่เป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในคำจำกัดขององค์การการท่องเที่ยวโลก(วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์, 2548) ได้ดังนี้ (ภาพที่ 1)

1) การท่องเที่ยวต้องตระหนักและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

2) การเคารพในสังคมและวัฒนธรรมประเพณีของประชาชนพื้นเมือง รวมไปถึงการรู้จักปรับตัวและเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชุมชน

3) การสร้างความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรจะทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว (Tourism Stakeholders) นอกจากนี้ยังควรที่จะก่อให้เกิดการจ้างงานและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมสำคัญในการช่วยลดความยากจนในท้องถิ่นอีกด้วย

นอกจากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจแล้ว การที่จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ยังจะต้องคำนึงถึง ความร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว ทุกฝ่าย รวมไปถึงจะต้องสามารถรักษาความพึงพอใจสูงสุดของนักท่องเที่ยว การดำเนินการวางแผนอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญ จะต้องมีความรู้ คำนึงถึงวิถีชีวิต ประสิทธิภาพต่อผลกระทบของการดำเนินการในส่วนต่าง ๆ ว่ามีข้อดี ข้อเสียอย่างไร เพื่อสามารถนำไปปรับปรุงและแก้ไขเพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ต่อไปในอนาคต

ภาพที่ 1 สรุปหลักการ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2 การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism)

แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT หรือ Host management) เป็นแนวคิดของการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) (Weaver, 2001 อ้างใน อุมพร มณีแนม และ พูนทรัพย์ ศรีชู, 2552) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความคาดหวังว่าจะนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งให้ความสำคัญกับคุณภาพ และเน้นการจัดการอุปทานหรือฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว(Host management) เพื่อลดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวตามหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และมีหัวใจสำคัญที่สุดคือการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเป็นความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และมีชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการอย่างมีส่วนร่วม ตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นนั้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมีการบำรุงรักษาอย่างดีที่สุด เพื่อให้สามารถใช้ได้อย่างยั่งยืนไปถึงคนรุ่นลูกหลาน (สินธุ์ สโรบล, 2546)

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากเอกสารทั้งในและต่างประเทศนั้นไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งยกตัวอย่างพอสังเขปได้ดังนี้

The Responsible, Ecological, Social Tours Project หรือ REST (1997) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่คนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของ และดำเนินการจัดการเพื่อให้การท่องเที่ยวนั้นเกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้าใจถึงวิถีท้องถิ่นอย่างแท้จริง (Peter Richards, 2009)

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) ว่าเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชน พื้นฐานที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของพื้นที่ การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วยการสร้างงาน และกระจาย

รายได้ ขณะเดียวกันก็ช่วยในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตน (สายรัฐ ดิน โศกสูง, 2549)

ดังนั้นคณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่เจ้าบ้าน (Hosts) คือ ประชาชนในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดทิศทางการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนด้านต่าง ๆ ทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน มากำหนดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะที่เน้นการเรียนรู้ ให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน ซึ่งจะช่วยสร้างเสริมความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยความเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม พร้อมกันเกิดการกระจายรายได้ หมุนเวียนอยู่ในชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถจัดการท่องเที่ยวที่เน้นการฟื้นฟู บำรุงรักษา สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่นำมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวให้สามารถใช้ได้อย่างยาวนาน เพื่อความยั่งยืนสืบไป

2.2 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ฐานทรัพยากรของชุมชนมาจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน โดยสมาชิกชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของและจัดการการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพยากรนั้น ทั้งนี้เพื่อใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาตลอดจนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแล้ว นับได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นคุณภาพใหม่ทางการท่องเที่ยวที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่า ความสนุกสนาน และความบันเทิง ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการท่องเที่ยวที่มุ่งให้การท่องเที่ยวเป็น การท่องเที่ยวที่ไร้ความเร่งรีบ กล่าวคือเป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีวันพักอาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น โดยนำฐานทุนเดิมในชุมชนมาสร้างเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์ที่ทรงคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การใช้จ่ายจากนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนเป็นการสร้างดุลยภาพระหว่างคุณค่าและมูลค่าทางการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

สำหรับหลักการที่เป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น สรุปจากบทเรียนและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ (สินธุ์ สโรบล, 2546) ได้ว่า เป็นทักษะในการจัดการทรัพยากรที่เป็นฐาน

ทุนเดิมของชุมชน เพื่อนำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์และมีการจัดการให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยาวนาน กล่าวคือ จะต้องมีการปกป้อง พื้นฟูและบำรุงรักษาให้ทรัพยากรเหล่านั้นเพียงพอกับการใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง ทักษะในการปฏิบัตินั้น สามารถแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) ต้องเริ่มจากการมีส่วนร่วมของประชาชนของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ตั้งแต่เริ่มต้นร่วมกันเป็นเจ้าของ มีการแบ่งงาน แบ่งกิจกรรม และความรับผิดชอบไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการที่มีการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2) การศึกษาฐานทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการผลิตของชุมชน เพื่อนำมาเป็นปัจจัยต้นทุนในการกำหนดเป็นกิจกรรมหรือโปรแกรมการท่องเที่ยว 3) กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นกิจกรรมที่เน้นให้มีการสร้างระบบการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งที่พบส่วนใหญ่ในสังคมไทยแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม และ 4) การจัดการการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมุ่งจัดการความสัมพันธ์ระหว่างผู้เจ้าบ้านกับผู้มาเยือน มุ่งเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่มีคุณภาพ พร้อมกับพยายามที่จะต้องลดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่การขับเคลื่อนให้การท่องเที่ยวเกิดพลังเป็นเครื่องมือการพัฒนาท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

สถาบันวิจัยทางสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2548) ได้กล่าวถึงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มว่า ควรคำนึงถึงประเด็นดังต่อไปนี้เป็นสำคัญคือ 1) การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ ซึ่งจะต้องมีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวต่อวัน 2) ต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ 3) ควรตระหนักถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบทั้งทางบวกและลบต่อชุมชน ในด้านขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน และที่สำคัญคือ 4) ต้องเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นพันธมิตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจะต้องประสานการจัดการร่วมกัน

จากหลักการของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ในแต่ละด้านดังนี้

1) แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะพบว่า การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยทั่วไปจะหมายถึง การที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ ควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจน

ปัจจัยการผลิตในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ สังคม การมีส่วนร่วมในความหมายนี้ จึงเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญา และความสามารถในการตัดสินใจ กำหนดชีวิตด้วยตนเอง ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายในเวลาเดียวกัน (กองพัฒนาเกษตรที่สูง, 2545)

ในขณะที่ เทศบาล ชำนาญ (2552) ได้ขยายความของการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการคำนึงถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ตั้งแต่เริ่มต้นร่วมกันเป็นเจ้าของ มีการแบ่งงาน แบ่งกิจกรรม และความรับผิดชอบ ไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการที่มีการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย ซึ่งแบ่งเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1) ร่วมกันวางแผน

1.1.1) ร่วมคิดร่วมวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน

1.1.2) ร่วมประชุม เสนอแนะและให้ความเห็นต่อแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

1.1.3) หากท้องถิ่นใดที่ยังไม่มีการท่องเที่ยวแต่ต้องการให้เกิดขึ้น ก็ต้องร่วมกันคิดว่าชุมชนตน มีจุดเด่นอะไรที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ มีทรัพยากรอะไรที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้บ้าง

1.1.4) ร่วมบริหารจัดการและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

1.1.5) ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ ของราคาของสินค้าและบริการอย่างได้มาตรฐาน

1.1.6) ร่วมกันจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

1.2) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน ประชาชนในท้องถิ่นต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ที่วางไว้ตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนที่วางไว้

1.3) ร่วมกันใช้ประโยชน์ ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ด้วยความตระหนักและห่วงแหน จึงต้องแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและทั่วถึง เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ อันจะกระตุ้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน

1.4) ร่วมกันติดตามและประเมินผล การติดตามประเมินผลเป็นการตรวจสอบและควบคุมให้การดำเนินการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้หากพบปัญหาหรืออุปสรรคก็สามารถแก้ไขได้ทันที ซึ่งขั้นตอนนี้อาจพบบทเรียนหรือวิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไปได้

1.5) ร่วมกันบำรุงรักษา เมื่อมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้ว จะต้องร่วมกันบำรุงรักษา เพื่อให้คงอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ สามารถรองรับนักท่องเที่ยว และเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ต่อไป

2) ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมการให้บริการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวต่างจากอุตสาหกรรมด้านอื่น ๆ ตรงที่ผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยวต้องเดินทางไปใช้บริการหรือสัมผัสกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ณ สถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวนั้น(คณะกรรมการการท่องเที่ยวและกีฬา วุฒิสภา, 2540) ทำให้ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวนั้น คือ ทรัพยากรที่อยู่ในพื้นที่ที่นำมาพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นสินค้าหลักทางการท่องเที่ยว ที่จะขายหรือสร้างแรงดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึง แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมและศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่นเป็นที่น่าสนใจ (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

2.1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ หมายถึง สภาพภูมิประเทศ รวมทั้ง ภูมิอากาศ และทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา ทะเล ป่าไม้ ชายหาด เกาะแก่ง สัตว์ป่า เป็นต้น

2.2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนสถาน หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นและมีความสำคัญในฐานะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนาที่แสดงถึงอารยธรรมของท้องถิ่น มีผลดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวไปเยือน เช่น เมืองโบราณ พระราชวัง ปราสาท หิน สุสาน หอไตร พิพิธภัณฑสถาน อนุสาวรีย์ อุทยานประวัติศาสตร์ อนุสรณ์สถาน สมรภูมิ บ้านบุคคลสำคัญ วัด โบสถ์ วิหาร เทวรูป รูปปั้น พระพุทธรูป จิตรกรรม ฝาผนัง เป็นต้น

2.3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและประเพณี หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์ และถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เช่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่

สภาพบ้านเรือน ภาษา การแต่งกาย การละเล่น ดนตรี กวี ศิลปะ ประเพณี งานเทศกาล พิธีกรรม ความเชื่อ ค่านิยม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

2.4) ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทมนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการสร้างกิจกรรมใหม่หรือปรับปรุงดัดแปลงให้สถานที่ที่มีความหลากหลายในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ สวนสัตว์ ศูนย์วิจัยเกษตร สวนส้ม สวนกล้วยไม้ สวนสนุก สถานที่ชมทิวทัศน์ สถานบันเทิง สถานที่ซื้อสินค้า สถานที่เล่นกีฬา พิพิธภัณฑ์สถานของเอกชน เป็นต้น

3) กิจกรรมการท่องเที่ยว

จากแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) แสดงให้เห็นว่าสามารถจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ 2 ประเภท

รูปแบบที่ 1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศเพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างดีรวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน อันได้แก่การท่องเที่ยวเชิงการศึกษาธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมหรือชมงานประเพณีต่างๆที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นจัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมมีประสบการณ์ใหม่ๆเพิ่มขึ้น ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างดีรวมถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน อันได้แก่การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวงานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม เป็นต้น

อย่างไรก็ตามสำหรับชุมชนที่มีฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นทั้งในด้านสภาพพื้นที่ทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ประกอบกับมีความเด่นในด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม องค์กรความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงนิเวศวัฒนธรรม ที่มีทั้งการเที่ยวชมแหล่งธรรมชาติ และสอดแทรก บอกเล่าถึงความเชื่อในการใช้ประโยชน์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการบอกเล่าประวัติความเป็นมาของชุมชน ที่มีแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจน ศาสนสถานในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น ควบคู่กันไปด้วย

4) การจัดการการท่องเที่ยว

ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สิ่งที่ต้องดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังที่กล่าวไว้ในการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น มีหลักการที่ต้องให้ความสำคัญ ดังนี้

4.1) แนวคิดความสามารถในการรองรับได้

อารีรัตน์ ภาคพิริยเจริญ (2548) ได้เรียบเรียงแนวคิดขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยว จากนักวิชาการในด้านนี้ สรุปสาระสำคัญพอสังเขปได้ว่า การจัดการท่องเที่ยวที่เริ่มต้นด้วยการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นจุดเริ่มต้นที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนของทรัพยากรการท่องเที่ยว และเป็นการปูรากฐานการจัดการวางแผนในอนาคตให้เกิดความพร้อมทั้งชุมชน และเข้าใจในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน ดังนั้น เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ชุมชน จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะที่จะไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมเร็วเกินไป ทั้งนี้ ความหมายของขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยวตามแนวคิดของ Wagar (1964) คือ ระดับการใช้ประโยชน์ที่พื้นที่สามารถรองรับได้โดยที่ยังคงสนองตอบซึ่งการนันทนาการที่มีคุณภาพต่อไปได้ โดยคำจำกัดความนี้แสดงให้เห็นจุดเน้นทางด้านองค์ประกอบทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม และคุณภาพของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับเป็นสำคัญ ขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยวนี้วัดได้ด้วยปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถอยู่ได้ในทุกเวลาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ ในปริมาณที่จะทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด ยังคงรักษาสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีไว้มากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวมีความพอใจและรับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม ทั้งนี้การพัฒนาจะต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐานและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในท้องถิ่นด้วย (ชุมพล, 2526 อ้างใน อารีรัตน์ ภาคพิริยเจริญ, 2548)

4.2) แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน

สิรินยา วัฒนสุขชัย (2545) ให้คำนิยามของนักท่องเที่ยว คือ ผู้มาเยือนที่ใช้เวลาอย่างน้อย 24 ชั่วโมงในพื้นที่ที่เดินทางไปถึงเพื่อจุดประสงค์ของการพักผ่อน สันทนาการ และวันหยุด ส่วนเจ้าบ้าน คือ เจ้าของพื้นที่ ที่เป็นจุดหมายของการเดินทาง ทั้งผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยว และรวมถึงผู้ให้บริการในการท่องเที่ยวด้วย

สิรินยา วัฒนสุขชัย (2545) ได้ศึกษาลักษณะของผู้มาเยือนในแหล่งท่องเที่ยวที่เลือกจุดหมายทางการท่องเที่ยวแบบการเที่ยวชมในหมู่บ้าน ว่ามี 2 ลักษณะ คือ

ก) ผู้มาเยือนที่โหยหาอดีต (Nostalgia) ซึ่งเป็นลักษณะผู้มาเยือนที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Rosaldo (1989) โดยเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวซึ่งมีอดีตที่เคยสัมผัสกับวิถีชีวิตในแบบที่หมู่บ้านนี้ได้นำเสนอให้กับนักท่องเที่ยว และในปัจจุบันพวกเขาไม่ได้มีชีวิตในรูปแบบดังกล่าวอีกต่อไป เป็นลักษณะอาการของผู้กลับมาที่หมู่บ้านแห่งนี้ด้วยความโหยหาอดีต ผู้มาเยือนกลุ่มนี้เป็นได้ทั้งนักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักท่องเที่ยวที่เคยสัมผัสกับธรรมชาติ สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่คล้ายกับหมู่บ้านแห่งนี้

ข) ผู้มาเยือนที่มาค้นหาความเป็นของแท้ (Authenticity) เป็นลักษณะผู้มาเยือนที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Macannell (1976) ซึ่งเป็นผู้มาเยือนที่เป็นผู้คนในสังคมสมัยใหม่ที่เชื่อในความจริง (Reality) และความเป็นของแท้ (Authenticity) นั้นมีอยู่แต่ในที่อื่น อยู่ในสังคม วัฒนธรรมอื่น อยู่ในช่วงเวลา ในประวัติศาสตร์ที่บริสุทธิ์กว่า หรือในวิถีชีวิตที่เรียบง่าย หรือแห่งหนใดก็ตามที่ไม่ใช่สังคมของพวกเขา เวลาของพวกเขาที่ซับซ้อนและยุ่งยาก คนสมัยใหม่มักจะไม่ได้มีความสัมพันธ์กับครอบครัว ชุมชน และสังคมของตัวเอง แต่ในทางตรงกันข้าม พวกเขากลับเริ่มสนใจ “ชีวิตจริง” (Real life) ของคนอื่น เพราะฉะนั้นผู้มาเยือนจึงมักจะสนใจชีวิตความเป็นอยู่ รวมไปถึงการทำงานของชาวบ้านในหมู่บ้านอยู่เสมอ และพวกเขาก็จะรู้สึกมีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและชีวิตประจำวันของชาวบ้าน เพราะการได้จับต้องสิ่งของย่อมให้ความรู้สึกลึกซึ้งยิ่งกว่าการยืนสังเกตการณ์เพียงอย่างเดียว

สิรินยา วัฒนสุขชัย (2545) ยังพบในการศึกษาครั้งนี้อีกว่า เจ้าบ้านในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นชุมชนหมู่บ้านนั้น แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนได้แก่ เจ้าบ้านผู้มีรายได้จากการท่องเที่ยว กับเจ้าบ้านที่ไม่ได้รายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Nettekoven (1979) ที่ได้แยกประเภทเจ้าบ้านไว้ว่าประกอบด้วยเจ้าบ้านมืออาชีพ (Professional host) ซึ่งหมายถึงผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และ เจ้าบ้าน (Host) ที่เป็นผู้คนในท้องถิ่นแต่ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ทั้งนี้

จากเจ้าบ้านทั้ง 2 ส่วนที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีเจ้าบ้านที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งคือ สิ่งมีชีวิตประจำถิ่น อันได้แก่ พืช และ สัตว์ในท้องถิ่น ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยว กรณีตัวอย่างที่ชัดเจน คือ หิงห้อย ในแหล่งท่องเที่ยวในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น

เมื่อพิจารณาตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ประเด็นที่ต้องคำนึงถึงในแนวคิดนี้ Erick T. Byrd (2007) ได้เสนอแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ต้องให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน ใน 4 ประเด็น คือ

1) เจ้าบ้านปัจจุบัน คือต้องทราบว่าใครบ้างที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงกับทางอ้อมต่อการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และควรให้เจ้าบ้านเข้ามามีส่วนในการกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวอย่างไร

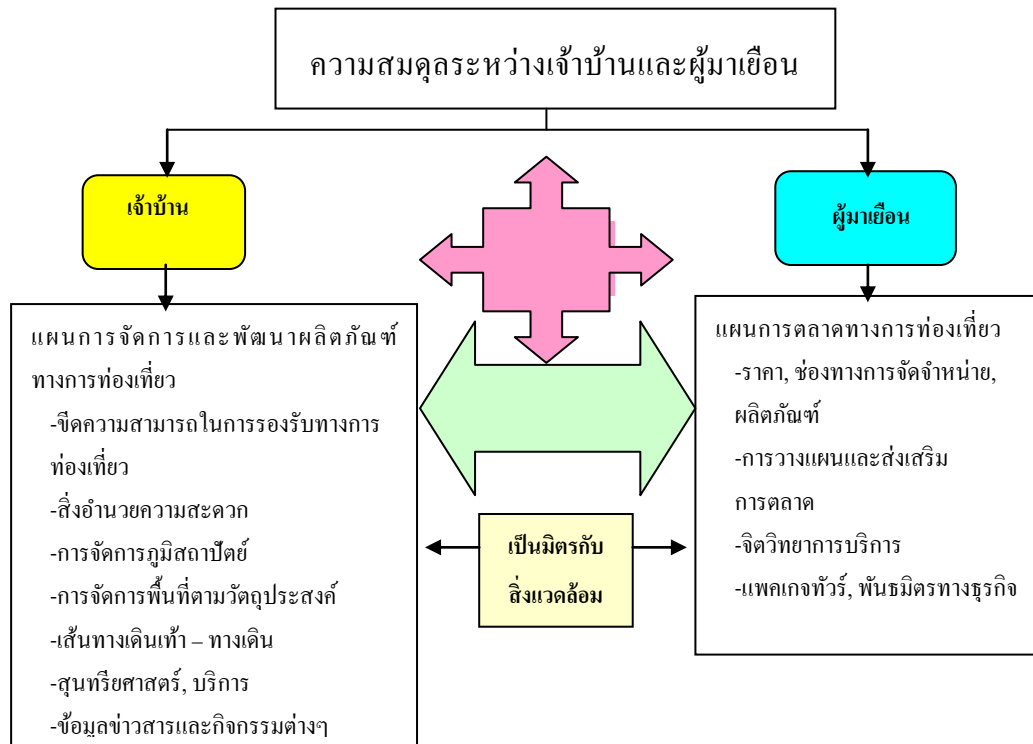
2) เจ้าบ้านในอนาคต คือ ภายหลังจากเกิดการท่องเที่ยวขึ้นแล้ว เมื่อมีการจ้างงาน สร้างอาชีพก็จะเกิดผู้เป็นเจ้าบ้านรายใหม่เกิดขึ้น อีกทั้งยังรวมถึงเด็กและเยาวชนที่จะต้องทำหน้าที่เจ้าบ้านสืบต่อไปในอนาคต จึงควรมีแนวทางการจัดการว่าจะให้เจ้าบ้านในอนาคตเหล่านั้น มีส่วนต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างไรด้วยเช่นกัน

3) ผู้มาเยือนปัจจุบัน คือผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวตามกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงคุณภาพของประสบการณ์และความพึงพอใจสูงสุดที่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเหล่านั้นควรจะได้รับ

4) ผู้มาเยือนในอนาคต การดำเนินการท่องเที่ยวจำเป็นต้องคำนึงถึงผู้ที่จะมาเยือนในอนาคต ทั้งที่เป็นการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน รวมถึงนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนรายใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งควรได้รับคุณภาพและความพึงพอใจสูงสุดในการมาเยือนด้วย

นอกจากนี้ เท็ดซาซ ชูวบารุง (2552) ยังได้อธิบายถึงแนวคิดของการมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลกันระหว่างเจ้าบ้าน (Host) และผู้มาเยือน (Guest) ว่า แผนการจัดการและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและแผนการการตลาดทางการท่องเที่ยวจะต้องมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน โดยแผนการจัดการและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว มีประเด็นย่อยที่ต้องพิจารณา ได้แก่ การเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ รวมไปถึงการจัดการภูมิสถาปัตยกรรมทางการท่องเที่ยว การพัฒนาและจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาเส้นทางในการเดินทาง – ทางเท้าและการพัฒนาสุนทรียศาสตร์ทางการท่องเที่ยว การบริการด้านต่างๆ ที่เหมาะสมและเพียงพอ และประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่ง ก็คือ การพัฒนากิจกรรมและระบบฐานข้อมูลที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่าง

รวดเร็วและถูกต้อง ส่วนแผนการตลาดทางการท่องเที่ยว นั้นก็ประกอบด้วย การตั้งราคาสินค้าและบริการที่เป็นธรรม การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าและบริการที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ การผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพระดับสากล รวมไปถึงการส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมจิตวิทยาบริการ การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ การจัดแพคเกจทัวร์ที่หลากหลายเพื่อเสนอทางเลือกแก่ผู้บริโภค และควรจะมีการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่กว้างขวางและครอบคลุม นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกหลายประการที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไป เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริงอีกหลายประเด็น ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและศักยภาพที่เพียงพอสำหรับรองรับการขยายตัวทางการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังจะต้องมีการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมไปถึงการวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจทางการท่องเที่ยวทั้งทางบวกและทางลบ การศึกษากฎหมายการท่องเที่ยวและแก้ไขกฎหมายบางส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และเป็นธรรมแก่ทั้งเจ้าบ้าน (Host) และผู้มาเยือน (Guest) การเพิ่มความสะดวกในการเดินทาง เช่น ระบบการตรวจคนเข้าเมือง การขอวีซ่า และระบบการรักษาความปลอดภัยและให้ความคุ้มครองในการเดินทาง การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น รถรับส่ง ถนนหนทาง ร้านอาหาร และศูนย์ข้อมูลข่าวสารสำหรับนักท่องเที่ยว รวมไปถึงการส่งเสริมการลงทุน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในด้านต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับนานาชาติและการพัฒนาและเพิ่มบทบาทหน้าที่ขององค์กรด้านการท่องเที่ยวให้มีความครอบคลุมในทุกระดับ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านและผู้มาเยือน

สรุปจากหลักการ ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็คือ ชุมชนสามารถจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองได้ตั้งแต่ คิดปัญหา หาทางแก้ไข วางแผน ปฏิบัติ และติดตามประเมินผล จึงจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยชุมชนจะต้องบริหารจัดการในเรื่อง 1) ทุนชุมชนที่เป็นฐานทรัพยากรสำคัญไม่ว่าจะเป็นทุนธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ 2) การบริหารจัดการทุนทั้งสองด้านไม่ให้เกิดผลกระทบด้านลบ 3) ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรสนับสนุน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ (2543) มีผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชนในเขตภาคเหนือ สามารถจำแนกออกเป็นปัจจัยภายในและภายนอกได้ดังนี้

ปัจจัยภายใน

1. ด้านผู้นำชุมชน ที่ต้องมีความเข้มแข็ง อดทน น่าเชื่อถือ มนุษย์สัมพันธ์ดี
2. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาและยังทำให้เกิดความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกัน
3. ด้านการจัดตั้งองค์กรในชุมชน ที่จะต้องมีรูปแบบการบริหารงานที่มีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน ซึ่งเป็นแรงงานในชุมชนเอง ซึ่งจะต้องเสียสละ มุ่งมั่นในการทำงานให้กับกลุ่ม
4. ด้านเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้การท่องเที่ยวอยู่ได้อย่างยั่งยืน เพราะการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนสามารถสร้างจุดขายทางการท่องเที่ยวได้
5. ปัจจัยด้านสมาชิกที่จะต้องมีความระเบียบวินัยและความสามัคคี ซึ่งสอดคล้องกับความพร้อมของผู้สนใจทำกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นคนในชุมชน
6. ประสบการณ์ ทักษะและการตื่นตัวของชุมชน รวมถึงการเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่จะสามารถทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

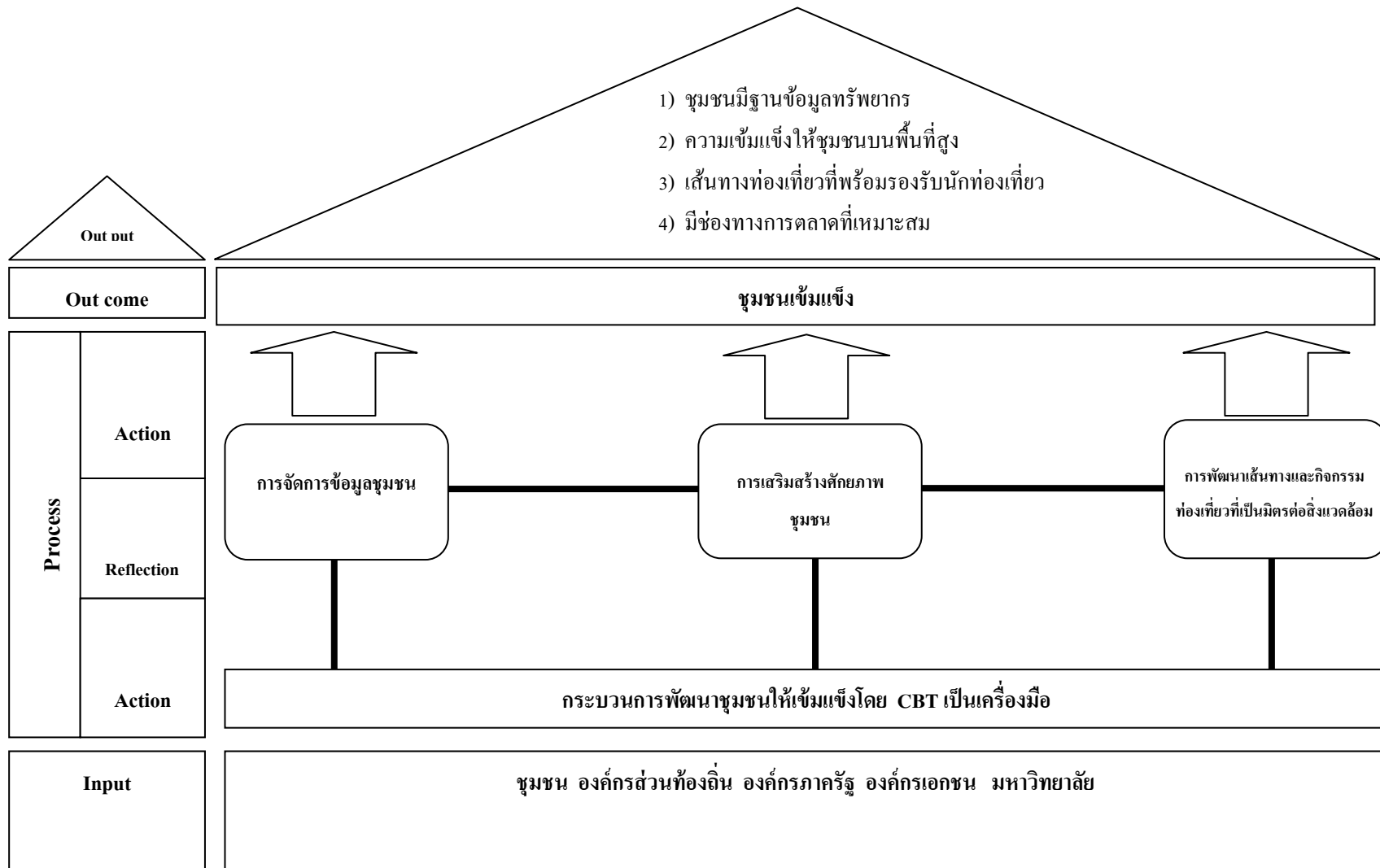
ปัจจัยภายนอก ประกอบไปด้วย

1. ด้านพื้นฐานทางสังคม ความเป็นสังคมเดียวกันทำให้มีปัญหาและความคิดที่คล้ายกัน
2. องค์กรภายนอก ที่จะต้องเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในการให้ความรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก
3. ท่าเลที่ตั้ง ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและมีความโดดเด่นในเอกลักษณ์ของชุมชน
4. คู่แข่ง
5. การถูกนำเสนอต่อสื่อมวลชนในช่วงที่ผ่านมา ทำให้พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่เป็นที่รู้จักซึ่งผลของการศึกษาค้นคว้านี้จะเห็นว่าปัจจัยภายในและภายนอกเหล่านี้สอดคล้องกับหลักการการบริการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ประสบความสำเร็จและอยู่ได้อย่างยั่งยืนสืบไป

กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนงานวิจัย

การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็น การท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่น่าไปสู่การธำรงศักยภาพและรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่น ชุมชน สังคม และของชาติสืบต่อไปได้ ขณะที่คณะกรรมการ โครงการอำเภอกลดธานีวัฒนเจติมพระเกียรติ เล็งเห็นถึงโอกาสสำคัญที่จะพัฒนาให้อำเภอกลดธานีวัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัด เชียงใหม่ เพราะเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอารยธรรมล้านนาด้วยความหลากหลายของวิถีชีวิตชน

เผ่า วัฒนธรรม ประเพณีที่ยังคงมีอยู่ คณะผู้วิจัยจึงได้นำหลักการตามแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมา กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงสหวิทยาการเพื่อให้ชุมชนในอำเภอภักดีชุมพลพัฒนาใช้การท่องเที่ยว โดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาอารยธรรมล้านนาให้เกิดความยั่งยืน ภายใต้การมีส่วนร่วมของคน ในชุมชน ซึ่งมีกรอบแนวคิดแผนการวิจัยภายใต้หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 กรอบแนวความคิดของแผนวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

จากกรอบแนวคิดที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การจัดการข้อมูลชุมชน การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน และการพัฒนาเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละชุมชนเป็นหลักในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ รายละเอียดในแต่ละประเด็นหลักที่ศึกษามีดังนี้

ขอบเขตการวิจัย

1. **ด้านพื้นที่** พื้นที่ศึกษาของทั้ง 3 โครงการย่อย ใช้พื้นที่ศึกษาเดียวกันใน 3 ตำบล ของอำเภอ กัลยาณิวัฒนา ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ ตำบลแจ่มหลวง และตำบลแม่แดด
2. **ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรของทั้ง 3 โครงการย่อย ใช้ประชาชนในอำเภอ กัลยาณิวัฒนา ซึ่ง ประกอบด้วย 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ ตำบลแจ่มหลวง และตำบลแม่แดด ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือก 1 หมู่บ้านจาก 3 ตำบล ซึ่งแต่ละหมู่บ้านเป็นคนละชนเผ่า ดังนี้
 1. ตำบลบ้านจันทร์ เลือกบ้านวัดจันทร์ เป็นชนเผ่าปกาเกอะญอ
 2. ตำบลแจ่มหลวง เลือกบ้านเสาแดง เป็นชนเผ่าลีซู
 3. ตำบลแม่แดด เลือกบ้านดงสามหมื่น เป็นชนเผ่าม้ง

วิธีดำเนินการวิจัย

ทั้ง 3 โครงการย่อย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ควบคู่กันไป แต่ละโครงการย่อยมีวิธีดำเนินการวิจัยแตกต่างกัน ดังนี้

1. **การจัดการข้อมูลชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอ กัลยาณิวัฒนา** ได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) และเป็นการเลือกตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกจาก 3 ตำบลๆ ละ 1 หมู่บ้าน

อาศัยการเก็บข้อมูลจากผู้รู้หรือปราชญ์ในหมู่บ้าน 15 คน แกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 21 คน และเยาวชน 15 คน สำหรับมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1.1 หาแนวร่วมในชุมชนหรือนักสืบของชุมชนเพื่อทำหน้าที่ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชนเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลทรัพยากรในการจัดการท่องเที่ยว รวมไปถึงการค้นหาปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้รู้ในเรื่องต่าง ๆ ทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนและทบทวน เพิ่มเติม แก้ไข ปรับปรุงข้อมูลที่ได้มาผ่านเวทีประชาคม และจัดเก็บข้อมูลทรัพยากรของชุมชนในรูปสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

1.2 จัดทำเวทีประชาคมเพื่อนำข้อมูลทรัพยากรของชุมชนมาสรรหาและคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน นำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ได้รับการคัดเลือกและสรรหาแล้วมาระดมความคิดเห็นเพื่อนำมาจัดการข้อมูลเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น ของที่ระลึก อาหาร ที่พัก แหล่งท่องเที่ยว หรือ สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นต้น และร่วมกันหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อประเมินผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) และเป็นการเลือกตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง (Purposive sampling) กลุ่มแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนจาก 3 หมู่บ้านใน 3 ตำบล ของอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ จำนวน 8 คน กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น จำนวน 8 คน และกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการใน 3 ตำบล ที่มีข้อมูลปัจจัยหลัก ปัจจัยเสริมภายในและภายนอกใกล้เคียงกับกลุ่มแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างควบคุม(Control Group) ในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในประเด็นเป้าหมายหลัก 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็น การบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จำนวน 26 คน

2.1 สํารวจข้อมูลพื้นฐานของประชากรในพื้นที่ ที่เป็นปัจจัยหลัก ปัจจัยเสริมภายในชุมชน และปัจจัยเสริมภายนอกชุมชน ที่จะส่งผลต่อการมีภาวะผู้นำในการเป็นแกนนำในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้ง 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่แดด ตำบลแจ่มหลวง และตำบลบ้านจันทร์ การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม(PRA : Participatory Rural Appraisal) ทั้ง 3 กลุ่มชุมชน ใน 3 ตำบล ด้วยเครื่องมือหลากหลายตามเนื้อหาหลักและสถานการณ์ เพื่อนำผลจากกิจกรรมมาออกแบบกิจกรรม เลือกรูปแบบ จัดกิจกรรมเพื่อสร้างพลังกลุ่มและการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์

2.2 จัดกิจกรรมศึกษาดูงานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา ให้แกนนำได้ทดลองเป็นนักท่องเที่ยวเพื่อให้ทราบขั้นตอนการทำท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวในอำเภอ และมีการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน จัดกิจกรรมถอดบทเรียนเพื่อสรุป ประเมินผล และหาแนวทางนำบทเรียนที่ได้มาเตรียมความพร้อมกลุ่มจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เหมาะสม

2.3 จัดกิจกรรมโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมระหว่างแกนนำ ประชาชนในชุมชนที่สนใจ และ คณะผู้วิจัย ในประเด็นเป้าหมายหลัก คือ 1) การบริหารจัดการกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น สร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน การฝึกภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม การสื่อสารในชุมชน การบันทึกเอกสารที่จำเป็นเบื้องต้น เป็นต้น และ 2) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้วยการสร้างสัมพันธภาพระหว่างแกนนำกับคนในชุมชน โดยเสริมสร้างทักษะการฟังและการจับประเด็นจากการฟัง วิธีคิด การประเมินกลุ่ม และการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มและภายในชุมชน

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อทำการวัดและตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในประเด็นเป้าหมายหลัก 2 ประเด็น ที่ได้จัดกระบวนการกับกลุ่มแกนนำการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 กลุ่มชุมชน 3 ตำบล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มทดลอง (Treatment Group) คือ แกนนำจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านกระบวนการพัฒนาตามประเด็นเป้าหมายหลัก 2 ประเด็นของคณะผู้วิจัย และ 2) กลุ่มควบคุม (Control Group) คือ ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการใน 3 ตำบล ที่มีข้อมูลปัจจัยหลัก ปัจจัยเสริมภายในและภายนอกใกล้เคียงกับกลุ่มทดลองในจำนวนที่ใกล้เคียงกับกลุ่มทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบค่าเฉลี่ยสำหรับสองกลุ่มประชากรที่เป็นอิสระจากกัน (t-test for Independent Samples) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ (SPSS)

3. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายภายใต้แนวคิด Green Concept บนฐานทรัพยากรท้องถิ่น ได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) และเป็นการเลือกตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกจาก 3 ตำบลๆ ละ 1 หมู่บ้าน เนื่องจากต้องการความหลากหลายของชนเผ่าเพื่อเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) บ้านวัดจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์ เป็นชนเผ่าปกาเกอะญอ 2) บ้านเสาแดง ตำบลแจ่มหลวง เป็นชนเผ่าลีซอ และ 3) บ้านดงสามหมื่น ตำบลแม่แดด เป็นชนเผ่าม้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว จำนวน 300 คนสำหรับมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลการสำรวจความต้องการรูปแบบการท่องเที่ยวและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไทยและต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling) โดยมีเป้าหมายเพื่อนำมาวางแผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนที่มีศักยภาพ ตามพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม

3.2 ชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อทำการสังเคราะห์และวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ตลอดจนปัจจัยแวดล้อมทางการตลาด และปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เพื่อนำมาเป็นข้อมูลการวิเคราะห์และตัดสินใจพัฒนารูปแบบโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยว

3.3 การประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวในขั้นตอนที่ 1 และข้อมูลทุติยภูมิในขั้นตอนที่ 2 และใช้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรชุมชนเบื้องต้นจากโครงการย่อยที่ 1 ระดมความคิดเห็นจากตัวแทนชุมชนในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เพื่อร่วมกันกำหนดกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสม เพื่อจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิถีชีวิตและวัฒนธรรม

3.4 จัดทำแผนที่สีเขียว (Green Map) ซึ่งเป็นการกำหนดเขตการใช้พื้นที่และกิจกรรมต่างๆ ตามหลักการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Concept) โดยความร่วมมือระหว่างตัวแทนชุมชนผู้มีศักยภาพและความพร้อมในการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคณะผู้วิจัย รวมถึงวิธีการเผยแพร่กรีนแมป (Green Maps) ของชุมชนในรูปแบบ Digital File ผ่านสื่อออนไลน์ สู่พื้นที่ในเวปไซด์ กรีนแมป (www.greenmap.org) และเว็บไซต์ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน (ศจพช.)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

แผนงานการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ ภูมิศึกษา อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ นี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอกัลยาณิวัฒนาอย่างเหมาะสม 2) เพื่อการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน ของอำเภอกัลยาณิวัฒนา ให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ด้วยตนเอง และ 3) เพื่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายตามธรรมชาติและวัฒนธรรม และแผนที่สีเขียว (Green Map) ภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (7 Green Concept) ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากรท้องถิ่น ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของโครงการย่อย 3 โครงการ นำเสนอได้ดังนี้

โครงการการจัดการข้อมูลชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

เพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอกัลยาณิวัฒนา

มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชน 3) เพื่อจัดการข้อมูลชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 4) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นดังนี้

1. ข้อมูลชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อมูลชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) บริบทโดยทั่วไปของอำเภอกัลยาณิวัฒนา 2) บริบททั่วไปของตำบลในอำเภอกัลยาณิวัฒนา และ 3) บริบทการจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 บริบทโดยทั่วไปของอำเภอกัลยาณิวัฒนา อำเภอกัลยาณิวัฒนา เป็นอำเภอที่แยกมาจากอำเภอแม่แจ่ม ซึ่งได้ตั้งเป็นอำเภอในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2552 โดยมีลักษณะที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นป่าและภูเขาสูงชันล้อมรอบตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ สภาพป่าเป็นป่าเบญจพรรณ มีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี การแบ่งเขตการปกครอง ประกอบด้วย 3 ตำบล 21 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ มีจำนวน 7 หมู่บ้าน ตำบล

แม่แคด มีจำนวน 7 หมู่บ้าน และตำบลแจ่มหลวง มีจำนวน 7 หมู่บ้าน และมีลักษณะทางสังคม ประกอบด้วยชุมชนชาวเขาหลายเผ่า คือ กะเหรี่ยง ม้ง ลีซอ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา ทำสวน และการทอผ้าเป็นอาชีพเสริม อำเภอกัลยาณิวัฒนา ประกอบด้วย 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ ตำบลแจ่มหลวง และตำบลแม่แคด โดยมีรายละเอียดบริบททั่วไปของแต่ละตำบลดังนี้

1) ตำบลบ้านจันทร์ ตั้งอยู่บนที่ราบสูงเหนือระดับทะเลปานกลาง โดยเฉลี่ย 1,200 เมตร อากาศเย็นแห้งในฤดูร้อนและหนาวเย็นในฤดูหนาว ฤดูฝนจะมีฝนตกอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ร้อยละ 99 และเป็นป่าสนเขา สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นป่าและภูเขาสูงชันล้อมรอบ ห้างไกลทุรกันดาร มีจำนวนหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน 2 หย่อมบ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 3,813 คน จำนวนครัวเรือน 1,107 ครัวเรือน ประชากรประกอบอาชีพทำนา ทำสวน และปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และอื่นๆ เช่น รับราชการ รับจ้าง ประชาชนทุกคนมีชาติพันธุ์เผ่ากะเหรี่ยงหรือชาวปกากะญอ มีสถานที่สำคัญที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว เช่น วัดจันทร์ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ เป็นต้น

2) ตำบลแจ่มหลวง มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ป่าไม้ และลำห้วย โดยทั่วไปพื้นที่เป็นภูเขาประมาณร้อยละ 70 ที่ราบเชิงเขาประมาณร้อยละ 20 และเป็นที่ยุ่มน้ำประมาณร้อยละ 10 โดยภูเขาสูงจากระดับทะเลปานกลาง ประมาณ 800 – 1,200 เมตร สภาพป่าไม้เป็นป่าเบญจพรรณ ป่าสนเขา ทั้งสน 2 ใบ และสน 3 ใบ ยังมีป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง สภาพอากาศจะมีความเย็นตลอดทั้งปี มีจำนวนหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน 13 หย่อมบ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 3,485 คน และจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 625 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน ปลูกพืชเศรษฐกิจ เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และอื่นๆ เช่น รับราชการ รับจ้างทั่วไป มีชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ นอกจากจะมีความแตกต่างด้านศาสนาและความเชื่อแล้ว ยังมีความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ กล่าวคือ ตำบลแจ่มหลวงมีอยู่ 2 ชาติพันธุ์ คือ กะเหรี่ยงหรือปกากะญอ และชนเผ่าลีซอหรือลีซอ ซึ่งทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์นี้มีความแตกต่างกันทั้งการแต่งกาย ภาษา และประเพณีความเชื่อต่างๆ มีสถานที่สำคัญที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว เช่น สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านเสาแดง เป็นต้น

3) ตำบลแม่แคด มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ป่าไม้และลำห้วย โดยทั่วไปพื้นที่เป็นภูเขาร้อยละ 90 ที่ราบเชิงเขาร้อยละ 5 และเป็นที่ยุ่มน้ำร้อยละ 5 โดยภูเขาสูงจากระดับทะเลปานกลาง ประมาณ 800-1,300 เมตร สภาพป่าไม้เป็นป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ ป่าสนเขา ป่าเต็งรัง สภาพอากาศมีความเย็นตลอดทั้งปี มีหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน 13 หย่อมบ้าน มีประชากร 3,368 คน จำนวนหลังคาเรือน 758 ครัวเรือน ประชาชนส่วนใหญ่เป็นปกากะญอและชุมชนม้ง ซึ่งทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์นี้มีความแตกต่าง

กันทั้งการแต่งกาย ภาษา และประเพณีความเชื่อต่างๆ มีสถานที่สำคัญที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ดอยดงสามหมื่น หน่วยจัดการต้นน้ำขุนแม่แจ่ม เป็นต้น

1.2 บริบทการจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดชุมชนในการปฏิบัติการเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการจัดการข้อมูลโดยการมีส่วนร่วมร่วมของชุมชนโดยเลือกชุมชนวิจัยในบริบทที่ต่างกันทั้งมิติทางวัฒนธรรม และกายภาพของพื้นที่ ประกอบด้วย 1) ชุมชนบ้านวัดจันทร์ หมู่ที่ 3 มี 2 หย่อมบ้านคือบ้านวัดจันทร์ และบ้านห้วยอ้อ ตำบลบ้านจันทร์ ซึ่งคนในชุมชนเป็นปกากะญอ มีจุดเด่นในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเฉพาะป่าสนวัดจันทร์ 2) ชุมชนบ้านดงสามหมื่น หมู่ที่ 6 ตำบลแม่แดด คนในชุมชนเป็นชาวเผ่าม้ง มีจุดเด่นสำคัญในเรื่องการเกษตรกรรมโดยที่บ้านดงสามหมื่นเป็นแหล่งปลูกสตอเบอรี่ที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ และทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และ 3) ชุมชนบ้านเสาแดง หมู่ที่ 7 ตำบลแจ่มหลวง คนในชุมชนเป็นชาติพันธุ์ลีซูหรือลีซอ มีจุดเด่นที่เหมาะสมต่อการจัดการท่องเที่ยวคือ วัฒนธรรมประเพณี และโบราณสถานของชุมชนบริเวณวัดหรือคนในชุมชนเรียกว่าเสาแดงมีประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นท้องถิ่นและการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่า

การเก็บและจัดการข้อมูลในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วยข้อมูลชนเผ่า/ชาติพันธุ์ สภาพทางภูมิศาสตร์/กายภาพ แบบแผนการดำรงชีวิต/วิถีการผลิต ลักษณะการตั้งบ้านเรือน ความเชื่อ/พิธีกรรม วัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติ/และสถานที่สำคัญ (ประวัติศาสตร์) กิจกรรมสำคัญในรอบปีของชุมชน ปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ตลอดจนปฏิทินในรอบปีด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรพืชพรรณ/อาหาร และทรัพยากรประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งหลังจากการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยและชุมชนได้ร่วมกันจัดเก็บข้อมูลในส่วน of รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

1.2.1 บ้านวัดจันทร์ ด้านสถานที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) วิหารวัดจันทร์ (วิหารแว่นตา) (2) พระธาตุหลวง (พระธาตุองค์ใหญ่) (3) พระธาตุโข่โพ (ไม่มีชื่อเรียกภาษาไทย) (4) พระธาตุโข่กล่อม (ไม่มีชื่อเรียกภาษาไทย) (5) ป่าต้นน้ำบ้านวัดจันทร์ และ ป่าสน ด้านอาหารชาวปกากะญอจะมีการทำอาหารตามฤดูกาลของพืชผักที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ส่วนด้านประเพณีและพิธีกรรมของชุมชน แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงด้านประเพณี และพิธีกรรมของชุมชนบ้านวัดจันทร์

เดือนไทย	เดือนท้องถิ่น	เทศกาล/พิธีกรรม
ตุลาคม	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 วันออกพรรษา	พิธีการปักเกี๊ยะ (แหะโซ)
ธันวาคม - มกราคม	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 2	พิธีตานข้าวใหม่
ธันวาคม - มกราคม	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 2	พิธีตานหัวพระเจ้า
มีนาคม	ขึ้น 15 ค่ำเดือน 4	พิธีสงฆ์น้ำพระธาตุ

1.2.2 บ้านเสาแดง ด้านสถานที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) ศาลเจ้าประจำหมู่บ้านเสาแดง (2) สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านเสาแดง ด้านศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย (1) ดนตรีและการเต้นกอลเกวียะ (2) การแต่งกาย ด้านอาหาร ชนเผ่าลีซุจะมีการทำอาหารตามฤดูกาลของพืชผักที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ส่วนด้านประเพณี และพิธีกรรมของชุมชน แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงด้านประเพณี และพิธีกรรมของชุมชนบ้านเสาแดง

เดือนไทย	เดือนท้องถิ่น	เทศกาล/พิธีกรรม
มีนาคม	เดือน 4 (จันทร์คคิ) เดือน 1 (ลีซุ)	ประเพณีปีใหม่ลีซุ
มีนาคม – เมษายน	ไม่กำหนด	ประเพณีเซ่งเม้ง
ไม่กำหนด	ไม่กำหนด	ประเพณีไหว้เทพเจ้าพืชผล

1.3.3 บ้านดงสามหมื่น ด้านสถานที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) คอยดงสามหมื่น (2) หน่วยจัดการต้นน้ำขุนแม่แจ่ม (3) ป่าดงเซ่ง ด้านประวัตศาสตร์ชุมชน ประกอบด้วย ประวัตินิคมบ้านดงสามหมื่น ด้านวิถีการผลิต ประกอบด้วย การปลูกสตอร์เบอร์ ด้านศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย (1) ดนตรี (2) การแต่งกาย ด้านอาหาร สำหรับชนเผ่าม้งจะมีการทำอาหารตามฤดูกาลของพืชผักที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ส่วนด้านประเพณี และพิธีกรรมของชุมชน แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงด้านประเพณี พิธีกรรมของชุมชนบ้านดงสามหมื่น

เดือนไทย	เดือนท้องถิ่น	เทศกาล/พิธีกรรม
สิงหาคม – ตุลาคม	ไม่กำหนด	พิธีกินเจ (หลือเต้า)
ธันวาคม – มกราคม	ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2	ประเพณีปีใหม่ม้ง

2. แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้ง 3 ชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ชุมชนบ้านวัดจันทร์ กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมชุมชน โดยเน้นความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในการอยู่อาศัยพึ่งพิงธรรมชาติ ผ่านวัฒนธรรมและจารีตของชุมชน โดยมีแนวทางในการพัฒนา คือ 1) การพัฒนาพื้นที่สถานที่ท่องเที่ยว 2) การพัฒนากลไกการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มองค์กรภายในชุมชน 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในการเสริมสร้างรายได้ของชุมชน เช่น ปักผ้าเดือย(ผู้หญิง) ข้าวพันธุ์พื้นเมือง ผ้าทอ อาหารตามฤดูกาล (น้ำพริก) เป็นต้น และ 4) การพัฒนากฎกติการะเบียบชุมชนให้เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยว

2.2 ชุมชนบ้านเสาแดง กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน โดยเน้นความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในมิติทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยมีแนวทางในการพัฒนา คือ 1) การพัฒนาพื้นที่ สถานที่ท่องเที่ยว 2) การพัฒนากลไกการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มองค์กรภายในชุมชน และ 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในการเสริมสร้างรายได้ของชุมชน เช่น วัฒนธรรมประเพณี ปีใหม่ใหญ่(กู่เซียง) ปีใหม่น้อย (เอ๋อฮั่วปา) พิธีไหว้เทพเจ้า ในมิติทรัพยากรธรรมชาติ เช่น คอยศาลเจ้า(คอยฮี้ดามะ) และน้ำตกบ้านเก่า เป็นต้น

2.3 ชุมชนบ้านดงสามหมื่น กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวัฒนธรรม โดยเน้นความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในมิติทางวัฒนธรรมและเกษตรกรรม โดยมีแนวทางในการพัฒนา คือ 1) การพัฒนาพื้นที่ สถานที่ท่องเที่ยว 2) การพัฒนากลไกการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มองค์กรภายในชุมชน 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในการ

เสริมสร้างรายได้ของชุมชน ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น ผ้าทอใยกล้วยง การปักผ้า การแปรรูป สตรอเบอร์รี่ สีน้า เช่น อาหารตามฤดูกาล ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต พิธีกรรมตามฤดูกาล โดยเน้น กิจกรรมเส้นทางศึกษาธรรมชาติ (คอยดงสามหมื่น) แหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ (บ้านเก่า: ปาณรุักษ์ วัดร้าง ถั่ว) การเข้าร่วมกิจกรรม/ประเพณี/วิถีชีวิตของชุมชน เป็นต้น

โครงการการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและค้นหาแกนนำพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มแกนนำในพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ และ 3) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง ซึ่งผลการวิจัย แบ่งออกเป็นประเด็นดังนี้

1. การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการค้นหาแกนนำพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

1.1 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนา การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนา มีเนื้อหาเสนอใน 2 ประเด็น โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

1.1.1 ประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา สามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

(1) ผู้ประกอบธุรกิจในพื้นที่ ประกอบไปด้วย 1) ร้านขายของชำ พบว่ามีอยู่ทั่วไปในทุกหมู่บ้าน ส่วนมากมีเจ้าของร้านเป็นคนในท้องถิ่น 2) ธุรกิจร้านค้า เช่น ร้านบริการอาหารและเครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายอุปกรณ์และสารเคมีทางการเกษตร ร้านซ่อมรถ เป็นต้น ซึ่งมีเจ้าของเป็นทั้งคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ 3) มีการเปิดตลาดนัดขายสินค้าต่างๆ ในบริเวณตำบลบ้านจันทร์สัปดาห์ละ 1 ครั้ง 4) มีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) โดยมีตู้กดเงินสด (ATM) บริการ 2 แห่ง คือ ของธกส. และธนาคารกรุงไทย และมีสถานบริการสินเชื่อของเอกชน คือ บริษัท นิมชีเส็ง ลิสซิ่ง จำกัด 5) มีสถานบริการน้ำมันกระจายอยู่ทุกหมู่บ้านส่วนมากเป็นแบบหลอดแก้วมือหมุน (ปั๊มหลอด) และมี 1 แห่ง ที่เป็นสถานบริการแบบตู้จ่ายอัตโนมัติ 6) มีการสร้างบ้านขนาดเล็กสำหรับให้เช่า และมีการดำเนินธุรกิจลักษณะของรีสอร์ท โดยนักธุรกิจภายนอกพื้นที่ 2 แห่ง และ ชาวปกากะญอในพื้นที่เอง 1 แห่งแต่ยังไม่มีผู้ประกอบการโรงแรมขนาดใหญ่

(2) หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ สามารถแยกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

- 1) ศูนย์ราชการอำเภอถ้ำดงพัฒนา ซึ่งเป็นที่ตั้งของอาคารที่ว่าการอำเภอ และมีหน่วยงานย่อย เช่น สำนักงานปลัด สำนักงานเกษตร สำนักงานพัฒนาชุมชน เป็นต้น
- 2) สถานีตำรวจภูธรถ้ำดงพัฒนา
- 3) หน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา มีอยู่ 10 แห่ง
- 4) หน่วยงานทางสาธารณสุข มีหน่วยงานที่ให้บริการได้แก่ โรงพยาบาลชุมชน 1 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 4 แห่ง
- 5) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมี 3 หน่วยงาน ได้แก่ อบต.แม่แดด อบต.บ้านจันทร์ และอบต.แจ่มหลวง
- 6) โครงการหลวงบ้านวัดจันทร์ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้
- 7) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์
- 8) สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านเสาแดง และ
- 9) หน่วยจัดการต้นน้ำขุนแม่แจ่ม

ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ข้างต้นล้วนแต่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งสิ้นกล่าวคือ มีหน่วยงานบางหน่วยงานที่จะมีรายได้โดยตรงจากการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงพยาบาลวัดจันทร์เฉลิมพระเกียรติ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ และโครงการหลวงบ้านวัดจันทร์ (อป.) ที่ได้รายได้จากการเข้ามาพักของนักท่องเที่ยว ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ได้รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของโครงการหลวง โรงเรียนที่มียุวชนนำเที่ยว ถ้ามีระบบจัดการที่ดีให้นักเรียนได้มาเป็นผู้นำเที่ยวก็จะมีรายได้จากการจัดการท่องเที่ยว หน่วยงานบางหน่วยงานเป็นสถานที่ที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ และโครงการหลวงบ้านวัดจันทร์ (อป.) สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านเสาแดง และหน่วยจัดการต้นน้ำขุนแม่แจ่ม ที่มีบรรยากาศที่สวยงามเหมาะแก่การมาท่องเที่ยวชมธรรมชาติ และหน่วยงานทางด้านการปกครองและการพัฒนาในพื้นที่ก็มีส่วนอำนวยความสะดวก สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อรับมือกับพัฒนาการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้น

(3) ชุมชนในอำเภอถ้ำดงพัฒนา ประกอบด้วย 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านจันทร์ ตำบลแจ่มหลวง และตำบลแม่แดด มี 21 หมู่บ้าน จำนวน 2,959 ครัวเรือน ประชากร 10,804 คน ส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าปกากะญอจำนวน 19 หมู่บ้าน เป็นชนเผ่าม้ง 2 หมู่บ้าน และชนเผ่าลีซู 1 หมู่บ้าน นอกจากชนเผ่าทั้ง 3 ชนเผ่าแล้วยังมีประชากรอีกส่วนหนึ่งที่เข้ามาทำมาหากินในพื้นที่ หรือย้ายเข้ามาโดยการแต่งงาน เช่น คนเมือง คนไทยจากภาคอื่นๆ เป็นต้น ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร คือ ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงหมู ไก่และกระบือ และรับจ้างทั่วไป มีการทอผ้าเป็นอาชีพเสริม พื้นที่การเกษตรจำนวน 30,064 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำนา 12,313 ไร่ พื้นที่ทำไร่ 4,216 ไร่

พื้นที่สำหรับไม้ผล 1,579 ไร่ พื้นที่สำหรับพืชผัก 3,728.5 ไร่ ครัวเรือนเกษตรกร 2,446 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ย 39,991.46 บาทต่อคนต่อปี

โครงสร้างทางสังคมของชุมชนต่างๆ ในอำเภอกัลยาณิวัฒนา ทั้ง 3 ชนเผ่า มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือการนับถือผู้นำทางความเชื่อ ซึ่งภายในอำเภอกัลยาณิวัฒนาจะประกอบด้วย 3 กลุ่มความเชื่อด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธ กลุ่มที่นับถือศาสนาคริสต์ และกลุ่มที่นับถือเทพเจ้าบรรพบุรุษและผี ผู้นำทางความเชื่อจึงมีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตหรือกิจกรรมต่างๆ ของชนเผ่า และเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านซึ่งมีอิทธิพลมากในการทำให้ชาวบ้านคล้อยตาม ถือว่าเป็นโครงสร้างอำนาจทางชุมชนอย่างไม่เป็นทางการรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีโครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการที่มีผลกับชาวบ้านได้แก่ การปกครองในรูปแบบโครงสร้างของทางราชการ คือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และ อบต. ที่จะต้องมีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานราชการต่างๆ และในชุมชนจะมีโครงสร้างคณะกรรมการหมู่บ้าน อสม. และผู้นำอื่นๆ ที่ชุมชนได้คัดเลือกขึ้นมา และนอกจากกลุ่มผู้นำโดยทางการและไม่เป็นทางการแล้ว ยังมีกลุ่มคนที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือและยอมรับได้แก่กลุ่มผู้ที่มีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับสูง แต่คนกลุ่มนี้จะมิอยู่ในชุมชนน้อยมาก โดยกลุ่มนี้จะมีอิทธิพลทางความคิดน้อยกว่ากลุ่มผู้นำทางศาสนาและความเชื่อ และกลุ่มผู้นำที่เป็นทางการ

1.1.2 ผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 3 กลุ่ม สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ผู้ประกอบธุรกิจในพื้นที่ การท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่อาจส่งผลกระทบต่อสภาพความมั่นคงทางการเมืองการประกอบธุรกิจต่างๆ ผลกระทบด้านบวก เช่น รายได้เพิ่มขึ้น เป็นต้น ผลกระทบด้านลบ เช่น เกิดคู่แข่งจากภายนอกเพิ่มขึ้น เป็นต้น

(2) หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เนื่องจากมีทั้งหน่วยงานปกครองที่ต้องให้บริการและสนองนโยบายของระดับจังหวัดและประเทศ และให้การสนับสนุนช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับราษฎรในพื้นที่ ส่วนหน่วยงานพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ก็มีบทบาทเป็นหน่วยงานพัฒนาและสนับสนุนตามนโยบายที่ถูกกำหนดมาจากหน่วยเหนือ การท่องเที่ยวที่เข้ามาหากไม่มีการบริหารจัดการโดยคนในชุมชนที่มีความเข้าใจหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างถูกต้องก็จะส่งผลให้วิถีชีวิต วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติได้รับผลกระทบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลด้านบวกและด้านลบกับหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนาและสนับสนุนให้เป็นไปตามนโยบาย และบางหน่วยงานมีรายได้จากนักท่องเที่ยวเพราะมีที่พัก หรือบริการอาหาร ได้แก่ โครงการหลวงบ้านวัดจันทร์ (อป.) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัด

จันทร์ และโรงพยาบาลวัดจันทร์เฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ซึ่งหากจัดการการท่องเที่ยวไม่เหมาะสมทำให้สภาพวิถีชีวิต วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย หน่วยงานจะได้รับผลกระทบด้านลบจากนักท่องเที่ยวไม่เข้ามาในพื้นที่ แต่หากชุมชนจัดการท่องเที่ยวได้เหมาะสมกับสภาพวิถีชีวิต วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ธำรงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ได้ หน่วยงานก็ได้รับผลกระทบด้านบวกจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มมากขึ้น

(3) ประชาชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่จะได้รับผลกระทบโดยตรง เพราะประชาชนเป็นเจ้าของวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะได้รับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบจากการท่องเที่ยว ตัวอย่างด้านบวก เช่น รายได้จากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น เป็นต้น ผลกระทบด้านลบ เช่น อาจเกิดความขัดแย้งในชุมชนเรื่องรายได้จากการท่องเที่ยว ปัญหาเรื่องขยะและมลพิษ เป็นต้น

1.2 การค้นหาแกนนำพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ การค้นหาแกนนำของ 3 ชุมชนเป้าหมาย คณะผู้วิจัยประสานงานผ่านผู้ใหญ่บ้านประชาสัมพันธ์ให้ลูกบ้านที่สนใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนเข้าร่วม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น และหาผู้สนใจที่จะเป็นแกนนำในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง มีแกนนำที่อยู่ร่วมตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดกระบวนการจากหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านวัดจันทร์ จำนวน 8 คน บ้านดงสามหมื่น จำนวน 8 คน และบ้านเสาแดง 5 คน โดยผลการศึกษาแบ่งได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1.2.1 ข้อมูลทั่วไปของแกนนำ บ้านวัดจันทร์ มีผู้สนใจเข้าร่วมจำนวน 8 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้นำชุมชน พบว่า ส่วนมากเป็นเพศชายร้อยละ 75 (6 ราย) ส่วนมากมีช่วงอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปีร้อยละ 67.5 (5 ราย) ระดับการศึกษาส่วนมาก อยู่ในระดับประถมศึกษาร้อยละ 37.5 (3 ราย) ด้านอาชีพทุกรายประกอบอาชีพเกษตรกรรม และแกนนำกำลังเป็นหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชนร้อยละ 87.5 (7 ราย)

บ้านดงสามหมื่น มีผู้สนใจเข้าร่วมจำนวน 8 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยตัวผู้นำชุมชนเป็นผู้สนับสนุนและให้คำปรึกษา ผลการสำรวจข้อมูลพบว่า แกนนำทุกคนเป็นเพศชาย และส่วนมากมีช่วงอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ร้อยละ 50 (4 ราย) ระดับการศึกษาส่วนมากได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 50 (4 ราย) ด้านอาชีพทุกรายประกอบอาชีพเกษตรกรรม และแกนนำกำลังเป็นหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชนร้อยละ 75 (6 ราย)

บ้านเสาแดง มีผู้สนใจเข้าร่วมจำนวน 5 ราย ซึ่งมีทั้งผู้ที่เคยเป็นผู้นำชุมชนและกลุ่มคนรุ่นใหม่ ผลการสำรวจข้อมูลพบว่า แขนงนำทุกคนเป็นเพศชาย และส่วนมากมีช่วงอายุอยู่ในช่วงในช่วง 20-30 ปี ร้อยละ 60 (3 ราย) ส่วนระดับการศึกษาได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เท่ากับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 40 (2 ราย) และด้านอาชีพทุกรายประกอบอาชีพเกษตรกรรม และ แขนงนำกำลังเป็นหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชนร้อยละ 80 (4 ราย)

1.2.2 ปัจจัยเอื้อต่อการมีภาวะผู้นำในการเป็นแกนนำในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยต่างๆ ที่เอื้อต่อการมีภาวะผู้นำในการเป็นแกนนำพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2 ประเด็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยภายในชุมชน มีอยู่ 5 ประการ ได้แก่ 1) ลักษณะส่วนบุคคลของแกนนำ จากการที่แกนนำแต่ละชุมชนมีประสบการณ์ต่างๆ ทำให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้พบปะพูดคุยกับคนภายนอกชุมชน จึงมีทัศนคติที่มุ่งอยากจะพัฒนาชุมชน และแกนนำที่เป็นคนรุ่นใหม่ก็มีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับสูง สร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ตัวบุคคลนั้นๆ จึงถือได้ว่าประสบการณ์ส่วนบุคคลของตัวแกนนำนั้นเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีภาวะผู้นำของแกนนำพัฒนาการท่องเที่ยว 2) การได้รับการสนับสนุนจากผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน 3) วัฒนธรรมประเพณีชนเผ่า จากแกนนำการท่องเที่ยวจะเห็นได้ว่าเพศชายจะเป็นผู้นำในด้านต่างๆ แต่เพศหญิงจะยังไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร และเมื่อผู้นำทั้งทางศาสนา ทางความเชื่อ และผู้นำแบบเป็นทางการให้การสนับสนุนก็จะมีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเองของแกนนำพัฒนาการท่องเที่ยวได้ 4) โอกาสการได้รับการศึกษา ผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูงจะได้รับการยอมรับและบางครั้งได้รับคัดเลือกให้เป็นแกนนำในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และ 5) การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการที่จะดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้สำเร็จนั้น ปัจจัยที่สำคัญคือการได้รับการยอมรับและมีส่วนร่วมจากชุมชนเสมือนเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนหรือชุมชนเป็นเจ้าของกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ปัจจัยภายนอกชุมชน มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์อำเภอท่องเที่ยวแห่งใหม่ ทำให้มีการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของอำเภอกัลยาณิวัฒนาไปตามสื่อต่างๆ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอกัลยาณิวัฒนา ทำให้เป็นแรงผลักดันที่ทำให้แกนนำนั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จัดการโดยชุมชน 2) การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ สืบเนื่องจากยุทธศาสตร์การเป็นอำเภอท่องเที่ยวและการเป็นอำเภอที่ต้งขึ้นมาใหม่ จึงมีงบประมาณเข้ามาพัฒนาพื้นที่จำนวนมาก จึงเป็นโอกาสหนึ่งที่จะทำให้แกนนำพัฒนาการท่องเที่ยวได้มีโอกาสไปแลกเปลี่ยน และพัฒนา

ตนเอง 3) กระแสการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม รวมไปถึงการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาและและเกิดแกนนำการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น 4) กิจกรรมการดำเนินงานตามโครงการวิจัย มีผลต่อภาวะผู้นำของแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากกระบวนการวิจัยเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนและแกนนำเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของทั้ง 3 โครงการย่อย

2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการพัฒนา การวิเคราะห์ศักยภาพจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของกลุ่มแกนนำ ใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมกับตัวแทนหน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ พัฒนาการอำเภอภักดีชุมพล เกษตรอำเภอภักดีชุมพล วัฒนธรรมอำเภอภักดีชุมพล และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และได้ผลดังนี้

2.1 จุดแข็ง (Strengths) 1) แกนนำมีความสนใจเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) แกนนำเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ จารีต ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน 3) แกนนำมีความผูกพันและร่วมสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 4) แกนนำให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี 5) ชาวบ้านให้การยอมรับแกนนำและพร้อมให้ความร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนา 6) สังคมเป็นระบบเครือญาติ ทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน และ 7) แกนนำมีความตระหนักถึงปัญหาของชุมชน และแสวงหาความรู้ เพื่อใช้ในการพัฒนาชุมชน

2.2 จุดอ่อน (Weaknesses) 1) ขาดทักษะในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน 2) แกนนำมีอาชีพเป็นเกษตรกร ทำให้มีเวลาในการร่วมกิจกรรมได้น้อย 3) แกนนำบางคนมีปัญหาในการสื่อสาร 4) ขาดองค์ความรู้และแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 5) แกนนำบางคนขาดการยอมรับความคิดเห็นภายในกลุ่ม

2.3 โอกาส (Opportunities) 1) นโยบายรัฐบาล ที่ได้กำหนดให้เป็นพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยว จึงเป็นโอกาสที่หน่วยงานต่างๆ จะนำโครงการต่างๆ เข้ามาพัฒนาพื้นที่ ทั้งด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และโครงการทั่วไปที่จะช่วยพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง 2) ยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงใหม่ มีการกำหนดนโยบายให้อำเภอภักดีชุมพลเป็นอำเภอท่องเที่ยวแห่งใหม่ จึงมีการสนับสนุนด้านการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ 3) กระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นิเวศและวัฒนธรรม มีการเติบโต และยังมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ จึงเป็นโอกาส

หนึ่งที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในอำเภอภักดีพัฒนา 4) อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยม เป็นเขตติดต่อกับอำเภอภักดีพัฒนาจึงเป็นโอกาสหนึ่งที่จะทำให้มีนักท่องเที่ยวแวะเข้ามา 5) โครงการพัฒนาทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1349 สะเมิง – วัดจันทร์ ซึ่งหากถนนเส้นนี้แล้วเสร็จจะทำให้การคมนาคมสะดวกมาก และเป็นโอกาสที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเพิ่มขึ้นได้ และ 6) หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกที่ให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว โดยมีหน่วยงานพัฒนาต่างๆ ที่ตั้งขึ้นทั้งหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และโครงการพระราชดำริอยู่หลายแห่ง

2.4 อุปสรรค (Threats) 1) การหลั่งไหลของความเจริญและวัฒนธรรมจากภายนอกชุมชน และการเริ่มเข้ามาประกอบธุรกิจของนายทุนต่างถิ่น 2) พื้นที่ทุรกันดาร เป็นภูเขาสูง การเดินทางมีความยากลำบาก 3) ปัญหาราคาผลผลิตทางการเกษตรไม่แน่นอน ส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรนำประกอบอาชีพการเกษตร หากราคาสินค้าเกษตรลดลงทำให้ต้องหากิจกรรมหรือออกไปทำงานเพื่อหารายได้เสริม ทำให้ไม่มีเวลาที่จะมาร่วมกิจกรรมพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4) บางชุมชนไม่มีสถานศึกษาดังอยู่ และสถานศึกษาระดับมัธยมปลาย มีจำนวนเพียง 2 แห่ง และอยู่ห่างไกลจากบางชุมชน เป็นอุปสรรคขาดโอกาสในการได้รับการศึกษา 5) หน่วยงานราชการดำเนินโครงการพัฒนาในพื้นที่ไม่ต่อเนื่อง และพบว่ายังไม่มีการทำงานแบบบูรณาการ ทำงานซ้ำซ้อนแยกส่วน ไม่เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ชาวบ้านก็จะเกิดความเหนื่อยล้าต่อการเข้ามาของหน่วยงานราชการและไม่ให้ความร่วมมือในที่สุด

ผลการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน การค้นหาแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการออกแบบเนื้อหา และกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และด้านการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ตรงกับความต้องการและบริบทของพื้นที่มากยิ่งขึ้น

3. กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้ชุมชนจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้นำเสนอเนื้อหาเป็นสองส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

3.1.1 การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ ให้กับชุมชนเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจระหว่างคณะผู้วิจัยและชาวบ้านในชุมชนเป้าหมาย ทั้ง 3 หมู่บ้าน โดยคณะผู้วิจัยได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเน้นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม

3.1.2 การสร้างพลังกลุ่มและการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ สำหรับกิจกรรมการเสริมสร้างพลังกลุ่มและการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์นั้นได้มีการสอดแทรกกิจกรรมลงไปในทุกๆ กิจกรรม ทั้งกิจกรรมการประชุมร่วมกันระหว่างแกนนำและทีมวิจัย กิจกรรมศึกษาดูงาน และกิจกรรมการอบรมให้ความรู้ โดยกิจกรรมที่นำมาสร้างพลังกลุ่มมี 2 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ (1) กิจกรรมนันทนาการ โดยการเล่นเกมส์ต่างๆ และถอดบทเรียนที่ได้จากการเล่นเกม (2) กิจกรรมที่ไม่เป็นนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้แกนนำกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้านได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ให้ข้อเสนอแนะ เสนอแนวคิด เพื่อให้เกิดการระดมความคิดในเรื่องต่างๆ จากกิจกรรมศึกษาดูงานการบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้มีการถอดบทเรียนและระดมสมองกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่มของแต่ละกลุ่ม และกลับไปร่วมคิด ร่วมวางแผน ในกิจกรรมต่างของกลุ่มตนเอง มีการเปิดโอกาสให้ได้พูดได้เสนอแนะแนวทางต่างๆ ทั้งในเวทีระดับกลุ่ม และเวทีพบปะกันในระดับอำเภอ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นสำคัญ

ผลจากการจัดกิจกรรมสร้างพลังกลุ่มและการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมแกนนำของหมู่บ้าน ทำให้เห็นความหลากหลายและความสามารถที่แตกต่างกันของแต่ละคน ซึ่งกิจกรรมนี้เป็นผลดีสำหรับการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มต่อไป รวมถึงทำให้แกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแต่ละชุมชน มีพัฒนาการด้านการกล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น มีความผ่อนคลายไม่เกรงเวลาเข้าร่วมเวทีทั้งในระดับชุมชนของตนเอง และเวทีระหว่างชุมชน รวมถึงการร่วมเวทีกับหน่วยงานระดับอำเภอ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดกับแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในด้านความสามัคคีและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มที่ดีขึ้น

3.1.3 การเสริมสร้างศักยภาพเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม ความเข้าใจถึงโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ต่างๆ ในกลุ่ม ภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม การสื่อสารภายในกลุ่มและภายในชุมชน ด้านการเงิน และกติกาของกลุ่ม การเสริมสร้างเรื่องของการบริหารจัดการกลุ่มนั้น ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การศึกษาดูงานในพื้นที่ การประชุมอบรมเรื่องบทบาทหน้าที่ โครงสร้าง ของกลุ่ม และการศึกษาดูงานกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จนอกพื้นที่ การอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดสรรรายได้จากการ

ท่องเที่ยว การฝึกปฏิบัติทำเอกสารต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานของกลุ่ม การร่วมกันกำหนดกฎ กติกาสำหรับสมาชิกกลุ่มและนักท่องเที่ยว

ผลจากกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มทำให้กลุ่มแกนนำ พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น มีการจัดโครงสร้างกลุ่มและ คัดเลือกคณะกรรมการตามโครงสร้างที่ตรงกับความสามารถของแต่ละบุคคล มีการสร้างกฎกติกาต่างๆ ของกลุ่ม ได้แก่ กฎของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม กฎสำหรับนักท่องเที่ยว กติกาเกี่ยวกับอัตรา ค่าบริการ และกติกากิจการจัดสรรรายได้สู่ชุมชน รวมถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบันทึกเอกสารต่างๆ ที่ จำเป็น เช่น บันทึกการประชุม บันทึกการรับ-จ่าย บันทึกทะเบียนสมาชิก บันทึกคิวผู้นำเที่ยว เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ทำให้แกนนำมีความตระหนักถึงส่วนรวมมากกว่าคนเฉพาะกลุ่ม โดยการตัดสินใจ ของกลุ่มจำเป็นต้องมีการชี้แจงให้ชุมชนทราบและยอมรับ มีหลักการที่ชัดเจนในการกระจาย ผลประโยชน์ที่กลุ่มได้รับจากกิจกรรมท่องเที่ยวไปพัฒนาสาธารณะประโยชน์ของชุมชน

3.2 ผลการประเมินความรู้เรื่องการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งใช้ กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อทำการวัดและตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในประเด็นเป้าหมายหลัก 2 ประเด็น ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของ คนในชุมชนโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มทดลอง (Treatment Group) คือ แกนนำจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านกระบวนการพัฒนาตามประเด็นเป้าหมายหลัก 2 ประเด็นของ คณะผู้วิจัย จำนวน 21 คน 2) กลุ่มควบคุม (Control Group) คือ กลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็น ทางการ ของ 3 ตำบล ที่มีข้อมูลปัจจัยหลัก ปัจจัยเสริมใกล้เคียงกับกลุ่มทดลอง ในจำนวน 26 คน จากนั้นทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจใน 2 ประเด็นหลัก ระหว่าง 2 กลุ่ม เพื่อหา แนวทางพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแกนนำ โดยผลการประเมินสามารถอธิบายได้ดังนี้

3.2.1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบประเมิน จากข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างควบคุมนั้นเมื่อ เปรียบเทียบกับกลุ่มทดลองแล้วพบว่า มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ส่วนมากเป็นเพศชายในกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุมร้อยละ 90.4 และร้อยละ 96.2 ตามลำดับ พื้นฐานอาชีพเป็นเกษตรกรเหมือนกัน ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมร้อยละ 85.7 และร้อยละ 80.8 ตามลำดับ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทุกคนอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 10 ปี การมีประสบการณ์การเป็นผู้นำชุมชน หรือการทำงานเพื่อชุมชน ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมร้อยละ 80.9 และร้อยละ 100 ตามลำดับ

3.2.2 ผลการประเมินความรู้เรื่องการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การประเมินความรู้เรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยใช้แบบประเมินความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยทดสอบความรู้ 2 ประเด็นหลักพบว่า

ประเด็นการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดงมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ 18.26 รองลงมาคือกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ได้คะแนนเฉลี่ย 17.84 และกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น มีคะแนนเฉลี่ย 16.52 ซึ่งกลุ่มทดลองทั้ง 3 หมู่บ้าน ได้คะแนนเฉลี่ย 17.54 ซึ่งสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้คะแนนเฉลี่ย 14.12

ประเด็นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ 8.10 รองลงมาคือกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดงได้คะแนนเฉลี่ย 7.96 และกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น มีคะแนนเฉลี่ย 7.32 ซึ่งกลุ่มทดลองทั้ง 3 หมู่บ้าน ได้คะแนนเฉลี่ย 7.93 ซึ่งสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้คะแนนเฉลี่ย 5.30

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 2 ประเด็นหลักระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ซึ่งพบว่า กลุ่มทดลองได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 26.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 4.01 ส่วนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย 18.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 8.12 และได้ใช้สถิติทดสอบค่าเฉลี่ยสำหรับสองตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกัน (t-test for Independent Samples) พบว่าค่า $t = 17.066$ (Sig. = 0.000) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้ง 3 ชุมชน มีความรู้ความเข้าใจแตกต่างกับกลุ่มผู้นำชุมชนที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาศักยภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

โครงการการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมาย ภายใต้แนวคิด Green Concept บนฐานทรัพยากรท้องถิ่น

มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) กำหนดตำแหน่งเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน บนพื้นฐานทรัพยากรชุมชน 4 ด้าน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม และทุนทางเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นจุดหมายด้านการท่องเที่ยว 2) ประเมินเส้นทางท่องเที่ยวที่ได้ในพื้นที่ (Route Testing) โดยสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (TEATA) 3) การพัฒนาระบบสื่อความหมายตามเส้นทางท่องเที่ยวที่ได้รวมถึงพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนบนฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 4) จัดทำแผนที่สีเขียวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และเผยแพร่กรีนแมป

(Green Map) คู่มือไปไซด์กรีนแมป (www.Green-map.org) และเว็บไซต์ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน (ศจพช.) อันจะเป็นเครื่องมือหนึ่งในการประชาสัมพันธ์สู่สาธารณชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติซึ่งผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นดังนี้

1. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมของตัวแทนชุมชน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบไปด้วยตัวแทนจากบ้านดงสามหมื่น จำนวน 11 คน บ้านวัดจันทร์ จำนวน 15 คน และบ้านเสาแดง จำนวน 13 คน รวมทั้งสิ้น 39 คน อาชีพหลัก อาชีพเสริม และรายได้ต่อปีพบว่า อาชีพหลักของผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากร้อยละ 56.41) มีอาชีพทำนา/ทำไร่ ยกเว้นบ้านเสาแดงที่ส่วนมากร้อยละ 69.23 เป็นนักเรียนนักศึกษา และรายได้ต่อปีรายได้ต่อปีสูงสุดเท่ากับ 216,000 บาท และต่ำสุดคือ 36,000 บาท ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากร้อยละ 36.86 มีรายได้ต่อปีอยู่ในช่วง 50,001 – 100,000 บาท ยกเว้นบ้านดงสามหมื่นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 71.43 มีรายได้ต่อปีอยู่ในช่วง 100,001 – 150,000 บาท

2. การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม

จากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ในด้านข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักท่องเที่ยว พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และทัศนคติของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เพื่อการวางแผนเส้นทางท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปนักท่องเที่ยว จากข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวจำแนกตามประเภทของนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวไทย จำนวน 214 คน และชาวต่างชาติ จำนวน 86 คน รวมทั้งสิ้น 300 คน มีรายละเอียดดังนี้ นักท่องเที่ยวชาวไทย ร้อยละ 51.87 เป็นเพศชาย ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติร้อยละ 53.49 เป็นเพศหญิง โดยนักท่องเที่ยวต่างชาตินั้นมาจากหลายประเทศที่ค่อนข้างหลากหลาย แต่ส่วนใหญ่ร้อยละ 13.33 มาจากประเทศอิสราเอล และอายุของนักท่องเที่ยวในภาพรวมมีอายุเฉลี่ย 30.73 ปี ในด้านระดับการศึกษา ส่วนมากร้อยละ 46.33 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ส่วนมากร้อยละ 30.00 มีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา โดยนักท่องเที่ยวมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 26,502.63 บาท ต่อเดือน

2.2 พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม จากการสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวได้สรุปประเด็นเนื้อหาออกเป็น 4 ประเด็น

2.2.1 ประเภทของการท่องเที่ยวที่ชอบ นักท่องเที่ยวส่วนมากร้อยละ 51.33 ชอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รองลงมาคือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และชอบทั้งเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ร้อยละ 32.33 และ 13.33 ตามลำดับ แต่หากจำแนกตามประเภทของนักท่องเที่ยวแล้วจะเห็นได้ว่า

นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนมากร้อยละ 40.70 จะชอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ 61.21 จะชอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2.2 ช่วงเวลาของการท่องเที่ยว ช่วงเวลาและเหตุผลในการเลือกช่วงเวลาการท่องเที่ยวพบว่าส่วนมากร้อยละ 42.67 นักท่องเที่ยวจะเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเดือนตุลาคม แต่หากจำแนกตามประเภทของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่ร้อยละ 81.40 จะเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเดือนกันยายน ขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 48.60 เดินทางท่องเที่ยวในเดือนธันวาคม โดยมีจำนวนวันในการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 99.07 ใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยว น้อยกว่า 15 วัน โดยจำนวนวันท่องเที่ยวสูงสุดอยู่ที่ 60 วัน ต่ำสุดอยู่ที่ 1 วัน ขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่ร้อยละ 53.49 ใช้เวลาเดินทางท่องเที่ยวอยู่ในช่วง 16 – 30 วัน มีจำนวนวันท่องเที่ยวสูงสุดอยู่ที่ 90 วัน ต่ำสุดอยู่ที่ 1 วัน

2.2.3 วิธีการเดินทางท่องเที่ยว บุคคลที่มักเดินทางท่องเที่ยวไปด้วย พบว่านักท่องเที่ยวมากกว่าครึ่งร้อยละ 50.67 มักเดินทางท่องเที่ยวไปกับครอบครัว รองลงมาคือ เพื่อน แฟน ไปคนเดียว และไปกับญาติพี่น้อง (ร้อยละ 28.67, ร้อยละ 6.33 และร้อยละ 1.00) ตามลำดับ ยานพาหนะที่ใช้เดินทาง ส่วนมากร้อยละ 67.29 นักท่องเที่ยวชาวไทยมักจะใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติร้อยละ 25.58 นิยมเดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง

2.2.4 ที่พักและแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยว ที่พักนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากนิยมพักแบบรีสอร์ท รองลงมาคือ โรงแรม กางเต้นท์ โฮมสเตย์และบ้านญาติ ในขณะที่ชาวต่างชาติส่วนมากนิยมพักโรงแรม รองลงมาคือ โฮมสเตย์ รีสอร์ท กางเต้นท์ และบ้านญาติ ตามลำดับ แหล่งข้อมูลก่อนการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมค้นหาข้อมูลก่อนการท่องเที่ยวทางเว็บไซต์ รองลงมาคือ ระบบสืบค้นผ่านอินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ และผ่านตัวแทนบริษัทท่องเที่ยว ตามลำดับ

2.2.5 ทักษะคตินักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมมี 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะคติในภาพรวมต่อทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทักษะคติในภาพรวมต่อปัจจัยด้านการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทักษะคติในภาพรวมต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแหล่ง และทักษะคติในภาพรวมต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.09, 4.09, 4.00 และ 3.96 ตามลำดับ)

3. การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว

การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวมีผลการศึกษา 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว 3) ความตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) กระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว และ 5) ผลงานของชุมชนในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว ผลการประเมินความรู้ด้านการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวก่อนฝึกอบรมพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.64 โดยคะแนนก่อนการฝึกอบรมส่วนมากร้อยละ 53.85 มีความรู้ในระดับ “น้อย” ยกเว้นบ้านดงสามหมื่นที่ส่วนมากร้อยละ 63.64 มีคะแนนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ทั้งนี้คะแนนหลังการฝึกอบรมพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.38 ซึ่งคะแนนหลังการฝึกอบรมส่วนมากร้อยละ 66.67 มีคะแนนความรู้อยู่ในระดับ “มาก” ดังนั้นผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ก่อนและหลังฝึกอบรมในทั้ง 3 ชุมชนมีความรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว ผลการประเมินก่อนฝึกอบรมพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 83.74 ซึ่งคะแนนก่อนการฝึกอบรมบ้านวัดจันทร์มีเกณฑ์อยู่ในระดับ “ปานกลาง” เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.33) ส่วนบ้านเสาดังและบ้านดงสามหมื่นส่วนมากอยู่ในระดับ “น้อย” (ร้อยละ 69.23 และ 54.55) ตามลำดับ ทั้งนี้หลังฝึกอบรมพบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.23 โดยคะแนนหลังการฝึกอบรมส่วนมากร้อยละ 61.54 มีคะแนนอยู่ในระดับ “มาก” ยกเว้นบ้านดงสามหมื่นที่มีคะแนนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (ร้อยละ 54.55) ดังนั้นผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ก่อนและหลังเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียวพบว่า บ้านดงสามหมื่นและบ้านเสาดังมีความรู้หลังการฝึกอบรมมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ในขณะที่บ้านวัดจันทร์ระดับความรู้ก่อนและหลังฝึกอบรมไม่มีความแตกต่างกัน

3.3 การตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ความตระหนักของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวมพบว่า มีความตระหนักในระดับ “มาก” (4.36) ยกเว้นประเด็นวัฒนธรรมสร้างระเบียบแก่สังคมมนุษย์วัฒนธรรมไทยเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม และธรรมชาติสามารถเป็นแหล่งรองรับของเสียจากขบวนการผลิตและการบริโภคได้ดีที่สุด ชุมชนบ้านจันทร์มีความตระหนักในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 และ 3.4) ตามลำดับ

3.4 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้านการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว และเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชน จากการจัดกิจกรรมสามารถสรุปกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้านการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว และเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน ดังนี้

3.4.1 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้านการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว และผลการเรียนรู้ของชุมชนด้านการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว จะทำให้ชุมชนเกิดความรู้และทักษะในการหาข้อมูลเพื่อการให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมยิ่งขึ้น (2) การเรียนรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทั้งในระดับประเทศและระดับภาค ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยวที่เกิดจากการพัฒนาฟื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการฟื้นฟูถ่ายทอดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นให้คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของท้องถิ่น (3) การเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) ที่ชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันถึงแนวคิด 7 Greens Concept โดยผลการประเมินตนเองและแนวทางการพัฒนา พบว่าผลการประเมินทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านหัวใจสีเขียว ด้านกิจกรรมสีเขียว ด้านชุมชนสีเขียว ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

3.4.2 เส้นทางท่องเที่ยว ทั้ง 3 ชุมชนมีทิศทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวจากทรัพยากรท้องถิ่น 2 ประเภท ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นและอาชีพ ซึ่งแต่ละชุมชนมีโปรแกรมครึ่งวันและโปรแกรม 1 วัน ด้วยเหตุผลที่ชุมชนยังไม่มีความพร้อมในเรื่องของการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ สามารถสรุปจุดท่องเที่ยว ได้ดังนี้ (1) บ้านดงสามหมื่น ประกอบด้วย ป่าดงแซ้ง, เติษศึกษาธรรมชาติเส้นทางที่ 1 เป็นเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติบนเส้นทางดอยดงสามหมื่น, เติษศึกษาธรรมชาติเส้นทางที่ 2 เป็นเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติในป่าอนุรักษ์ (พื้นที่บ้านเดิม), การลิ้มรสอาหารท้องถิ่น, อาชีพตีมีด และอาชีพทอผ้า, คนตรีท้องถิ่น (2) บ้านวัดจันทร์ ประกอบด้วย วัดจันทร์, ไร่โพธิ์และไร่กล้วย, ป่าต้นน้ำ, ลิ้มรสอาหารท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ชุมชน (3) บ้านเสาแดง ประกอบด้วย วัดเสาแดง, สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ, วิถีชีวิตชุมชน, ลิ้มรสอาหารท้องถิ่น, ศาลเจ้า และคนตรีท้องถิ่นมี

3.5 การประเมินเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อปรับปรุงเส้นทางให้มีศักยภาพ การทดสอบเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน ได้ใช้วิธีการจัดทัวร์นำร่อง โดยได้รับการประเมินโดยสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (TEATA) ซึ่งผลการทดสอบพบว่า ชุมชนมีการเตรียมความพร้อม

ที่ดีตามกระบวนการนำเที่ยว คือ 1) มีการวางแผนซักซ้อมความเข้าใจ 2) การต้อนรับนักท่องเที่ยว และ 3) การกล่าวอำลาและขอบคุณส่วน ทั้งนี้ในแง่ของศักยภาพเส้นทางท่องเที่ยว มีข้อสรุปดังนี้

3.5.1 จุดดึงดูดของทรัพยากรท่องเที่ยวทั้ง 3 ชุมชน มีศักยภาพในระดับ “ปานกลาง” (3.24)

3.5.2 ด้านการให้บริการและความมีไมตรีจิต บ้านดงสามหมื่น ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับ “มาก” (4.00) บ้านวัดจันทร์ มีศักยภาพอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (3.25) และมีข้อเสนอแนะคือการนำเที่ยวยังดูสับสนในตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง และในการสื่อความหมายควรได้ฝึกพูดนำเสนอบ่อยๆ บ้านเสาแดง มีศักยภาพอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (3.25)

3.5.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย บ้านดงสามหมื่นในภาพรวมพบว่าศักยภาพอยู่ในระดับ “มาก” (3.81) บ้านวัดจันทร์ มีศักยภาพในระดับ “ปานกลาง” (3.56) บ้านเสาแดง มีศักยภาพในระดับ “ปานกลาง” (3.56)

3.5.4 ด้านการกำหนดเส้นทางและโปรแกรมการท่องเที่ยว บ้านดงสามหมื่นมีศักยภาพในระดับ “ปานกลาง” (3.61) บ้านวัดจันทร์ มีศักยภาพในระดับ “ปานกลาง” (3.67) บ้านเสาแดง มีศักยภาพในระดับ “ปานกลาง” (2.83)

4. การพัฒนาระบบสื่อความหมาย

การพัฒนาระบบสื่อความหมายในการศึกษาครั้งนี้ได้พัฒนาใน 2 ด้านหลักๆ ได้แก่ การพัฒนาผู้นำเที่ยวท้องถิ่น และสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

4.1 นักสื่อความหมายท้องถิ่น ได้จัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการประกอบไปด้วย 1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหน้าที่ผู้นำเที่ยวในชุมชน 2) การพูดสำหรับการนำเที่ยว 3) ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงนิเวศและวัฒนธรรม 4) ใช้อุปกรณ์สถานการณ์การเสริมเพื่อกระตุ้นให้เกิดความรู้และเข้าใจ 5) ฝึกพูดจากภาพที่กำหนดให้เพื่อพัฒนาทักษะในการพูดและการจินตนาการ และ 6) ทดสอบบุคลิกภาพและทักษะการพูดโดยใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนในการถ่ายทอดเรื่องราวเป็นการประเมินการนำเที่ยวโดยให้ชุมชนทดลองนำชมและถ่ายทอดความรู้จากภาพทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น 13 ราย ผลการทดสอบพบว่าระดับทักษะของผู้นำเที่ยวภาพรวมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากร้อยละ 69.23 มีทักษะการนำเที่ยวอยู่ในระดับ “มาก”

4.2 สิ่งอำนวยความสะดวก ศักยภาพสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยวในภาพรวมพบว่า บ้านวัดจันทร์ บ้านเสาดแดง และบ้านดงสามหมื่น มีศักยภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง (3.55, 2.82 และ 2.73 ตามลำดับ)

5 การจัดทำแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่

5.1 การจัดทำแผนที่สีเขียวของชุมชน มีขั้นตอนคือ 1) การวาดภาพชุมชนเพื่อการจัดสรรพื้นที่การใช้ประโยชน์ 2) การระดมความคิดเกี่ยวกับทุนของชุมชนโดยแบ่งออกเป็น 3 หมวดใหญ่ได้แก่ ความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน ธรรมชาติ และวัฒนธรรมและสังคม ซึ่งทั้ง 3 ชุมชนเน้นหนักไปในด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 3) การกำหนดสัญลักษณ์จากทุนชุมชนที่เป็นสัญลักษณ์สากลตามแนวคิด Green map เพื่อให้สามารถเป็นภาษาที่เข้าใจได้ทั่วโลก

5.2 การเผยแพร่แผนที่สีเขียวของชุมชนสู่ระบบอินเทอร์เน็ต มีกระบวนการที่สำคัญ คือ 1) สำรวจพิกัดดาวเทียม 2) นำข้อมูลพิกัดดาวเทียมที่ได้เข้าสู่แผนที่ Google Map 3) เผยแพร่ข้อมูลแผนที่ชุมชนในระบบอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์กรีนแมป (www.Greenmap.org) เว็บไซต์ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนา ศักยภาพชุมชน (สจพช.) (<http://dmdc.rmutl.ac.th/greenmap.php?module=galyanivadhana>) และเวปบล็อก Wordpress (www.wordpress.com)

5.3 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่และจัดทำแผนที่สีเขียวในภาพรวม ชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ“ปานกลาง” (3.19) ซึ่งหากจำแนกแต่ละชุมชนพบว่า บ้านดงสามหมื่นมีส่วนร่วมในระดับ “มาก” (4.54) รองลงมาคือบ้านวัดจันทร์มีส่วนร่วมในระดับ “ปานกลาง” (3.26) และบ้านเสาดแดงมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ “น้อย” (1.78)

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาตามแผนงานการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ กรณีศึกษา อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ นี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนาศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอภักดีพัฒนา อย่างเหมาะสม 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน ของอำเภอภักดีพัฒนา ให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ด้วยตนเอง และ 3) เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายตามธรรมชาติและวัฒนธรรม และแผนที่สีเขียว (Green Map) ภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (7 Green Concept) ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากรท้องถิ่น

สรุปผลการวิจัย

แผนงานวิจัยนี้ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ ผลจากการวิจัยของแต่ละโครงการเกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เกิดแกนนำในชุมชนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชน 3 ชุมชน ใน 3 ตำบล แกนนำมีความรู้ความเข้าใจความสำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการจัดการข้อมูลโดยชุมชนมีส่วนร่วม ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การสืบค้นข้อมูล การทบทวนข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ และการติดตาม
2. เกิดฐานข้อมูลทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชน 3 ชุมชนซึ่งเป็น 3 ชนเผ่า ประกอบไปด้วยข้อมูลชุมชนในมิติต่างๆ ได้แก่ ลักษณะการตั้งบ้านเรือน ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติ หลังจากที่ได้ข้อมูลของชุมชนแล้วมีการจัดเวทีให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวิพากษ์ เพิ่มเติมข้อมูลของชุมชนให้มีความสมบูรณ์ขึ้น ชุมชนได้รับข้อมูลของชุมชนคืนเพื่อนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลของชุมชนในการนำไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ ต่อไป
3. เกิดการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน ตามข้อมูลทรัพยากรทางการท่องเที่ยวซึ่งแตกต่างกันไปตามที่ตั้งของพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา

ของคนในชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันตามฐานข้อมูลทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ดังนี้

3.1 ชุมชนบ้านวัดจันทร์ กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยกำหนดพื้นที่ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ และกิจกรรม ได้แก่ วัดจันทร์ เจดีย์ สลุป ป่าสน การทำนาขั้นบันได อ่างเก็บน้ำ ที่อยู่บริเวณป่าต้นน้ำ วิถีชีวิตชนเผ่าปกากะญอ ภูมิปัญญาด้านการจักสาน การทอผ้า การปักผ้า และอาหารการกินของชนเผ่า

3.2 ชุมชนบ้านดงสามหมื่น กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรกรรม โดยกำหนดพื้นที่ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ และกิจกรรม ได้แก่ พื้นที่การทำไร่สตรอเบอร์รี่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร พื้นที่ป่าดงซัง ดอยดงสามหมื่น ถ้ำไฉน นก พืชกรรมในรอบปี การทอผ้าฝ้ายกันซง การปักผ้า การแต่งกายของชนเผ่าม้ง และอาหารการกินของชนเผ่า

3.3 ชุมชนบ้านเสาแดง กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมชุมชน โดยกำหนดพื้นที่ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ และกิจกรรม ได้แก่ วัดเสาแดงและตำนานประวัติศาสตร์ของชุมชน ฐานวัฒนธรรมความเชื่อ พิธีกรรมของชนเผ่า ป่าพิธีกรรมของหมู่บ้าน คนตรี การเดินก่อเกวียะ วัฒนธรรมการแต่งกายของชนเผ่าลีซู และอาหารการกินของชนเผ่า

4. เกิดกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 กลุ่ม ใน 3 ตำบล โดยมีแกนนำประกอบด้วย คณะกรรมการและสมาชิกร่วมในการขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่ม ได้แก่

4.1 กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์ ชนเผ่าปกากะญอ มีแกนนำจำนวน 8 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เจริญญิก และกรรมการ ที่ปรึกษาจำนวน 2 คน เป็นเจ้าอาวาสวัดจันทร์ และนายก อบต.บ้านจันทร์

4.2 กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดงสามหมื่น ตำบลแม่แดด ชนเผ่าม้ง มีแกนนำจำนวน 8 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เจริญญิก ประชาสัมพันธ์ และกรรมการ ที่ปรึกษาจำนวน 2 คน เป็นผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิก อบต.แม่แดด

4.3 กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง ตำบลแจ่มหลวง ชนเผ่าลีซู มีแกนนำจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธาน เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ เจริญญิก (ทำหน้าที่โดยประธาน) ประชาสัมพันธ์ และผู้ช่วยประชาสัมพันธ์

5. เกิดระบบการบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 3 กลุ่ม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม

ของชุมชน มีโครงสร้างกลุ่มและคัดเลือกคณะกรรมการตามโครงสร้างที่ตรงกับความสามารถของแต่ละคน มีกฎ กติกาต่างๆ ของกลุ่ม ได้แก่ กฎของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม กฎสำหรับนักท่องเที่ยว กติกาเกี่ยวกับอัตราค่าบริการ และกติกการจัดสรรรายได้สู่ชุมชน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกเอกสารต่างๆ ที่จำเป็น มีการจัดทำและบันทึกเอกสารต่างๆ ที่จำเป็น ได้แก่ บันทึกใบเสร็จรับเงิน บันทึกการประชุม บันทึกการรับ-รายจ่าย บันทึกทะเบียนสมาชิก บันทึกครัวผู้นำเที่ยว บันทึกครัวรณนำเที่ยว กิจกรรมเหล่านี้ทำให้แกนนำมีความตระหนักถึงส่วนรวมมากกว่าคนเฉพาะกลุ่ม โดยการจะตัดสินใจดำเนินการของกลุ่มจำเป็นต้องมีการชี้แจงให้ชุมชนทราบและยอมรับ มีหลักการที่ชัดเจนในการกระจายผลประโยชน์ที่กลุ่มได้รับจากกิจกรรมท่องเที่ยวไปพัฒนาสาธารณะประโยชน์ของชุมชน

6. เกิดเส้นทางท่องเที่ยวพร้อมระบบสื่อความหมายตามแนวคิด Green Concept บนฐานทรัพยากรท้องถิ่น จำนวน 3 เส้นทางในพื้นที่ 3 ชุมชน ได้แก่ หมู่บ้านดงสามหมื่น หมู่บ้านวัดจันทร์ และหมู่บ้านเสาแดง ซึ่งเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการให้บริการการท่องเที่ยวและยังสอดคล้องตามแนวคิดการท่องเที่ยวแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Tourism) ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จากกระบวนการนี้ทำให้แกนนำและผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้และทักษะด้านการวางแผนการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมาย จำนวน 39 ราย อันเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่สามารถจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนต่อไป รวมถึงสามารถสร้างความตระหนักให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเพณีวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าสู่รุ่นลูกหลานต่อไป

7. เกิดอาชีพผู้นำเที่ยวท้องถิ่นจำนวน 13 ราย ที่มีความรู้และทักษะในการสื่อความหมาย/นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองได้ รวมถึงมีความพร้อมในการนำเที่ยว กระบวนการเรียนรู้ยังสามารถกระตุ้นให้ชุมชนเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรในชุมชนทั้งทางธรรมชาติ วิถีชีวิตและภูมิปัญญา ที่สามารถนำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือเป็นเครื่องมือในการนำเที่ยวได้ และยังก่อให้เกิดความรักและความหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ รวมถึงการทำนุบำรุงรักษาให้ยั่งยืนต่อไป

8. ได้แผนที่สีเขียว (Green Map) ของชุมชนทั้ง 3 ชุมชน ที่แสดงถึงวิถีความเป็นชุมชนสีเขียว เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน ความหลากหลายของธรรมชาติ และด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไป ในภาพรวมหมายถึงชุมชนที่มีวิถีการดำรงชีวิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และ

จากการกระบวนการเรียนรู้ยังพบว่า แผนที่ยังเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถใช้ในการสื่อสารระหว่างคนหลากหลายวัยได้ และยังทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักมากขึ้นเมื่อเห็นแผนภาพชุมชนของตนเอง มีกิจกรรมที่มีภาพลักษณ์ในด้านลบ เช่น พื้นที่ที่ถูกทำลาย หรือปัญหาในเรื่องขยะของชุมชน เหล่านี้ทำให้ชุมชนตระหนักรู้และต้องการพัฒนาภาพในด้านลบของตนเองออกไป ซึ่งแผนที่สีเขียวนี้ ยังช่วยด้านการประชาสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยว โดยการเผยแพร่แผนที่สีเขียวและแผนที่ท่องเที่ยวสู่ระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้กลุ่มเป้าหมายหรือนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถเข้าถึงข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวและสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ให้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนได้สะดวกมากขึ้น

บทวิเคราะห์ผลการวิจัย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในชุมชน ประกอบด้วย ประชาชนในชุมชน ที่ประกอบอาชีพต่างๆ เช่น เกษตรกร ค้าขาย เป็นต้น ผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มารวมตัวกันเป็นแกนนำเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนตนเอง มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนของกลุ่มภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติต่างๆ ที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันได้อย่างเข้าใจ เป็นเสมือนกรอบในการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีความชัดเจนและโปร่งใสตรวจสอบได้ อีกด้านหนึ่งแกนนำและคนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในการสืบค้น รื้อฟื้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรต่างๆ ภายในชุมชน เห็นความสำคัญของการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ ของชุมชนตนเองด้วยคนหลากหลายระดับวัย และอาชีพ จากผู้รู้ ผู้สูงวัย ผู้คนรุ่นกลาง และคนรุ่นใหม่ เป็นการกระตุ้นให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามที่สืบทอดกันมา รวมถึงความเชื่อต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต และที่สำคัญทำให้เกิดความสามัคคีและความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชน อันจะช่วยสร้างระเบียบวินัยให้ชุมชนในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตลอดไป การธำรงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรของชุมชนเหล่านี้ถือเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่เป็นจุดสนใจทางการท่องเที่ยว สามารถนำมาสร้างกิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยวที่เน้นจุดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และนำเสนอความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อต่างๆ ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ทำให้

นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของแต่ละชุมชนที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม ผ่านนักสื่อความหมายที่เป็นคนในชุมชนเอง สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในชุมชนจากอาชีพใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น นักสื่อความหมายหรือผู้นำเที่ยวในท้องถิ่น เจ้าของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ กลุ่มแม่บ้านทำอาหาร เป็นต้น และยังสร้างความภาคภูมิใจที่ได้นำเสนอเรื่องราวด้านต่างๆ ในชุมชนของตนให้กับคนภายนอกได้รับรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว ผ่านการสื่อความหมายโดยนักสื่อความหมายในชุมชน แกนนำกลุ่มการท่องเที่ยวและคนในชุมชนเข้าใจประโยชน์ของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนที่สามารถนำมาสร้างเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวและบริหารจัดการได้โดยคนในชุมชนเอง ทำให้แกนนำกลุ่มการท่องเที่ยวและคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ ส่งผลให้ชุมชนไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของระบบทุนนิยมหรือเปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทันกระแสของระบบทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะไม่สร้างผลกระทบหรือสร้างผลกระทบต่อทรัพยากรของชุมชนน้อยที่สุด กิจกรรมที่เกิดจากกระบวนการของแผนงานวิจัยนี้จะทำให้ชุมชนทั้ง 3 ชุมชน ใน 3 ตำบล ของอำเภอกัลยาณิวัฒนา มีความเข้มแข็งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1.1 แผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอกัลยาณิวัฒนา หน่วยงานต่างๆ ในอำเภอกัลยาณิวัฒนา ทั้งส่วนงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสนับสนุนในพื้นที่ ควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของอำเภอด้านการท่องเที่ยวที่เน้นหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) และกำหนดแผนปฏิบัติการในแต่ละปีให้มีการบูรณาการกัน โดยให้ชุมชนและกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกิดขึ้นแล้ว กลุ่มอาชีพ และปราชญ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอำเภอได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทั้งแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน จะทำให้การใช้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดสามารถบูรณาการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอกัลยาณิวัฒนาได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

1.2 การยกระดับทรัพยากรชุมชนเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น ควรนำฐานข้อมูลของชุมชนที่ชุมชนได้มีการจัดการแล้วไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ทั้งนี้

จำเป็นต้องมีกลไกการทำงานร่วมกันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) พัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ เป็นต้น รวมถึงธุรกิจบ้านพักและรีสอร์ทของคนภายนอกที่เข้าไปลงทุน จะต้องคำนึงถึงฐานข้อมูลของชุมชน และควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเพื่อให้ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวแต่ละรายการไม่ส่งผลกระทบด้านลบต่อแบบแผนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่

1.3 หน่วยงานในพื้นที่ควรร่วมกันกำหนดมาตรการที่ทำให้หน่วยงานจากนอกพื้นที่ที่ต้องการเข้ามาดำเนินโครงการในพื้นที่ต้องให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้หรือสามารถบูรณาการกับสิ่งที่ทำอยู่แล้ว และต้องเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างแท้จริง โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมพิจารณาและเลือกที่จะรับการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการและศักยภาพของชุมชนด้วย

1.4 หน่วยงานในพื้นที่ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเมื่อมีความเข้าใจแล้วจะสามารถนำเอาการท่องเที่ยวโดยชุมชนนี้มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความเข้มแข็งเพื่อให้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ควรยึดมั่นในหลักการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า คำนึงถึงความสามารถในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดโดยเฉพาะทรัพยากรน้ำและพลังงาน

1.5 หน่วยงานต้องสามารถเชื่อมโยงนโยบาย มาตรการ และโครงการต่างๆ ที่จะเข้ามาในพื้นที่ ให้บูรณาการกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง จะสามารถทำให้ชุมชนมีความต่อเนื่องในการถูกพัฒนาและจะอยู่ได้อย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง

1.6 โครงการการพัฒนาชุมชนเชิงนิเวศ (Eco Village) จังหวัดเชียงใหม่ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ในเรื่องการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างควมมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาและขับเคลื่อนไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จังหวัดเชียงใหม่ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัด แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดฉบับปัจจุบันจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาข้างต้น คือ แผนการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนเชิงนิเวศ (Eco Village) จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแนวทางในการพัฒนาชุมชนเชิงนิเวศนี้จะเน้นให้ชาวบ้านรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนอย่างเหนียวแน่น มีความหลากหลายทั้งอาชีพ เพศ และวัย มีความรู้พื้นฐานและประสบการณ์เรื่องระบบนิเวศและการรักษาสมดุลธรรมชาติ โดยจะดำเนินการในพื้นที่

เป้าหมายแรกคือ ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง และจะขยายผลไปยังพื้นที่ 4 อำเภอต่อไป คือ อำเภอกัลยาณิวัฒนา อำเภอแม่แจ่ม อำเภอมก๋อย และอำเภอสะเมิง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพัฒนาชุมชนเชิงนิเวศ จังหวัดเชียงใหม่ข้างต้นนี้ สอดคล้องกับหลักการของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จัดตั้งขึ้นจะเป็นคนในชุมชนที่มองเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม โดยใช้การท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการสืบค้น ฟื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม เหล่านั้นให้คงอยู่สืบไปชั่วลูกชั่วหลาน จึงเป็นโอกาสดีที่จะมีการบูรณาการการพัฒนาชุมชนเชิงนิเวศกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนบนพื้นที่สูงได้อย่างแท้จริงจากการกำหนดนโยบายโดยจังหวัดให้หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ได้ถือปฏิบัติ เมื่อมีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนแล้วนี้จะทำให้หน่วยงานจากภายนอกต้องยึดถือและปฏิบัติให้สอดคล้องตามทิศทางการพัฒนาที่กำหนดนี้ด้วย

1.7 การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนได้นั้น เงื่อนไขที่สำคัญคือความต่อเนื่องที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนได้ ความต่อเนื่องต้องมีทั้งจากหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริม สนับสนุน และความต่อเนื่องจากคนในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาด้วย ถ้าประชาชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมการพัฒนา และเข้าร่วมในประเด็นเดิมอย่างต่อเนื่องก็จะเกิดความต่อเนื่องในความรู้ ความเข้าใจ จนพัฒนาเป็นศักยภาพที่จะดำเนินกิจกรรมเองต่อไปได้ในอนาคต และจะนำพาให้โครงการต่างๆ มีความต่อเนื่องจากคนในชุมชนเกิดเป็นความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ต่อไปอย่างแท้จริง

1.8 ชุมชนควรให้ความสำคัญกับการสร้างแนวร่วมที่เป็นเยาวชน และคนรุ่นใหม่ในชุมชน ให้มาต่อยอดทางความคิดและกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ทั้งนี้ต้องมีความเข้าใจในเรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ใส่ใจธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวคิด 7 Green Concept รวมถึงการพัฒนาคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาในด้านต่างๆ ในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นในชุมชนของตนเอง อันจะทำให้เกิดความยั่งยืนของการพัฒนาได้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 การศึกษาเพื่อการขยายผลความรู้ไปยังพื้นที่ใกล้เคียงเพิ่มเติม เป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาต่อไป เนื่องจากความรู้และความเข้าใจของชุมชนที่เกิดขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นเพียงกรณีศึกษาในบางชุมชนเท่านั้น ทำให้เราทราบว่า การท่องเที่ยวสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา

ชุมชน สามารถสร้างความตระหนักให้คนในชุมชนเกิดการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ จนสามารถปรับพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม แต่ทั้งนี้ควรมีการขยายผลไปยังชุมชนใกล้เคียงเพื่อเพิ่มพลังในการอนุรักษ์และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ขยายวงกว้างออกไป

2.2 การศึกษามาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเป็นงานบริการที่ต้องเน้นความสะดวกสบาย ความปลอดภัย เพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่จัดการโดยคนในชุมชนซึ่งขาดองค์ความรู้ในด้านการบริการ จึงจำเป็นต้องมีการให้ความรู้ด้านการให้บริการที่จะสร้างความสะดวกสบาย ความปลอดภัย ตามมาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถที่จะให้บริการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะเป็นการยกระดับการบริการและมีมาตรฐานในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวทุกครั้งที่มาใช้บริการ

2.3 การศึกษาเพื่อการพัฒนาความรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่องในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยพัฒนาเรื่องความเป็นอยู่ของชุมชน สามารถเน้นย้ำชุมชนให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เรียนรู้ร่วมกัน ฝึกคิดและปฏิบัติในด้านวิธีการจัดการและการประยุกต์ใช้ รวมถึงการปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนทุกเพศทุกวัย อันจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนด้วยกระบวนการส่งเสริมด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนายั่งยืนได้

2.4 การศึกษาเพื่อการพัฒนาความรู้ชุมชนในด้านการฟื้นฟู อนุรักษ์ วัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่น เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยถ่ายทอดข้อมูลทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตจากคนภายในสู่คนภายนอก โดยการถ่ายทอดข้อมูลทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตภายในชุมชนด้วยตนเองเป็นสิ่งที่จะช่วยทำให้เกิดกระบวนการคิด สร้างความเข้าใจ และนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติเพื่อการเคารพและปกป้องวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นและให้เกียรติวัฒนธรรมของแขกผู้มาเยือน อันจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนและชะลอความเสื่อมสูญของวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชนเผ่าได้ ส่วนการถ่ายทอดข้อมูลทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตจากคนภายในชุมชนสู่คนภายนอกชุมชนจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน และทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนเอง

บรรณานุกรม

- กองพัฒนาเกษตรที่สูง. 2545. คู่มือการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง. สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 29 หน้า.
- คณะกรรมการการทอ่งเที๋ยวและกีฬาวุฒิสภา. 2540. การพัฒนาการทอ่งเที๋ยวแบบยั่งยืนและให้เกิดศักยภาพในการแข่งขันในยุคของการค้าเสรี. 90 หน้า.
- ณงพงศ จันจุฬา. 2549. ศักยภาพของชุมชนเกาะศรีบอยาในการจัดการทอ่งเที๋ยวเชิงนิเวศ บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติปากแม่น้ำกระบุรี. วารสารหาคาใหญ่วิชาการ ปีที่ 3 ฉบับที่ 6 (ธ.ค.2548-พ.ค. 2549) หน้า 24-36.
- ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ. 2543. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชนในเขตภาคเหนือ. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ. 2552. ความต้องการพัฒนาการทอ่งเที๋ยวโดยชุมชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชาชีพ.
- ดวงพร อ่อนหวาน และคณะ. 2556. การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อจัดการการทอ่งเที๋ยวโดยชุมชน. เอกสารประกอบการนำเสนอผลการวิจัย 25 เมษายน 2556.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. 2551. การทอ่งเที๋ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม: จุดเปลี่ยนอันدامนสู่ความยั่งยืน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.
- _____. 2552. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการทอ่งเที๋ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, กรุงเทพฯ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. การพัฒนาการทอ่งเที๋ยวที่ยั่งยืน. ศูนย์วิจัยการทอ่งเที๋ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- บุญยสภกฤษณ์ อเนกสุข. 2549. กระบวนทัศน์การทอ่งเที๋ยวแบบยั่งยืนในประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม, วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต สาขาไทศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประพันธ์พงษ์ ชินพงษ์. 2551. ผลกระทบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยปี พ.ศ.

2546-2549 ต่อจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรม
ราชูปถัมภ์ ปีที่ 3, ฉบับที่ 3 (ก.ย.-ธ.ค. 2551), หน้า 16-30.

พิศาทิมพ์ จันทร์พรหม และคณะ. 2556. การจัดการข้อมูลชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อจัดการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอกลายานิวัฒนา. เอกสารประกอบการนำเสนอผลการวิจัย 25 เมษายน
2556.

วลัยพร รวีตระกูลไพบูลย์. 2551. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์. 2548. จุดเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย . วารสาร
การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ พ.ศ. 2548. หน้า 117-134.

ศรชัย ไทรชมภู และคณะ. 2548. การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน วิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยและ
มอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราช
ภัฏพระนคร.

สถาบันวิจัยสังคม. 2548. การสร้างนวัตกรรมด้านหัตถอุตสาหกรรม ด้านการท่องเที่ยว.
เอกสารประกอบการเสวนา. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สวิชญา ศุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์ และคณะ. 2556. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมาย
ภายใต้แนวคิด Green Concept บนฐานทรัพยากรท้องถิ่น. เอกสารประกอบการนำเสนอ
ผลการวิจัย 25 เมษายน 2556.

สายรุ้ง ดิน โคกสูง. 2549. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาหาดขบา ตำบลขบา อำเภอเมือง
จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. ขอนแก่น :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สินธุ์ สโรบล และคณะ. 2546. การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ.
เชียงใหม่: วนิดาเพรส.

สิรินยา วัฒนสุขชัย. 2545. ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน กรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิง
อนุรักษ์ บ้านทรงไทยปลายโพพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุวริย์ ศรีปฐะ. 2547. การวิจัยและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวชายแดน ดูนน้ำเหือง-
โขง: กรณีแก่งคุดคู้ อ.เชียงคาน จ.เลย. เลย : เครือข่ายการวิจัยถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน.
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. 2550. รูปแบบที่พัฒนากิจกรรมยาวที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย.
รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- อารีรัตน์ ภาคพิชเจริญ. 2548. จิตความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
กรณีศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุมาพร มณีแนม และคณะ. 2552. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนและแผนการตลาดในการจัดการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีโหนด-นา-เล อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา. ในรวม บทความวารสาร
การท่องเที่ยวนานาชาติ ปี พ.ศ.2552 ฉบับที่ 2, เทิดชาย ช่วยบำรุง (บรรณาธิการ), สถาบันวิจัย
เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทย, กรุงเทพฯ, หน้า 1- 15.
- Erick T. Byrd, (2006), Stakeholders in sustainable tourism development and their roles: Apply
stakeholder theory to sustainable tourism development. *Tourism review*, vol. 62:6-13.
- HwanSuk Chris **Choi**, Ercan Sirakaya. (2006). Sustainability indicators for managing community
tourism. *Tourism Management* **27**, no. 6 (2006/12): 1274-1289.
- Mac Cannell D. (1976) *The Tourist: a New Theory of the Leisure Class*. London: Macmillan.
- Nettekoven, L., (1979) Mechanisms of cultural interaction. In de Kadt, E., (ed.) *Tourism: Passport to
Development*, New York, Oxford University Press.
- Peter Richards. (2009). 10 Step towards successful community-based tourism supply chain
Partnerships. The Asia Pacific Ecotourism Regional Conference (APREC), 7-9 May 2009,
Sri Lanka.
- Terisa C.H. Tao and Geoffrey wall. (2009). Tourism as a sustainable livelihood strategy. *Tourism
Management* Volume 30, Issue 1, February 2009, Pages 90–98
- Wattanakuljarus A. and Ian Coxhead. (2008). Is tourism-based development good for the poor A
general equilibrium analysis for Thailand. *Journal of Policy Modeling*. February 2008
- Wagar, J. A. (1964). *The carrying capacity of wild lands for recreation*. Forest Science Monograph 7.
Washington, D.C.: Society of American Foresters.

Weaver D. (2001). Ecotourism. Queensland, Australia: John Wiley & Sons Australia, Ltd. อ้างถึงใน
อุมาพร มุณีแนม และ พูนทรัพย์ ศรีชู. 2552. การบันทึกเรื่องงเล้าหมูเกาะพีพี: เพื่อการสื่อ
ความหมายในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.รายงานการวิจัย. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

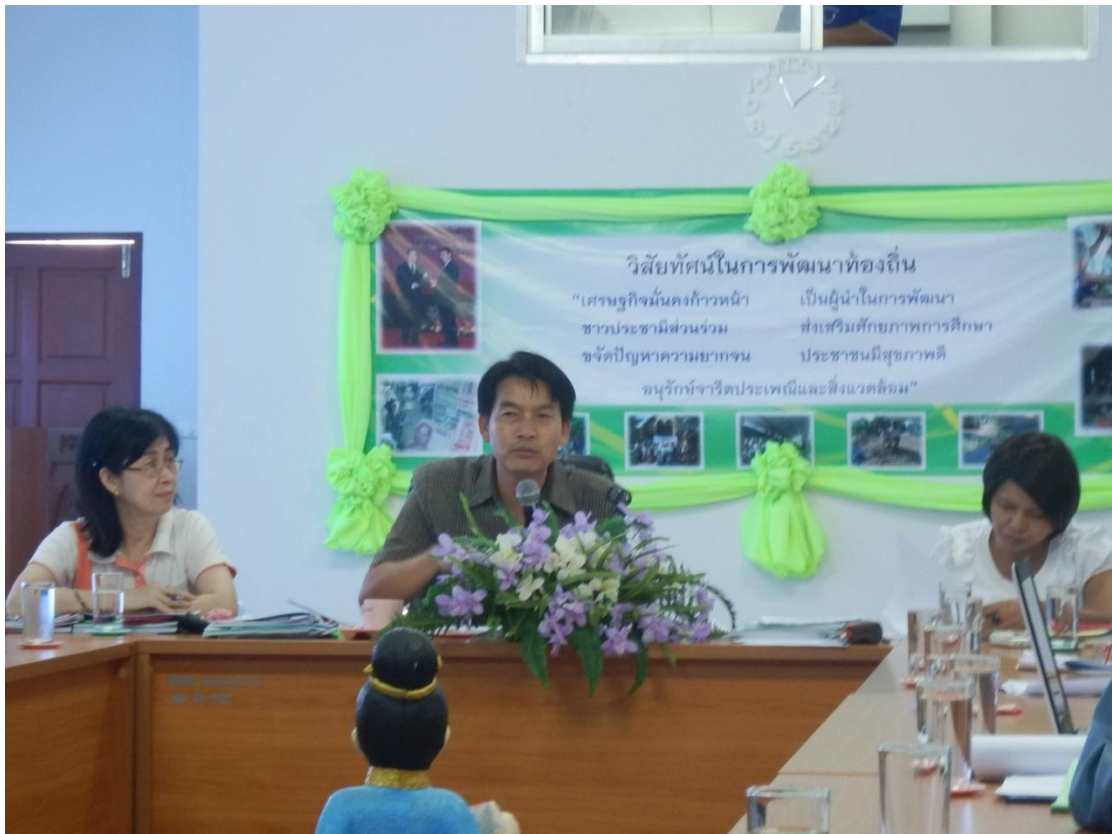
ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

กิจกรรมที่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

**พัฒนาการอำเภอภักดีพัฒนา
ขอข้อมูลไปใช้ประโยชน์เชื่อมโยงกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง**

นางประนอม พาณิชเจริญ พัฒนาการอำเภอภักดีพัฒนา ใช้ข้อมูลจากแผนงานวิจัย โดยนำกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์ ไปเชื่อมโยงกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีตัวแทนกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ที่เกิดจากการพัฒนาตามกระบวนการวิจัยของแผนงานวิจัยนี้ไปร่วมนำเสนอ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2556 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยคณะนักวิจัยเป็นผู้จัดเตรียมข้อมูลและภาพที่ใช้ในการนำเสนอ

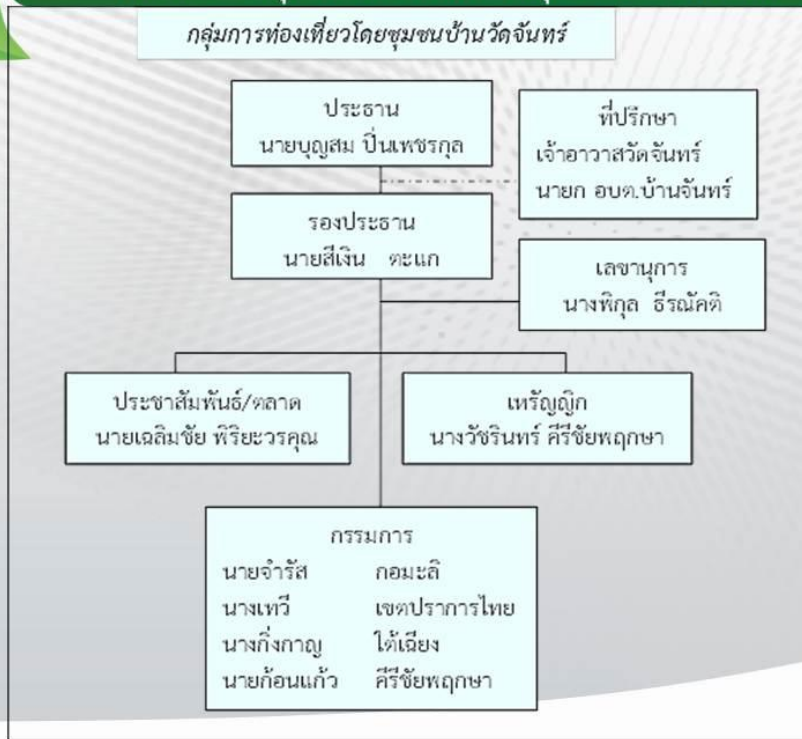
กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
2. พัฒนา รักษาวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม
3. สร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน

โครงสร้างกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์

การเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

อบรมและฝึกปฏิบัติการจัดทำเอกสารต่างๆที่จำเป็นในการบริหารจัดการกลุ่ม

มีการกำหนดราคากิจกรรมการท่องเที่ยวและการจัดสรรรายได้

กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์

1. ค่าบ้านพักโฮมสเตย์	บาท/คน/คืน
2. ค่าอาหาร	70 บาท/คน/มื้อ
3. ค่าผู้นำเที่ยวศึกษาวิถีชีวิตในชุมชน	50 บาท/คน
4. ค่าผู้นำเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติ	100 บาท/คน
5. ค่าชมกิจกรรม กลุ่มอาชีพ
(ทอผ้า ปักผ้า จักสาน)	100 บาท/คน
6. ค่าชมการแสดง	500 บาท/คณะ
7. ค่าบริการรถนำเที่ยว	500 บาท/คณะไม่เกิน 6 คน

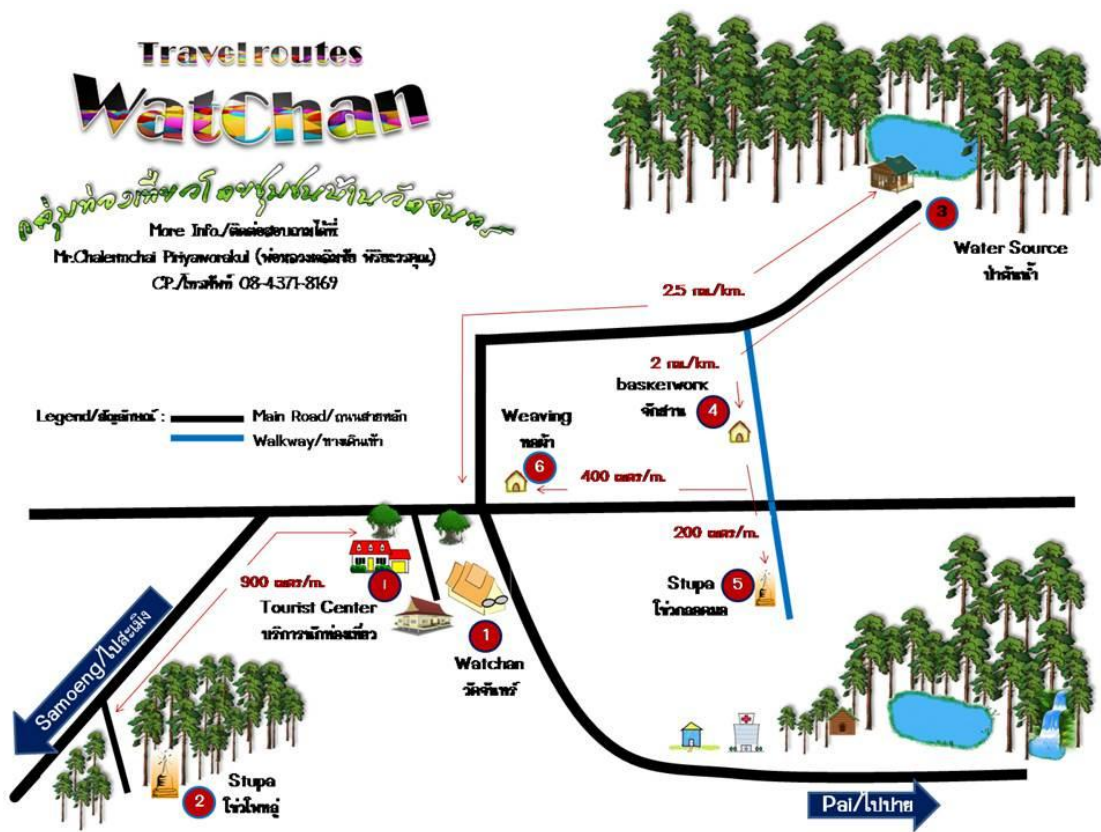
รายได้ทุกส่วน ยกเว้นค่าอาหาร หักเข้ากองทุนกลุ่มท่องเที่ยว 20%

ฝึกอบรมการเป็นผู้นำเที่ยวเบื้องต้น

สำรวจจุดดึงดูดของชุมชน ร่างเส้นทางท่องเที่ยว

โปรแกรมท่องเที่ยวบ้านวัดจันทร์

1 วัน

โปรแกรม 3	
8.30 น.	วัดจันทร์ - ชมวิหารใส่ว่านตามประวัติความเป็นมาบ้านวัดจันทร์
9.30 น.	ไขว้ไฟทูลู่- สดุดโบราณ (แหล่งประวัติศาสตร์)
10.30 น.	ป่าต้นน้ำ - ชมแหล่งต้นน้ำและอนุรักษพันธุ์ปลา
12.00 น.	รับประทานอาหาร - ลิ้มรสอาหารท้องถิ่นของชนเผ่าปกาเกอญอ
13.00 น.	จักสาน/ทอผ้า - สัมผัสวิถีชีวิตชนเผ่าปกาเกอญอ (หรือกิจกรรมอื่นๆ ตามโอกาส/ฤดูกาล)
15.00 น.	ไขว้กลองมอ- สดุดโบราณ (แหล่งประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอีกแห่งหนึ่ง)
15.30 น.	ผลิตภัณฑ์ชุมชน - ชมผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกและของฝาก

มูลนิธิที่อยู่อาศัย ประเทศไทย
ขอผลจากแผนงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

อาคาร 253 ชั้น 12 เลขที่ 253 ถนนสุขุมวิท 21 (อโศก) แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
253 Building, 12th Fl., 253 Sukhumvit 21 Rd. (Asoke) Klongtoey Nua, Wattana, Bangkok 10110 Thailand
Tel. : +66 (02) 664-0644 Fax. : +66 (02) 664-0645 www.habitatthailand.org

เลขที่ มทศ.397/2556

17 มิถุนายน 2556

เรื่อง ขอนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

เรียน รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชาฯ เชียงใหม่

ตามที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน สาขาบริหารธุรกิจ อาจารย์พิศุภิมพ์ จันทร์พรม สาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชาฯ เชียงใหม่ และคณะทำงาน ดำเนินงานวิจัยภายใต้แผนงานวิจัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ กรณีศึกษา อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง นั้น

มูลนิธิที่อยู่อาศัย มีแผนงานเข้าไปสนับสนุนการท่องเที่ยวในอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ด้านอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งในแผนงานมีโครงการปรับปรุงพัฒนาอาคารศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวที่จะนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวของอำเภอภักดีพัฒนาให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการที่ศูนย์และเผยแพร่ในช่องทางอื่นๆ ด้วย มูลนิธิจึงต้องขอความอนุเคราะห์นำข้อมูลผลงานวิจัยตามแผนงานวิจัยข้างต้นของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน อาจารย์พิศุภิมพ์ จันทร์พรม และคณะ ไปใช้ประโยชน์เชิงสาธารณะ โดยเป็นการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ อาทิ บอร์ดนิทรรศการ แผ่นพับ เป็นต้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอภักดีพัฒนา ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(พรชัย จิรวินจันท์)

รักษาการ ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร

มูลนิธิที่อยู่อาศัย ประเทศไทย

ติดต่อคุณกมลรัตน์

โทร. 02-664-0644 โทรสาร. 02-664-0645

มือถือ 08-6302-2014

e-mail : kamonrati@habitatthailand.org

เกิดการต่อยอด

โครงการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบ้านจันทร์ อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ

ซึ่งนำกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 กลุ่ม 3 ตำบล ที่เกิดจากแผนงานวิจัย มาเชื่อมโยงกิจกรรมและโปรแกรมท่องเที่ยว ร่วมกับกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนแหล่งขอ ตำบลบ้านจันทร์ (ที่คณะนักวิจัยได้พัฒนาให้เกิดขึ้นก่อน 3 กลุ่มนี้) กลุ่มปราชญ์ และกลุ่มอาชีพ ที่มีศักยภาพในตำบลบ้านจันทร์ เพื่อเตรียมความพร้อมให้ชุมชนนำไปใช้กับศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวอำเภอภักดีชุมพล ที่มูลนิธิที่อยู่อาศัย ประเทศไทย กำลังดำเนินการปรับปรุงอาคารศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยวให้กับอำเภอภักดีชุมพลอยู่

(งป-สญ)

สัญญาเลขที่ RMUTL.....

**สัญญารับทุนอุดหนุนวิจัย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี**

สัญญานี้ทำขึ้น ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 128 หมู่ที่ 1 ถนนห้วยแก้ว ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2556 ระหว่างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยนายสุทิน ประเสริฐสุนทร ตำแหน่ง รองอธิการบดี ภาคพายัพ เชียงใหม่ ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า “ผู้ให้ทุน” ฝ่ายหนึ่ง กับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน หัวหน้าโครงการ สังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี อยู่เลขที่ 128 ถนนห้วยแก้ว ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อไป ในสัญญานี้เรียกว่า “ผู้รับทุน” อีกฝ่ายหนึ่ง คู่สัญญาได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ผู้ให้ทุนตกลงให้ทุนอุดหนุนวิจัย แก่ผู้รับทุนอุดหนุนในโครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2556 “รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่” เป็นเงิน 240,000 บาท (สองแสนสี่หมื่นบาทถ้วน) โดยมีระยะเวลาดำเนินการ 6 เดือน นับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2556 ถึง 30 กันยายน พ.ศ. 2556

การรับเงินอุดหนุนวิจัย ผู้รับทุนจะต้องส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ จำนวน 6 เล่ม พร้อม CD จำนวน 4 ชุด ให้แก่หน่วยงานจนครบถ้วนตามวงเงินของโครงการวิจัยที่ได้รับ

ข้อ 2. ผู้รับทุนต้องใช้จ่ายเงินทุนอุดหนุนที่ได้รับตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญา และระเบียบเงินงบประมาณแผ่นดินงบรายจ่ายอื่น

ข้อ 3. ผู้รับทุนต้องดำเนินการวิจัยตามโครงการในทันที นับแต่วันที่ระบุไว้ในข้อ 1 ของสัญญา ถ้าหากผู้รับทุนมิได้เริ่มดำเนินการภายในระยะเวลาดังกล่าว ผู้ให้ทุนมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้

ผู้รับทุนจะต้องดำเนินการวิจัยตามวิธีการที่กำหนดไว้ในโครงการ หากเกิดปัญหา อุปสรรค ไม่สามารถดำเนินการวิจัยได้ หรือมีความจำเป็นจะต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงหัวหน้าโครงการ ผู้ร่วมโครงการแผนงานหรือวิธีการใด ๆ ผู้รับทุนต้องเสนอผู้ให้ทุนทราบ เพื่อพิจารณาขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันทราบเหตุ

ข้อ 4. กรณีที่ผู้รับทุนประสงค์จะขอขยับหรือเลิกโครงการวิจัย ให้ทำรายงานสรุปผลการดำเนินการจนถึงวันที่หยุดดำเนินการ และสรุปยอดจำนวนเงินและรายละเอียดของหลักฐานการเบิกจ่ายที่ดำเนินการไปแล้ว พร้อมแจ้งเหตุผล ปัญหา อุปสรรคที่ไม่อาจดำเนินการโครงการต่อไปได้ให้หัวหน้าหน่วยงานต้นสังกัดทราบ ภายในสิบห้าวันนับจากวันที่หยุดดำเนินการ

หากผู้ให้ทุนพิจารณาเห็นว่า การขอยุบเลิกโครงการของผู้รับทุนไม่มีเหตุผลอันสมควร ผู้รับทุนต้องชดใช้เงินคืนทั้งหมด ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลพิจารณาจากผู้ให้ทุน

ข้อ 5. ผู้รับทุนจะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในระเบียบเงินงบประมาณแผ่นดินงบรายจ่ายอื่น และถือว่าระเบียบดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

ข้อ 6. ครุภัณฑ์หรือสิ่งก่อสร้างที่ได้รับอนุมัติจัดหาเพื่อใช้ในโครงการวิจัย เมื่อดำเนินการจัดหาเรียบร้อยแล้ว ผู้รับทุนต้องแจ้งรายละเอียดรายการ มูลค่าที่จัดหา วันเดือนปีที่ได้มา ต่อหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุเพื่อควบคุมตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ และเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานโครงการวิจัยแล้ว ผู้รับทุนต้องส่งมอบครุภัณฑ์หรือสิ่งก่อสร้างให้หน่วยงานต้นสังกัดเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

ข้อ 7. ผู้รับทุนพร้อมที่จะให้ผู้ให้ทุนหรือผู้แทนของผู้ให้ทุนเข้าติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานวิจัยได้ตามแผนและระยะเวลาที่หน่วยงานกำหนด

ข้อ 8. กรรมสิทธิ์ในผลงานวิจัยให้เป็นของผู้ให้ทุน ส่วนผลประโยชน์ที่จะเกิดจากการขายลิขสิทธิ์ หรือถ่ายทอดเทคโนโลยีของผลงานวิจัย ให้เป็นไปตามระเบียบที่ผู้ให้ทุนกำหนด

ข้อ 9. ผู้ที่ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยต้องตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย ในระดับชาติหรือนานาชาติ อย่างน้อย 1 บทความ

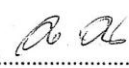
ข้อ 10. ในการโฆษณาเผยแพร่ผลงานวิจัยหรือข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวกับผลงานวิจัยในสิ่งพิมพ์หรือสื่ออื่นใด ผู้รับทุนจะต้องระบุข้อความว่า “ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา” และ “ความเห็นในรายงานผลการวิจัยเป็นของผู้รับทุน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป” และต้องส่งสำเนาของสิ่งที่ได้โฆษณาเผยแพร่ให้ผู้ให้ทุนจำนวนหนึ่งชุดด้วย

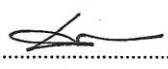
ข้อ 11. ผู้ให้ทุนมีสิทธิบอกเลิกสัญญานี้ได้ หากผู้รับทุนฝ่าฝืนหรือมิได้ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบในข้อใดข้อหนึ่งตามที่ระบุไว้ในสัญญา หรือมีพฤติกรรมที่เห็นได้ว่าผู้รับทุนไม่สามารถดำเนินการตามโครงการวิจัยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยผู้ให้ทุนจะมีหนังสือแจ้งให้ผู้รับทุนทราบและถือว่าการบอกเลิกสัญญา จะมีผลในวันที่ผู้รับทุนได้รับหนังสือบอกเลิก

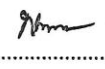
ข้อ 12. เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาตามข้อ 11 ผู้รับทุนจะต้องส่งหลักฐานการจ่ายที่ได้ใช้จ่ายไปก่อนวันบอกเลิกสัญญา และรายงานผลการวิจัยเท่าที่ได้ดำเนินการไปแล้ว พร้อมครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง ให้แก่ผู้ให้ทุน เว้นแต่กรณีที่เป็นเหตุสุดวิสัย หรือเป็นเหตุใด ๆ อันเนื่องมาจากความผิดหรือความบกพร่องของผู้ให้ทุน หรือมีพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งที่สัญญาไม่ต้องรับผิดชอบ

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้น 2 ฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้อ่านและเข้าใจข้อความในสัญญา
นี้โดยตลอด จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ และต่างเก็บไว้ฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ..........ผู้ให้ทุน
(นายสุทิน ประเสริฐสุนทร)
ตำแหน่ง รองอธิการบดี ภาคพายัพ เชียงใหม่

ลงชื่อ..........ผู้รับทุน
(ผศ. ดวงพร อ่อนหวาน)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ..........พยาน
(นางสาวอิสรา กันแดง)
ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการกองการศึกษา

ลงชื่อ..........พยาน
(รศ.ดร. พรหทัย ดัฒน์จิดานนท์)
ปฏิบัติหน้าที่รองผู้อำนวยการกองการศึกษางานวิจัย

เกิดกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวสัมผัสธรรมชาติและวัฒนธรรม

3 คนเฝ้า ใน 3 ตำบล ของอำเภอกัลยาณิวัฒนา
และได้มีการจัดทัวร์ไปเมื่อวันที่ 9 – 12 สิงหาคม 2556

ประกอบด้วย

1. กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์
 2. กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านดงสามหมื่น ตำบลบ้านวัดจันทร์
 3. กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง ตำบลแจ่มหลวง
 4. กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนหล่อซอ
 5. กลุ่มปราชญ์ และกลุ่มอาชีพ ในตำบลบ้านจันทร์
- (โดยลำดับที่ 1 – 3 เป็นกลุ่มการท่องเที่ยวที่เกิดภายใต้แผนงานวิจัยนี้)

ตำบลแจ่มหลวง

กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง

สันติวิถีชุมชนผ้าสีซู่ บ้านเสาแดง
เขื่อนผามู่วัดเสาแดง สถานที่พบร่องรอย
หลักฐานทางประวัติศาสตร์การตั้งหมู่บ้าน
คือ "เสาแดง"

ลิ้มรสอาหารท้องถิ่น
ชนเผ่าสีซู่ ชมการแสดงการตีตุงซึ่ง
คนทั้งท้องถิ่นและคนนอกมาร่วมชม
เป็นเอกลักษณ์ประจำชนเผ่าสีซู่

เขื่อนผามู่วัดเสาแดง
ที่อุทยานพระวชิรญาณ เชียงใหม่
เกษตรลือเมืองหนาวซึ่งเป็นแหล่ง
เรียนรู้ด้านเกษตรของชุมชน

อัตราค่าบริการ

ค่าที่พักโฮมสเตย์	100 บาท /คน/คืน
ค่าอาหารท้องถิ่น	70 บาท/คน/มื้อ
ค่าเยี่ยมชมกลุ่มอาชีพ	100 บาท / คน
ค่าผู้นำเที่ยวในหมู่บ้านและบารอบหมู่บ้าน	
กลุ่มนักท่องเที่ยว 1 - 5 คน	กลุ่มละ 200 บาท / วัน
กลุ่มนักท่องเที่ยว 6 - 10 คน	กลุ่มละ 500 บาท / วัน
มากกว่า 10 คน	คนละ 50 บาท / วัน
ค่าชมการแสดงพื้นบ้าน	1,000 บาท
ค่าบริการนำเที่ยว	
ตำบลบ้านจันทร์	1,000 - 1,200 บาท/ต่อ 1 คืน
ตำบลแม่แตง	2,000 บาท/ต่อ 1 คืน
ตำบลแจ่มหลวง	2,000 บาท/ต่อ 1 คืน

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ

ศูนย์ข้อมูลเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

คุณศิริพร พนาเจริญเดช ประธานเครือข่าย

โทร. 08-1180-4981

คุณกนกพร ปิ่นสี ผู้ประสานงานเครือข่าย

โทร. 08-9554-6388

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน
ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน
สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพเชียงใหม่
โทร. 08-1960-1789

Email : rmutl.dmdc@gmail.com หรือ www.dmdc.rmutl.ac.th

อำเภอภักดีพัฒนา

ท่องเที่ยวชมมรดกธรรมชาติ กับวิถีชีวิต 3 วัน 3 คืน

โปรแกรมท่องเที่ยว 4 วัน 3 คืน

ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยว
โดยชุมชน อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่"
ทุนอุดหนุนการวิจัยโดย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

อำเภอภักดีพัฒนา ตำบล 25
ของจังหวัดเชียงใหม่ได้รับพระมหา
กรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว พระราชทานชื่ออำเภอว่า
"อำเภอภักดีพัฒนา" เพื่อ
เทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง
นราธิวาสราชนครินทร์ พื้นที่ป่าสนผืนใหญ่ที่สุดของประเทศไทยและ
วิวทิวทัศน์ของอำเภอที่สวยงามที่สุดอีกแห่งหนึ่ง

ตำบลบ้านจันทร์

กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์

เขื่อนพระธาตุนครวัดจันทร์ วิหารใสแว่นตา
ในวัดจันทร์ ซึ่งมีความวิจิตรงดงามแปลกตา โดยมี
ลักษณะ เป็นแว่นตาขนาดใหญ่อยู่หน้าวิหาร
แห่งเดียวในประเทศไทย
ชมสถาปัตยกรรม คูบ้านวัดจันทร์
(วัดใหญ่) จุดชมวิวที่สามารถมองเห็นบ้านวัดจันทร์
ทั้งหมู่บ้าน

เยี่ยมชมบ้านจักสาน ผู้สูงอายุที่ทำ
จักสานมาหลายสิบปี โดยผลิตเพื่อใช้เองใน
ครอบครัว จักสานให้กับคนในชุมชนและพื้นที่
ใกล้เคียง ผลิตภัณฑ์จะมี ตะกร้าไม้ชิงชันต่างๆ
และถังขยะ

เยี่ยมชมการทำผ้า การปักผ้าที่มีความ
เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าปกาเกอะญอ และ
ชมสินค้าที่ผลิตมาจากผ้าทอซึ่งเป็นสินค้า
ส่งออกประจำหมู่บ้านต่างๆ ของอำเภอ
ภักดีพัฒนา

กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนแม่ฮ่อง

เรียนรู้วิถีชีวิตในละแวกบ้านไม้ไผ่
ของชนเผ่า ที่ยังคงมีวิถีปกาเกอะญอแห่งหนึ่งของ
อำเภอภักดีพัฒนา ทดลองชิมเมล็ดของ
อาหารว่างของชนเผ่า ปกาเกอะญอ

ชมสวนผลไม้เมืองหนาวอินทรี
และแป้นผลไม้กับคุณพิชัย ขาวอยู่ตรงรวม
การทำสวนเกษตรบนหลักการแนวคิดของ
เศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้วิถีมีดประจำ
หมู่บ้านห้วยฮ่อม แหล่งผลิตมีดใช้
หมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง

ปราชญ์และกลุ่มอาชีพ

เยี่ยมชมศูนย์การเรียนรู้วิถีการถักจาก
ไม้สน ลูกสน ฯลฯ บ้านครูเดช ชมการสาธิตและ
ทดลองนำ ส่วนต่างๆ ของต้นสนมาแปรรูปเป็น
ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

เยี่ยมชมกลุ่มกิจกรรมแม่บ้านมุสลิม
ชนเผ่าปกาเกอะญอที่บ้านหนองเจ็ดหน่วย ชม
การสาธิตและทดลองการควั่น และการเย็บผ้า
สีธรรมชาติ

เยี่ยมชมบ้านของศิลปินที่บ้านพะตือทองดี
ศิลปินปกาเกอะญอ ตูสชาติกระบวนการผลิตกาแฟ
ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำพร้อมชุดอุปกรณ์เปลี่ยน
กับพะตือทองดี รับประทานอาหารเย็นค่าน้ำดื่มคนตรี
เหนียวจากพะตือทองดี

บ้านพักโฮมสเตย์กลุ่มการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์หรือ
กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน
เหลือขอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต
ชนเผ่าปกาเกอะญอ

ตำบลแม่แตง

กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามหมื่น

สัมผัสวิถีชนเผ่าม้งบ้านดงสามหมื่น
ชมแหล่งปลูกสตอเบอรี่แห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่
ที่น้อยคนจะรู้จัก

เดินป่าเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
สัมผัสวิถีชีวิตที่คนทั้งสามหมื่น ธรรมชาติ
ที่มีความอุดมสมบูรณ์หลากหลายของ
ดอยดงสามหมื่น
ลิ้มรสอาหารท้องถิ่นชนเผ่าม้ง

ศึกษาเรียนรู้การทำผ้าทอด้วยกี่ฝ้าย การปักผ้า
ชุดประจำชนเผ่า เยี่ยมชมการทำมีดตามภูมิปัญญา
ชมการแต่งบ้านคน ดนตรีพื้นเมืองประจำชนเผ่าม้ง

อำเภอภักดีพัฒนา

โดย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอภักดีพัฒนา

นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการทำป้ายไวนิล และแผ่นพับ
เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอำเภอภักดีพัฒนา
ในโครงการ พัฒนาหมู่บ้านวัฒนธรรมล้านนาเพื่อการท่องเที่ยว
ตามโครงการกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ 1

วันที่ 24 – 25 สิงหาคม 2556

ณ ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และศูนย์สาธิตและ
ส่งเสริมงานศิลปาชีพ ภาคเหนือ ตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ตำบลแจ่มหลวง

กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเสาแดง

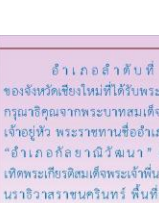
สัมผัสวิถีชนเผ่าลื้อ บ้านเสาแดง
เยี่ยมชม วัดเสาแดง สถานที่พระอรหันต์
หลักฐานทางประวัติศาสตร์การก่อตั้งหมู่บ้าน
คือ "เสาแดง"

เยี่ยมชมสถานที่พัฒนาการเกษตร
ที่อุทยานพระวราชดำริ ชมแปลงทดลอง
เกษตรพืชเมืองหนาวซึ่งเป็นแหล่ง
เรียนรู้ด้านเกษตรของชุมชน

ลิ้มรสอาหารท้องถิ่น
ชนเผ่าลื้อ ชมการแสดงการตีซึ่ง
ดนตรีท้องถิ่นและเต้นเกอวี่ซึ่งเป็น
เอกลักษณ์ประจำชนเผ่าลื้อ

อัตราค่าบริการ

ค่าที่พักโฮมสเตย์	100 บาท / คน/คืน
ค่าอาหารท้องถิ่น	70 บาท/คน/มื้อ
ค่าเยี่ยมชมกลุ่มอาชีพ	100 บาท / คน
ค่าผู้นำเที่ยวในหมู่บ้านและปรับรอบหมู่บ้าน	
กลุ่มนักท่องเที่ยว 1 - 5 คน	กลุ่มละ 200 บาท / วัน
กลุ่มนักท่องเที่ยว 6 - 10 คน	กลุ่มละ 500 บาท / วัน
มากกว่า 10 คน	คนละ 50 บาท / วัน
ค่าชมการแสดงคืนบ้าน	1,000 บาท
ค่าบริการการนำเที่ยว	
ตำบลบ้านจันทร์	1,000 - 1,200 บาท/ ต่อ 1 คืน
ตำบลแม่แดด	2,000 บาท/ต่อ 1 คืน
ตำบลแจ่มหลวง	2,000 บาท/ต่อ 1 คืน

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ

**ศูนย์ข้อมูลเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน
อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ**

คุณศิริ พนาเจริญเดช ประธานเครือข่าย
โทร. 08-1180-4981

คุณกันเฒ่า ปันดี ผู้ประสานงานเครือข่าย
โทร. 08-9554-6388

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อ่อนหวาน
ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน
สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ภาควิชาชัยภูมิ
โทร. 08-1960-1789

Email : mutl.dmdc@gmail.com หรือ www.dmdc.mutl.ac.th

อำเภอภักดีชุมพล

**ท่องเที่ยวชมวิถีชีวิต
กับวิถีวิถีชีวิต 3 วัน 3 คืน**

โปรแกรมท่องเที่ยว 4 วัน 3 คืน

ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยว
โดยชุมชน อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ"
ทุนอุดหนุนการวิจัยโดย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

อำเภอภักดีชุมพล

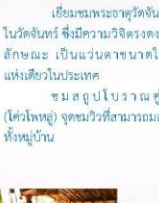
อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานชื่ออำเภอว่า "อำเภอภักดีชุมพล" เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พื้นที่ป่าสนหินใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์และวิจิตรตระการตาของพื้นที่สวนรุกขชาติสวนหิน

ตำบลบ้านจันทร์

กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านจันทร์

เยี่ยมชมพระธาตุวัดจันทร์ วิหารโสนวนะ
ในวัดจันทร์ ซึ่งมีความวิจิตรงดงามแปลกตา โดยมีลักษณะ เป็นแนวคาชานาถใหญ่อยู่หน้าวิหารแห่งเดียวในประเทศไทย

ชม สอุปโปราณ คูบ้านวัดจันทร์ (โค้วโพธิ์) จุดชมวิวด้านบนของเขามันบ้านจันทร์ที่หมู่บ้าน

เยี่ยมชมบ้านจักสาน ผู้สูงอายุที่ทำจักสานมาหลายสิบปี โดยผลิตเพื่อใช้เองในครอบครัว จำหน่ายให้กับคนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง ผลิตภัณฑ์ที่นิยมได้แก่ไม้เท้าของต่างๆ และถังขยะ

เยี่ยมชมการทำผ้า การปักผ้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าลื้อ และชมสินค้าที่ระลึกจากผ้าทอซึ่งเป็นสินค้าส่งออกประจำหมู่บ้านต่างๆ ของอำเภอภักดีชุมพล

กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเสาแดง

เรียนรู้วิถีชีวิตในเดอะฮาว บ้านไม้ไผ่ของชนเผ่า ที่ยังคงมีวิถีปากกระดองแห่งหนึ่งของอำเภอภักดีชุมพล ทดลองชิมและดูการทำอาหารว่างของชนเผ่า ปากกระดอง

ชมสวนผลไม้เมืองหนาวอินทรีที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคุณพิสิษฐ์ ชาวอุบลราชธานี การทำสวนเกษตรบนหลักการแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เยี่ยมชมศูนย์เรียนรู้ที่มีต้นมะขามบ้านห้วยส้ม แหล่งผลิตไม้ใช้ในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง

ปราชญ์และกลุ่มอาชีพ

เยี่ยมชมศูนย์การเรียนรู้วิถีการถนอมจากไม้สน ลูกสน ฯลฯ บ้านครูเดช ชมการสาธิตและทดลองนำ ส่วนต่างๆ ของต้นสนมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ของที่จะใช้

เยี่ยมชมกลุ่มหัตถกรรมแม่บ้านมุสลิมชนเผ่าปากกระดองที่บ้านหนองเจ็ดหนองชมการสาธิตและทดลองการตีผ้า และการย้อมผ้าสีธรรมชาติ

เยี่ยมชมบ้านของศิลปินในพื้นที่บ้านพิศมัยที่ศิลปินปากกระดอง ดุสิตาจิตรบรรณการศิลปกรรม ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปลายน้ำพร้อมชุดอุปกรณ์เปลี่ยนกับประติมากรรมที่รับประทานอาหารเย็นและเสียงดนตรีเท่หน้าทุ่งนาพิศมัย

บ้านพักโฮมสเตย์กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านจันทร์หรือกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหลือขอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตชนเผ่าปากกระดอง

ตำบลแม่แดด

กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามหมื่น

สัมผัสวิถีชนเผ่าม้งบ้านดงสามหมื่นชมแหล่งปลูกดอกเบญจมาศของจังหวัดชัยภูมิที่น้อยคนจะรู้จัก

เดินป่าเส้นทางศึกษาธรรมชาติสัมผัสวิถีชีวิตที่สวนงาม ธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์หลากหลายของดอยดงสามหมื่นลิ้มรสอาหารท้องถิ่นชนเผ่าม้ง

ศึกษาเรียนรู้การทำผ้าไหมกัญชง การปักผ้าชุดประจำชนเผ่า เยี่ยมชมการทำไม้คานภูมิปัญญาช่างไม้และการแสดงบ้านคน ดนตรีพื้นเมืองประจำชนเผ่าม้ง

กลุ่มท่องเที่ยววิถีอินทรีย์
บ้านวัดจันทร์

ค่าใช้จ่าย

กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์	
• ค่าบ้านพักโฮมสเตย์	บาท/คน/คืน
• ค่าอาหาร	70 บาท/คน/มื้อ
• ค่าดูน้ำพุร้อน/พิพิธภัณฑ์	50 บาท/คน
• ค่าดูน้ำพุร้อน/พิพิธภัณฑ์	100 บาท/คน
• ค่าชมกิจกรรม กลุ่มอาชีพ (ทอผ้า ปักผ้า สักผ้า)	100 บาท/คน
• ค่าชมการแสดง	500 บาท/คณะ
• ค่าบริการรถนำเที่ยวภายในหมู่บ้าน	500 บาท/คณะ (ไม่เกิน 6 คน)

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ
กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านวัดจันทร์
ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอถ้ำเขียง จังหวัดเชียงใหม่
คุณเฉลิมชัย หิรัญวรรคต โทร. 08-4371-8169

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (วช.-สกว.)
ทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี 2555

ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “การสร้างเสริมพลังชุมชนท้องถิ่น
โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ
กรณีศึกษาอำเภอถ้ำเขียง จังหวัดเชียงใหม่”

บ้านวัดจันทร์ ลำน้ำวัดจันทร์ อำเภอถ้ำเขียง จังหวัดเชียงใหม่

บ้านวัดจันทร์เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ ก่อตั้งขึ้นราว 200 ปีมาแล้วโดยมาขายสังเวยเป็นชาวฉะเชิงเทราเป็นผู้ที่เห็นว่าสถานที่แห่งนี้เหมาะที่จะมาตั้งถิ่นฐานสร้างหมู่บ้านเพราะมีน้ำและน้ำพุร้อนอยู่ใกล้กัน ดั่งเหตุผลนี้จึงเรียกบริเวณนี้ว่า “บ้านวัดจันทร์” ประชากรส่วนใหญ่ของบ้านวัดจันทร์เป็นชาวจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีวิถีชีวิตดั้งเดิมกับดิน น้ำและป่าไม้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในเขตป่าสงวนแห่งชาติบ้านวัดจันทร์ที่มีวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณี ที่มีความสัมพันธ์กับป่าต้นเขาซึ่งเป็นสัตว์ป่าสงวนของชาวจังหวัดฉะเชิงเทรา

Watchan

แผนที่ท่องเที่ยว

Legend/สัญลักษณ์:
Main Road/ทางหลวง
Walkway/ทางเดิน

โปรแกรมท่องเที่ยว

- 8.30 น. **วัดจันทร์** - ชมวิหารไม้เก่าแก่และประวัติความเป็นมาบ้านวัดจันทร์
- 9.30 น. **โรงโหลา** - ศึกษารูปแบบ (แหล่งประวัติศาสตร์สำคัญของบ้านวัดจันทร์)
- 10.30 น. **ป่าต้นน้ำ** - ชมแหล่งต้นน้ำและอนุรักษ์พันธุ์ปลา
- 12.00 น. **รับประทานอาหาร** - รับประทานอาหารท้องถิ่นของชนเผ่าปกากะญอ
- 13.00 น. **สักผ้า/ทอผ้า** - สัมผัสวิถีชีวิตชนเผ่าปกากะญอ (หรือกิจกรรมอื่นๆ ตามโอกาส/ฤดูกาล)
- 15.00 น. **โรงกลั่นเหล้า** - ศึกษารูปแบบ (แหล่งประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานช่าง)
- 15.30 น. **ผลิตภัณฑ์ชุมชน** - ชมผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกและของฝาก

กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิต
ดอยแม่ละเมา

ค่าใช้จ่าย

กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดอยแม่ละเมา	
• ค่าบ้านพักโฮมสเตย์	 บาท/คน/คืน
• ค่าอาหาร	70 บาท/คน/มื้อ
• ค่าผู้นำเที่ยววิถีชีวิต ในชุมชน	50 บาท/คน
• ค่าผู้นำเที่ยวเดินป่าศึกษา ธรรมชาติ	100 บาท/คน
• ค่าชมกิจกรรมกลุ่มอาชีพ (ตีมด พอส้า และปักผ้า)	100 บาท/คน
• ค่าชมการแสดง	500 บาท/คณะ
• ค่าบริการรถจากจุดชมวิวดอย แม่ละเมา	200 บาท/คณะไม่เก็บ
• ค่าบริการรถจากจุดชมวิวดอย แม่ละเมา	6 คน

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ
กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนดอยแม่ละเมา
ตำบลแม่ละเมา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
คุณณรงค์ แซ่ตั้ง โทร. 08-8423-1107

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (วช.-สกว.)
ทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี 2555

ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง “การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนชนบทที่ด้อยโอกาส
โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ
กรณีศึกษาอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่”

บ้านดอยแม่ละเมา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

บ้านดอยแม่ละเมา ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2439 สมัยนั้นใช้ชื่อว่าบ้านดอย ซึ่งอยู่บริเวณ
หนองลาดการตั้นน้ำ ต่อมาประชากรในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น จึงได้ย้ายมาอยู่บ้านดอยแม่ละเมา
พื้นที่ปัจจุบัน เมื่อ พ.ศ. 2459 ประชากรส่วนใหญ่ของบ้านดอยแม่ละเมาเป็นชาวม้ง ซึ่งคนในชุมชน
เรียกชื่อหมู่บ้านตามภาษาชาวม้งว่า “ฮ้างฮ้างหมั่ง” ซึ่งมีความหมายว่า ภูเขาสูงมากมาจนเกิน ดังนั้น
จึงใช้ชื่อ ดอยแม่ละเมา และด้วยเหตุนี้เองจึงได้ชื่อว่าเป็นบ้านดอยแม่ละเมาและมีความสัมพันธ์กับภูเขา
สามลูกที่เรียงเป็นลำดับกันคือดอยแม่ละเมา ดอยแม่ละเมา และดอยแม่ละเมา

Donsammuen

แผนที่ท่องเที่ยว

โปรแกรมท่องเที่ยว

8.30 น.	ป่าดงพญาไฟ - ศึกษาดูสัตว์ป่าที่ทุ่งนาไฟ ความเคารพ
9.30 น.	เดินศึกษาธรรมชาติ เส้นทางที่ 1 - เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติบน เส้นทางดอยดอยแม่ละเมา จุดชมวิวด ระดับความสูงที่ 1455 เมตร
12.00 น.	รับประทานอาหาร - รับประทานอาหาร ท้องถิ่นของชาวม้ง (ระหว่างการเดินทาง เส้นทางดอยดอยแม่ละเมา)
13.00 น.	ตีมด - ชมวิถีชีวิตการตีมด
14.00 น.	พอส้า - ชมการพอส้าโดยที่เจ้าของ ท้องถิ่น และให้ดูพอส้าด้วยรูปปั้นที่ ระลึก
15.00 น.	ตลาดท้องถิ่น - ชมสินค้าท้องถิ่น

กลุ่มท่องเที่ยววิถีชุมชน

บ้านแม่แฝด

ค่าเข้าชม

กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่แฝด	
• ค่าบ้านพักโฮมสเตย์	 บาท/คน/คืน
• ค่าอาหาร	80 บาท/คน/มื้อ
• ค่าผู้นำเที่ยวศึกษาวิถีชีวิตในชุมชน	50 บาท/คน
• ค่าผู้นำเที่ยวศึกษาประวัติศาสตร์	100 บาท/คน
• ค่าชมจุดประสงค์และทดลองสวนไม้	50 บาท/คน
• ค่าชมการแสดง	1,000 บาท/คณะ
• ค่าบริการรถนำเที่ยว	300 บาท/คณะไม่
ภายในหมู่บ้าน	เกิน 6 คน

สนใจข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ
 กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่แฝด
 ตำบลแม่ยาวหลวง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ
 คุณสัตตบรรณ เล็กกว้าง โทร. 08-1366-0515

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
 และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (วช.-สกว.)
 ทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี 2555

ภาพในแผนภาพ “การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบ้านแม่แฝด”
 โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือ
 กระตุ้นศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรม

บ้านแม่แฝด วิถีชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิต

บ้านแม่แฝด เป็นชุมชนชาวอีสานผู้ซึ่งมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับวิถีชีวิตชาวอีสาน “แม่แฝด” เป็นชื่อเรียกหมู่บ้านได้มาจากพื้นที่แม่แฝดซึ่งเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงเป็นประจำทุกปี จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านและวิถีชีวิตที่ผูกพันกับวิถีชีวิตชาวอีสาน แม่แฝดเป็นชื่อที่ปู่ย่าตายายได้เอามาใช้เรียกหมู่บ้านนี้ และเมื่อเวลาผ่านไปก็กลายเป็นชื่อเรียกหมู่บ้านนี้มาจนทุกวันนี้

วิถีชีวิตชาวอีสานผู้ซึ่งมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับวิถีชีวิตชาวอีสาน แม่แฝดเป็นชื่อที่ปู่ย่าตายายได้เอามาใช้เรียกหมู่บ้านนี้ และเมื่อเวลาผ่านไปก็กลายเป็นชื่อเรียกหมู่บ้านนี้มาจนทุกวันนี้

Saodane

แผนที่ท่องเที่ยว

1. บ้านแม่แฝด
 2. บ้านแม่แฝด
 3. บ้านแม่แฝด
 4. บ้านแม่แฝด

500 เมตร/ชม. 400 เมตร/ชม. 300 เมตร/ชม. 3 กม./ชม.

Watchan/ป้อมตำรวจ

Legend/สัญลักษณ์:
 Main Road/ถนนหลัก
 Walkway/ทางเดินเท้า

โปรแกรมท่องเที่ยว

8.30 น.	จัดเลี้ยงอาหารเช้า - หลังอาหารเช้าจะเดินทางไปชมวิถีชีวิตชาวอีสาน “แม่แฝด”
9.30 น.	ชมวิถีชีวิตชาวอีสานผู้ซึ่งมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับวิถีชีวิตชาวอีสาน “แม่แฝด”
10.30 น.	ชมวิถีชีวิตชาวอีสานผู้ซึ่งมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับวิถีชีวิตชาวอีสาน “แม่แฝด”
12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน - รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น.	ชมวิถีชีวิตชาวอีสานผู้ซึ่งมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับวิถีชีวิตชาวอีสาน “แม่แฝด”
15.30 น.	ชมวิถีชีวิตชาวอีสานผู้ซึ่งมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับวิถีชีวิตชาวอีสาน “แม่แฝด”

เกิดการต่อยอด

โครงการการสร้างสุขด้วยปัญญาด้วยการเสริมสร้างการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านกระบวนการพัฒนาวุชนานาชาติท้องถิ่น

ซึ่งเป็นการพัฒนาวุชนานาชาติจาก 9 โรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา เพื่อให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่องกับกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 กลุ่ม 3 ตำบล ทั้งการนำแกนนำและผู้นำเที่ยวท้องถิ่นจากกลุ่มท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาจากแผนงานวิจัยมาเป็นวิทยากรร่วม เป็นผู้นำเที่ยวในกิจกรรมทดลองเที่ยวของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการในพื้นที่ของแต่ละกลุ่ม และให้เกิดความสัมพันธ์เพื่อเชื่อมโยงกับกลุ่มนักเรียนที่เป็นเยาวชนในชุมชน เพื่อสร้างแกนนำรุ่นใหม่ในชุมชนและมาร่วมกิจกรรมการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในชุมชนของตนเองต่อไป

คณะผู้วิจัยดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะไปแล้ว และได้รับแจ้งจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ว่าโครงการผ่านการพิจารณาได้รับอนุมัติให้ดำเนินการ ระหว่างนี้อยู่ระหว่างรอทำสัญญากับ สสส. คาดว่าจะเริ่มดำเนินการได้ในเดือนตุลาคม 2556

วันที่ 30 กรกฎาคม 2556

เรื่อง แจ้งผลการพิจารณาโครงการการสร้างสุขด้วยปัญญาด้วยการเสริมสร้างการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านกระบวนการพัฒนายุชนนำเยาวชนท้องถิ่น (รหัสโครงการ 56-01712)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน

ผลการพิจารณา

การพิจารณาโครงการนี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการจัดสรรทุนของ สสส. โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า อาจให้การสนับสนุนโครงการนี้ได้เมื่อปรับปรุงโครงการตามคำแนะนำแล้ว และมอบให้ฝ่ายเลขานุการแจ้งผลการพิจารณาและคำแนะนำเพื่อปรับปรุงโครงการ ทั้งนี้ กรุณาส่งโครงการที่ปรับแล้ว จำนวน 4 ชุด และเอกสารประกอบการจัดทำสัญญาฉบับแรก จำนวน 1 ชุด ให้กับ สสส. เพื่อพิจารณาต่อไป ภายในวันที่ 15 สิงหาคม 2556

สรุปประเด็นสำคัญในการพิจารณาและคำแนะนำเพื่อปรับปรุงโครงการ

1. กิจกรรมการประกวดควรปรับโดยการพานักเรียนไปท่องเที่ยวหรือฝึกการเป็นไกด์จริง โดยมีผู้ปกครองหรือครูเป็นผู้สนับสนุน
2. แจกแจงรายละเอียดงบประมาณให้ชัดเจนทุกรายการ และงบประมาณค่าวัสดุอุปกรณ์ สสส. สนับสนุนไม่เกินร้อยละ 20 ของงบประมาณทั้งหมด

รายการเอกสารเพื่อประกอบการจัดทำสัญญาฉบับแรก

1. "สัญญาจัดตั้งคณะบุคคล" โดยขอความกรุณาจัดพิมพ์ตามแบบฟอร์มที่แนบ (ชื่อคณะบุคคล สามารถใช้ชื่อองค์กรที่เสนอได้)
2. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของคู่สัญญาทุกคน (รวมทั้งพยาน) ตามที่ระบุในสัญญาจัดตั้งคณะบุคคล
3. ระบุชื่อ-สกุล ผู้มีอำนาจเบิกจ่ายเงินโครงการ จำนวน 3 ท่าน (ต้องเป็นผู้ที่มีรายชื่ออยู่ในคณะบุคคล)

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และพิจารณาปรับปรุงโครงการตามคำแนะนำข้างต้น

ขอแสดงความนับถือ

Intanw ธีระเสนีย์

(นางเพ็ญพรรณ จิตตะเสนีย์)

รักษาการผู้อำนวยการสำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม

แผนสนับสนุนโครงการทั่วไปและนวัตกรรม สสส.

ติดต่อสอบถามเพิ่มเติม ที่ ฟินทุสร โพธิ์ไร่ ผู้ประสานงาน สำนัก 6 โทร. 02-343-1500 ต่อ 1607

Thai Health Promotion Foundation

ThaiHealth Center

99/8 Soi Ngamduplee, Thung Maha Mek, Sathorn, Bangkok 10120

T: +662.343.1500 F: +662.343.1501

www.thaihealth.or.th

แบบเสนอโครงการ

สร้างสุขด้วยปัญญา

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อโครงการ

โครงการ : การสร้างสุขด้วยปัญญาด้วยการเสริมสร้างการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านกระบวนการพัฒนาชุมชน
นำเที่ยวท้องถิ่น

2. องค์กร/คณะบุคคล ที่เสนอโครงการ (กรณีขอทุนในนามองค์กร/คณะบุคคล)

ชื่อองค์กร/กลุ่มบุคคล ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน(ศจพช.)
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่
ที่ตั้งองค์กร ชั้น 3 อาคารบริหารธุรกิจ 3 (บธ. 3) คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ ถนน ห้วยแก้ว ตำบล ข้างเมือก
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300
โทร : 053-921444 ต่อ 2682 , 053-226895 โทรสาร : 053-226895
e-mail : rmutil.dmdc@gmail.com
websites : <http://www.dmdc.rmutil.ac.th>

ชื่อ-นามสกุล หัวหน้าองค์กร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดวงพร อ่อนหวาน ตำแหน่ง หัวหน้าศูนย์ฯ
สังกัดหน่วยงาน/แผนก/ฝ่าย สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

3. ผู้รับผิดชอบโครงการ

** ผู้รับผิดชอบโครงการ หมายถึงผู้ดำเนินการหลักของโครงการ อาจเป็นหรือไม่เป็นหัวหน้าองค์กรก็ได้
เลขที่ประจำตัวประชาชน 13 หลัก 3 1012 00183 33 2
ชื่อ-สกุล ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน
ตำแหน่ง หัวหน้าศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน(ศจพช.)
สังกัดหน่วยงาน/แผนก/ฝ่าย สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์
เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้สะดวก 053-921444 ต่อ 2682 เบอร์มือถือ 089-7004396
โทรสาร 053-226895 อีเมล m_pompam@yahoo.com

สถานที่ทำงาน ☒ เหมือนที่ตั้งองค์กรข้างต้น (ไม่ต้องกรอกใหม่) ☐ ไม่เหมือนที่ตั้งองค์กร (ต้องกรอกใหม่)

ที่อยู่ตามบัตรประจำตัวประชาชน

บ้านเลขที่ 128/28 หมู่ที่ 1 ถนนห้วยแก้ว ตำบลข้างเมือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50300

ที่อยู่สำหรับจัดส่งเอกสาร ☒ เหมือนที่ตั้งองค์กรข้างต้น ☐ เหมือนที่อยู่ตามบัตรประชาชน

รายชื่อผู้ร่วมทำโครงการ/คณะทำงาน (อย่างน้อย 2 คน)

ผู้ร่วมทำโครงการคนที่ 1

เลขที่ประจำตัวประชาชน 13 หลัก 1 6303 00037 73 5

ชื่อ-สกุล ผู้รับผิดชอบโครงการ นายชนบดินทร์ วงษ์เมืองแก่น

สังกัด ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน(ศจพช.)

เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้สะดวก 053-921444 ต่อ 2682 เบอร์มือถือ 081-9600153

โทรสาร 053-226895 อีเมล thana.bell153@gmail.com☒ องค์การข้างต้น (ไม่ต้องกรอกใหม่) ☐ ไม่เหมือนที่ตั้งองค์กร (ต้องกรอกใหม่)

ที่อยู่ตามบัตรประจำตัวประชาชน

40/1 หมู่ที่ 5 ตำบลยกกระบัตร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก 63130

ที่อยู่สำหรับจัดส่งเอกสาร ☒ เหมือนที่ตั้งองค์กรข้างต้น ☐ เหมือนที่อยู่ตามบัตรประชาชน
☐ ไม่เหมือน (ต้องกรอกใหม่)

ผู้ร่วมทำโครงการคนที่ 2

เลขที่ประจำตัวประชาชน 13 หลัก 1 5099 00840 929

ชื่อ-สกุล ผู้รับผิดชอบโครงการ นายถวิล บุญมาธา

สังกัด ศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนาศักยภาพชุมชน(ศจพช.)

เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้สะดวก 053-921444 ต่อ 2682 เบอร์มือถือ 083-3254056

โทรสาร 053-226895 อีเมล aod_scorpion@hotmail.comสถานที่ทำงาน ☒ เหมือนที่ตั้งองค์กรข้างต้น (ไม่ต้องกรอกใหม่) ☐ ไม่เหมือนที่ตั้งองค์กร (ต้องกรอกใหม่)

ที่อยู่ตามบัตรประจำตัวประชาชน

55 หมู่ 8 ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 50120

ที่อยู่สำหรับจัดส่งเอกสาร ☒ เหมือนที่ตั้งองค์กรข้างต้น ☐ เหมือนที่อยู่ตามบัตรประชาชน
☐ ไม่เหมือน (ต้องกรอกใหม่)

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลแผนงาน / โครงการ

4. ความเป็นมา/ หลักการและเหตุผล/ ความสำคัญของปัญหา

อำเภอถ้ำกัลยาณิวัฒนา อำเภอแห่งใหม่ที่จัดตั้งขึ้นเป็นกรณีพิเศษลำดับที่ 25 ของจังหวัดเชียงใหม่ และลำดับที่ 878 ของประเทศไทย ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2551 จากการรวมพื้นที่ 3 ตำบล คือตำบลบ้านจันทร์ ตำบลแจ่มหลวง และตำบลแม่แดด ซึ่งเดิมอยู่ในเขตพื้นที่ปกครองของอำเภอแม่แจ่ม โดยกำหนดให้เป็นอำเภอเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าฟ้าง้าวเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา อำเภอถ้ำกัลยาณิวัฒนาถูกกำหนดให้มียุทธศาสตร์ที่เน้นด้านการท่องเที่ยว และจังหวัดเชียงใหม่ยังมียุทธศาสตร์ให้อำเภอถ้ำกัลยาณิวัฒนาเป็นจุดหมายทางการท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเหมาะสำหรับการท่องเที่ยว

จากการเข้าไปดำเนินกิจกรรมโครงการวิจัย และบริการวิชาการ ของศูนย์จัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและการพัฒนาศักยภาพชุมชน(ศจพช.) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชาชีพ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือความเจริญด้านต่างๆ ที่จะเข้ามาในชุมชนจากการยกระดับให้เป็นอำเภอ รวมถึงการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวทั้งจากยุทธศาสตร์ของอำเภอและศักยภาพของพื้นที่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต และประเพณีวัฒนธรรม โดยเฉพาะความเจริญด้านวัตถุ มีการสร้างอาคารบ้านเรือนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการกร้านค้า ห้างขายของชำ ร้านอาหาร ร้านขายวัสดุก่อสร้าง ขายเครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ ขึ้นอย่างมากในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ทั้งจากคนในชุมชนเองและคนนอกพื้นที่ที่เห็นโอกาสทางธุรกิจ ความเจริญด้านวัตถุส่งผลให้วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่นเริ่มที่จะหายไปอย่างเห็นได้ชัด เช่น การเปลี่ยนวิธีการหุงหาอาหารแบบเตาหินสามก้อน(เหล่ฮ่อ) มาเป็นการประกอบอาหารด้วยเตาแก๊ส การแต่งกายจากชุดชนเผ่าเปลี่ยนมาเป็นการแต่งกายตามแบบสมัยนิยม เด็กและเยาวชนไม่สืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าของชนเผ่า เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กและเยาวชนไม่ได้สนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ทำให้โอกาสที่วัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่า นั้นจะสูญหายไปได้ การเข้าไปดำเนินกิจกรรมของ ศจพช. ในช่วงที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2551 ถึงปัจจุบันได้เน้นเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (www.dmdc.rmutl.ac.th) มีการจัดกระบวนการสร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้กับคนในชุมชน จนเกิดกลุ่มท่องเที่ยวที่จัดการโดยคนในชุมชนขึ้น จากกระบวนการพัฒนากลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่ากิจกรรมการค้นหาข้อมูลชุมชน การให้คนในชุมชนได้ซักถามความรู้เรื่องวัฒนธรรมประเพณี จากผู้สูงอายุในชุมชนนั้นทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขจากการได้เล่าเรื่องอดีตที่เป็นวิถีชีวิตวัฒนธรรมและประเพณีของชนเผ่า มีความสุขที่ได้พูดคุยกับลูกหลาน และมีความสุขที่ลูกหลานเห็นความสำคัญของวิถีชีวิตของชนเผ่า เยาวชนคนรุ่นใหม่ก็ได้เรียนรู้เรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเกิดความตระหนักที่จะอนุรักษ์รักษา ฟื้นฟู วัฒนธรรม ประเพณี และทรัพยากรทางธรรมชาติ เยาวชนมีภูมิคุ้มกันตนเอง รู้จักตนเอง เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของกระแสของสังคม การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ก็จะช้าลง ส่งผลให้เกิดสุขภาวะทางปัญญาต่อเยาวชนชนเผ่าบนพื้นที่สูงเหล่านี้

แต่อย่างไรก็ตามจากการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาได้ดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มแกนนำที่เป็นแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเยาวชนบางส่วนของแต่ละกลุ่มชุมชนเท่านั้น เพราะข้อจำกัดของข้อเสนอโครงการวิจัยและข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ได้รับ ดังนั้น โครงการ “การสร้างสุขด้วยปัญญาด้วยการเสริมสร้างการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านกระบวนการสร้างยุวชนนำเที่ยวท้องถิ่น” ซึ่งแนวคิดที่จะนำเยาวชนมามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีอยู่ โดยการเป็นยุวชนนำเที่ยวของท้องถิ่น ซึ่งกระบวนการสร้างยุวชนนำเที่ยวนั้นจะเป็นการอบรมหลักสูตร “ยุวชนนำเที่ยว” ในหลักสูตรการอบรมจะเปิดโอกาสให้เด็กๆ เยาวชนได้ไปค้นคว้าข้อมูลจากการสอบถามจากผู้รู้ซึ่งเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ของชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์และลดช่องว่างระหว่างวัย เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญา จากรุ่นสู่รุ่น จึงถือว่าเป็นการสร้างสุขแท้ด้วยปัญญาจากกระบวนการดังกล่าวได้ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างยุวชนผู้นำเที่ยวท้องถิ่น เพื่อมารองรับยุทธศาสตร์การเป็นอำเภอท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ด้วย

5. วัตถุประสงค์ของโครงการและตัวชี้วัด

วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด
1. เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความสุขแท้ด้วยปัญญาผ่านกระบวนการพัฒนายุวชนนำเที่ยวท้องถิ่น	1. มีจำนวนเยาวชนจากโรงเรียนต่างๆ ในอำเภอภักดีพัฒนา เข้าร่วมโครงการ อย่างน้อยโรงเรียนละ 5 คน 2. เยาวชนที่เข้าร่วมอย่างน้อยร้อยละ 70 มีความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนเผ่าตนเอง
3. เพื่อพัฒนายุวชนผู้นำเที่ยวท้องถิ่น ให้สามารถเป็นผู้นำเที่ยวในชุมชนของตนเองได้	1. เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างน้อยร้อยละ 60 สามารถเป็นยุวชนนำเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. เกิดกลุ่มยุวชนผู้นำเที่ยวท้องถิ่นอย่างน้อยตำบลละ 1 กลุ่ม

6. กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินการ

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในอำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มเป้าหมายรอง ได้แก่ กลุ่มปราชญ์ ภูมิปัญญา ผู้สูงอายุในชุมชน และผู้ปกครอง

ภาคผนวก ข

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่
ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับ
ตลอดโครงการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
1. เพื่อการพัฒนา ศักยภาพทรัพยากรการ ท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนของ อำเภอถ้ำเขาวัดพัฒนา อย่าง เหมาะสม	■ การสร้างความ เข้าใจและค้นหาแกนนำใน การเก็บรวบรวมข้อมูล	■ ได้แกนนำ เยาวชน ผู้รู้ ปราชญ์ ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และมีความเข้าใจถึงเนื้อหาและวิธีการ ได้มาซึ่งข้อมูลของชุมชน
	■ เก็บรวบรวม ข้อมูลชุมชน	■ ชุมชนทั้ง 3 ชุมชน เก็บ รวบรวมข้อมูลชุมชน ทบทวนข้อมูล ที่ได้มาผ่านเวทีประชาคม เกิดการ เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเก็บรวบรวม ข้อมูลและกระบวนการทบทวนข้อมูล
	■ กิจกรรมทบทวน ข้อมูลทรัพยากร	■ กลุ่มแกนนำและนักสืบ เยาวชนได้นำเสนอข้อมูลทรัพยากร ของชุมชนที่ได้ดำเนินการเก็บ รวบรวมข้อมูล และได้ทบทวน เพิ่มเติม แก้ไข และปรับปรุงข้อมูล และคืนข้อมูลให้แก่ชุมชนโดยผ่าน เวทีประชาคม
	■ กิจกรรมการถอด บทเรียนกระบวนการเก็บ ข้อมูล	■ เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการมี ส่วนร่วมระหว่าง ผู้รู้/ปราชญ์ แกน นำ และเยาวชน จากกิจกรรมการจัด เวทีชาวบ้านเยาวชน จากกิจกรรมการจัด เวทีชาวบ้าน การเก็บรวบรวม ข้อมูลชุมชน กิจกรรมการจัดการ ข้อมูล และกิจกรรมหาแนวทาง พัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
	■ การจัดการข้อมูลโดยชุมชนมีส่วนร่วม	■ ชุมชนเกิดความเข้าใจการจัดการข้อมูลทรัพยากรของชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยว สามารถนำข้อมูลทรัพยากรของชุมชนมาสรรหาและคัดเลือกทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน
	■ การหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์	■ ได้แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนของอำเภอภักดีชุมพล ให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ด้วยตนเอง	■ สำรวจข้อมูลพื้นฐานของประชากรในพื้นที่ ที่เป็นปัจจัยหลักปัจจัยเสริมภายในชุมชนและปัจจัยเสริมภายนอกชุมชน	■ ได้ข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอภักดีชุมพลประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจในพื้นที่ หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ และตัวชุมชนเอง
	■ ค้นหาแกนนำพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่	■ ได้แกนนำร่วมตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ โดยมีแกนนำจากหมู่บ้านเป้าหมาย ทั้ง 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านวัดจันทร์ จำนวน 8 คน บ้านดงสามหมื่น จำนวน 8 คน และบ้านเสาแดง 5 คน
	■ การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA: Participatory Rural Appraisal)	■ ชุมชนทราบถึงศักยภาพจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของกลุ่มแกนนำ และตระหนักถึงปัญหาของชุมชน และมุ่งแสวงหาความรู้เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อการจัดการท่องเที่ยวของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
	■ กิจกรรรมเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	■ ชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านการบวนการเสริมสร้างศักยภาพ เกิดโครงสร้างการบริหารจัดการ กฎระเบียบกลุ่ม และเกิดการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
	■ การวัดและตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในประเด็นเป้าหมายหลัก 2 ประเด็นที่ได้จัดกระบวนการกับกลุ่มแกนนำการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 กลุ่มชุมชน	■ กลุ่มแกนนำจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของทั้ง 3 ชุมชน ที่ผ่านกระบวนการวิจัย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มขึ้น
3. เพื่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและระบบสื่อความหมายตามธรรมชาติและวัฒนธรรม และแผนที่สีเขียว (Green Map) ภายใต้นแนวคิดการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (7 Green Concept) ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากรท้องถิ่น	■ เรียนรู้ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว	■ ชุมชนเข้าใจทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของตนเองเพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว
	■ สำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม	■ ชุมชนทราบถึงพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
	■ ร่วมสำรวจ คัดวิเคราะห์ วางแผน และออกแบบ เส้นทางท่องเที่ยวตาม แนวคิด Green Concept	■ ชุมชนได้ภาพร่างเส้นทางท่องเที่ยว ในชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทาง ธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อ นำไปสู่การรับการตรวจประเมิน เพื่อการปรับปรุงต่อไป
	■ ชุมชนทดสอบการนำ เที่ยวตามเส้นทางที่ได้ กำหนดไว้ และรับการ ประเมินโดย TEATA	■ ชุมชนทราบถึงข้อบกพร่องของ ตนเอง ทั้งในด้านการบริการ และ ด้านการให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว รวมถึงความเหมาะสมของกิจกรรม ท่องเที่ยว และข้อเสนอต่างๆ เพื่อ นำไปปรับปรุง และสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมเพิ่มเติมในอนาคต
	■ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ เพื่อเป็นนักรีวิว เที่ยวท้องถิ่น	■ ได้นักนำเที่ยวท้องถิ่น จำนวน 13 ราย ที่มีความรู้และทักษะการนำ เที่ยวที่ดี รวมถึงการพัฒนา บุคลิกภาพและการเตรียมตัวต้อนรับ ที่ดี และมีมาตรฐานในการ ให้บริการมากขึ้น
	■ สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกและพัฒนาระบบ สื่อความหมายที่จำเป็น ต่อการท่องเที่ยว	■ ชุมชนรับรู้และเข้าใจถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น รวมถึงสิ่งที่ ชุมชนต้องพัฒนาเพื่อให้บริการ ที่ดี และเกิดความรู้และทักษะใน การมีส่วนร่วมในการจัดทำป้ายสื่อ ความหมายที่จำเป็นสำหรับการ ท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
	▪ วาดภาพร่างแผนที่สีเขียวของชุมชนที่บ่งบอกถึงกิจกรรมและวิถีชุมชนที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและเลือกสัญลักษณ์เพื่อเป็นสื่อกลางที่สามารถทำให้เป็นภาษาที่เข้าใจได้ทั่วโลก	▪ ได้แผนที่สีเขียวที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกเพศวัย เกิดความสัมพันธ์อันดีและตระหนักในด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น
	▪ สำรวจพิกัดดาวเทียมตามจุดต่างๆ ในแผนที่เพื่อนำไปสู่การนำแผนที่สีเขียวและแผนที่ท่องเที่ยว เผยแพร่สู่ระบบอินเตอร์เน็ต	▪ ชุมชนเข้าใจถึงขั้นตอนการจัดทำช่องทางการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว โดยใช้เครื่องมือที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน

ภาคผนวก ค

ประวัติผู้วิจัย

ผู้อำนวยการแผนงาน

ชื่อ-สกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน

Asst.Prof.Duangporn Onwan

หน่วยงานที่สังกัด :

สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชา

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์ 0-5392-1444 ต่อ 2846 โทรสาร 0-5322-6895

โทรศัพท์มือถือ 089-700-4396, 08-1700-4396

E-mail: m_pompam@yahoo.com

วุฒิการศึกษา :

- บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขากระบวนสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีและ

อาชีวศึกษา (ปัจจุบันเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี)

- บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยแม่โจ้

หัวหน้าโครงการวิจัย

1) ชื่อ-สกุล

นางสาวพิศพิมพ์ จันท์พรหม

Miss Phisaphim Junphrom

หน่วยงานที่สังกัด :

สาขาวิชาภาษาตะวันออก คณะวิชาบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชา เชียงใหม่ อำเภอเมือง

จังหวัดเชียงใหม่ 50300

หมายเลขโทรศัพท์ : 08-1169-3726

โทรสาร : 053-213183

วุฒิการศึกษา :

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

- ศีษศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2) ชื่อ-สกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดวงพร อ่อนหวาน

Asst.Prof.Duangporn Onwan

หน่วยงานที่สังกัด :

สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์ 0-5392-1444 ต่อ 2846 โทรสาร 0-5322-6895

โทรศัพท์มือถือ 089-700-4396, 08-1700-4396

E-mail: m_pompam@yahoo.com

วุฒิการศึกษา :

- บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขากระบวนบริหารสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีและ
อาชีวศึกษา (ปัจจุบันเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี)

- บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยแม่โจ้

3) ชื่อ-สกุล

ดร.สวิชญา สุภอุดมฤกษ์ ตรีรัตน์

Savichaya Supa-udomlerk Trirat (PhD)

หน่วยงานที่สังกัด :

คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้

อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

โทรศัพท์ 053-873297 มือถือ 080-8460654

E-mail: nutty291@hotmail.com

วุฒิการศึกษา :

Ph.D. in Development Communication จาก Central Luzon State
University, Philippines